



## Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

## Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

## Acerca de la Búsqueda de libros de Google

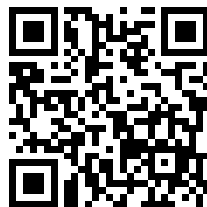
El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

---

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google<sup>TM</sup> books

<https://books.google.com>



A. Diss. 9693

JOSUÆ SCHVARTZII,  
S.S. THEOL. DOCTORIS, ET p. t. SU-  
PERINTEND. GENERALIS IN DUCA-  
TU SCHLESWICENSI

DISSERTATIO  
EPISTOLICA

AD

EXIMIUM UNUM JUVENCUM

SEVERINUM VVILDSCHYSSIUM

PRIVIGNUM SUUM,

HORAT.

EST IN JUVENCIS, EST IN EQVIS  
PATRUM VIRTUS.

---

SLESWIGÆ,

Typis HÆREDUM HOLCOVENTI,

PROSTAT

HAMBURGI APUD JOHANNEM KAKHUHN,  
ANNO M DC LXXXVIII.

## APPROBATIO SUPERIORVM.

**P**ostquam ne à nostri quidem ordinis primoribus alienum habetur, ut manticæ quòd in tergo est non videant, circa notanda aliena perspicacissimi: ideo & Reverendissima sua Eminentia Schvartziana, cui alias librorum censura his locis competit, circa æstimandum huncce ingenii sui factum proprio iudicio diffusa fuit, eoqve istius censuram nobis humillimis ejus Eminentia servitoribus clementissime delegavit. Nos igitur hoc scripto summa cum attentione perlecto deprehendimus, mores suæ Eminentia, ac intima animi sensa hic velut in speculo repræsentari, atqve ad imitandum exponi omnibus illis, qui parem nominis claritatem affectant. Igitur dignum hoc scriptum iudicamus, quod publicam lucem adspiciat. Datum Slesvvigæ d. 11. Julii Ao, 1688

*NICOL. NICOLAI NAAMANNUS JESSEN*

*ant. ad. h. Pastor.*

*Pastor Fridarico-Montanus.*

STAATL. BIBLIOTHEK  
REGENSBURG



*Insuperfifime, & in filii vicem ob morum similitu-  
dinem dilectissime Prævigne,*



Qvod ab adolescentia omnibus votis expetivi,  
ut nomen meum fuliginosam quovis modo ad ali-  
quam claritatem proveherem, id tam facili negotio  
à me obtentum, futili Indice in Samuelis Pufendor-  
fii Libros de Jure Naturæ & Gentium confarcinato,  
summopere gaudeo, mihiqve ipse miros plausus in-  
tra præcordiorum amphitheatrum do. Idqve gau-  
dium nunc duplicatur, quod in te insignem partem  
ejus celebritatis transfundi conspicio, postquam  
abs te mei defensio tam memorabili scripto suscepta est; cujus indolem plu-  
ribus verbis extollerem, nisi putidum haberetur proprias laudes decantare;  
quod, nemo non agnoscat, me revera istius scripti, quo memoratum virum  
maledictis lacrare instituimus, esse architectum, autoremqve, utpote meo  
jussu adornati, & à me suggesta materia, utut abs te stylus inquinatissimus,  
& obscœnissimam beanitatem redolens sit adhibitus. Nam hunc saltem  
abs Te conferri par erat, ne gratis aditu in Templum Gloriæ potiaris, ante  
cujus vestibulum Fama bubulo cornu festivum resonans te excipit, nomen-  
qve ac labores tuos omnibus illis commendat, quibus improbitas & impu-  
dentia cum barbara ruditate conjuncta inter præcipuas virtutes habentur.  
Cæterum edito in lucem nostrum scripto ante omnia gratulari nobis debe-  
mus, quod exosissimi adversarii dicacitatem tam strenue ulsi simus, suppe-  
ditatis chartis, quæis nullus alius nisi ad præfandas necessitates usus sit. Et  
quæquam eo modo nostrum quoque nomen in malevolentia barathra præ-  
cipitandum sit, solatio tamen fuerit, hostis quoque nomen nostro scripto  
illitum in eadem loca pertraxisse. Gloriosum quoque est, à me specimen  
exhibitum impleti à me Episcopalis officii, quod Apostolus inter alia in eo  
consistere pronuntiat, ut liberos habeat morigeros in omni disciplina, non  
illa quidem, quæ exercendis virtutibus Christiano homine dignis absolvi-  
tur, sed quæ calumniando, convitiando, mentiando se exerit. Sine dubio  
enim

omni tu deinceps allegaberis specimen virtutis à parente in filios propaga-  
ta; ac deinceps vix illustrius exemplum adduci poterit confirmando ve-  
teri dictorio; mali corvi malum ovum. Etsi enim natura tibi pater non  
sum, educatione tamen & cura ita omnes numerus paterni officii implevi, ut  
improbitate calumniandi jam meipsum, meosque in oppugnando Pufen-  
dorffio collegas superare velle videaris. Maeste hac virtute, mi Porcelle, (a-  
gnoscis blanditias maternas, vernaculæ tuæ lingvæ usitatas,) qua Nicolao  
Beckmanno deinceps par ibis, cujus & scribiginem scribendi, si paulum  
diligentiz adhibere placeat, exprimere tibi arduum non erit. Cæterum ut  
eo solidius tibi gaudium surgat, quod primo labori tuo fama tam propitia  
adspiraverit, paulo fufius tecum hac epistola garrere institui super via in-  
clarescendi, quam ego facillimam expertus sum: tum & eminentiores flo-  
sculos è nostro scripto delibabo, eosque velut digitis conteram, ut eorum  
fragrantia eo fortius nares lectorum feriat. Nam uti rarissimum est, pri-  
mo tirocinio perfectum artificem exprimere; ita à me paterne & episcopa-  
liter monendus es, exquisitiore memoria, & magis accurata fingendi soler-  
tia tibi opus esse, si mendacia tua non propriam per absurditatem destrui  
velis.

Inclarescere igitur, ac ad celebritatem nominis pervenire, uti in infini-  
ta turba summi boni merito summum habetur: ita diversis viis ad idem  
grassari diversi laborant, sed quæ non omnes pari facilitate calcantur. Qui  
obsoletam philosophiam sectantur, virtutis exercitium crepant, velut so-  
lidissimam gloriæ affequentiæ rationem. Sed famam extendere factis non  
pro nostro captu est; quibus è fordido admodum luto finxit præcordia Ti-  
tanæ. Alii exquisitam eruditionem offentant, & scripta seculi applausum  
merentia. Sed & ista via haut proclivis est, rarefcente indies materia,  
quæ ab aliis non sit occupata. Et quid ab illis dici possit ad palatum fasti-  
diosi seculi, quorum tota eruditio lætione paucorum libellorum pèdanti-  
corum, & compendiorum, locorumque communiùm, & manipulis aliquot  
distinctivularum è Scholasticorum inerudite subtilium minutiloquenti-  
is absolvitur. In primis autem eorum Theologorum soliditatem sæpe  
mecum in sinu risi, qui totam ætatem inter libros pallorem contrahunt; ut  
opus aliquod Ecclesiæ proficuum præcedant, aut juventuti ad studia sacra  
viam prætant. Nam præterquam quod hisce immensus labor modico fere  
emolumento est devorandus, nondum liquido iisdem cautum est de fama  
inde redundatura, quod facile cavillari liceat, de suo istos nihil contulisse,  
præter describendi aliorum tradita solertiam. Et quid frequentius est,  
quam ut musca quæpiam mei similis proluviem suam ejusmodi viris, eo-  
rumque scriptis adspersat, obtentu unius aut alterius loci non ad nostrum  
gustum expressi; quippe cum à nostre supercilio, nasque nostri rugis uni-

ce examuffitatz orthodoxiz puritas, cui quicquid probatum non facit, fal-  
 tem Novitatis elegio aut Fanaticismi infamandi jus est, si aliud hærefeos  
 vocabulum non succurrerit. At quam ego ad quærendam claritatem in-  
 gressus sum viam, pronissima est, & mirum quam compendiosa, & quæ nun-  
 quam votis te tuis excidere patiatur. Nempe ut ipse quidem à laboriosis  
 te operibus subtrahas, & aliquem virum non obscuro nominis, cui scriptum  
 quoddam non sine applausu seculi fuit publicatum, hærefeos, fædorumque  
 errorum magno cum strepitu seum peragere instituas, inque eundem male-  
 volorum aut rudium hominum clamores excitare satagas. Si enim, qui ita  
 invaditur, ad famam suam vindicandam excitatur, jam indictum bellum est,  
 plus chartæ & atramenti, quam humani sanguinis absumpturum; cujus glo-  
 ria maximam partem in ejusdem autorem redundat, qui & si sapit, meo  
 exemplo Eridis pennis in medium projecto extra clamores rixantium se sub-  
 ducet, ac in antro suo intima cum animi titillatione secum volvet illud mu-  
 scæ Æsopicæ dictum, temoni infidentis: quantum pulverem ego excita-  
 vi! Sed & quod hanc inclarescendi viam cum primis commendabilem red-  
 dit, ad invadendam hanc cœdictaturam non opus est exquisita eruditione, aut  
 singulari aliquo ingenii acumine; quin sufficit superfuntoriam contro-  
 versiarum theologicarum notitiam hausisse, & zelo citra discretionem fla-  
 grare, aut eundem assumpto schemate hypocritico simulare. Et quid facili-  
 us est, quam in materia cum primis parum protrita rursari aliquid, quod  
 cavillatione detorqueri possit? Aut clamitare, propositionem aliquam esse  
 vicinam traditis ab alio quopiam scriptore exoso, aut à quo Magistri nostri  
 vulgo dissentire solent? Ubi semel commissa pugna fit, licebit auctori post  
 siparium sese abdere, ludorumque à se editorum spectaculo frui; aut si a-  
 speriora ad ipsum quoque tela penetrant, improbum aliquem convitiato-  
 rem tui similem mi Wildschyffli, subornare, nulla fronte, nulla existimatio-  
 ne, qui adversarium obsecans convitiis & calumniis protelet, ac pedore for-  
 dibusque oppletum arceat. Ut autem impune nobis sit honestos viros dif-  
 famasse, aut cumultum frustra excitasse, favor nostræ ordinis præstabit, & pal-  
 lium illud ad tales descendens, quod sæpe eodem jure ministrum Ecclesiæ  
 tegit, quo purpura histrionum in theatro personam regis representantem.  
 Et quantum privilegium est, per quod nobis pro lubitu insultare indulge-  
 tur, quæriturque in odium nostram incurrit; modo mentiamur ab hoc quæ-  
 piam orthodoxiz discrepantia doceri? Id enim vocabulum ubi increpuit,  
 & ubi ista periclitari arguitur, jam nobis omnia licent in eum, quem istius  
 violatæ accusare institumus. Non secus atque olim Romæ, cum Scto  
 Consulibus iungèretur, viderent, ne quid re publica detrimenti caperet, his  
 dictatoria quædam potestas conferebatur, citra formam processus oppri-  
 mendi, qui adversa Reip. agitare credebantur. Quod privilegium, per nos-  
 met ipsos

metipfos nobis gratiose indultum, tanto majoris habendum est, quod nobis ad orthodoxiam non sufficiat, si quis omnia in sacris literis, librisque Ecclesie nostrae symbolicis contenta, plene ac sincere profiteatur; sed fas nobis est orthodoxorum numero excludere, si quis etiam à libellis logicis metaphysicis, aut ethicis quos dum in Academiis morabamur, memoriae mandavimus, vel latum unguem discedat; quin imo si quis aliqua tradat, quae per stuporem & insciam nostram, assequi non possumus. Quare enim id nobis non liceat, cum rustico cuiquam vitio non vertatur, si literas Chinesium pro characteribus magicis habeat? Nec est quod metuamus, ne eo nomine injuriarum actione pulsemur. Nam haut temere cordatum virum cum sacerdote litigaturum, etiam pervulgatum dictum ostendit. Et ubi nostri ordinis hominibus cognitio defertur, nobis nihil duri metuendum esse, alio proverbio confirmatur. Ceterorum autem quibus negotia vitae civilis nugarum scholasticarum oblivionem dudum induxere, quotusquisque est, qui talia rite perspicere, suoque pretio aestimare novit? Et ut pessime nobis omnia cadant, calumniarum convictis mollissima increpatio summa poena est, conscientiarum stimulos, officiique nostri rationem, pietate intentionis sinceritatem subinde crepantibus. Interea si alia via non suppetit virus nostrum evemendi, è cathedra sacra velut è plastro convitia & calumniae jaciuntur, ubi rude vulgus, & aniculae, ancillaeque hianti ore attonitis similes nos adspiciunt, quando intensa voce, vuluque inflammato, ac feroci gestu in perniciose dogmata recens prognata declamamus. Hanc igitur inclarescendi viam omnibus, quos par mecum spiritus agitat, etiam atque etiam commendo; de cujus felici successu mea experientia satis cavere potest. Ediderat adversarius meus, (cujus nomen pari horrore mihi est, atque rusticis lupi, quod & ideo exprimere formidant,) librum argumento non admodum proterito, cujus primus excultor Hugo Grotius multa adperserat Theologis parum probata. Ea quamquam adversarius studio praeteriisset, ac solícite prospexisset; ne quid theologici dogmatis admisceret: tamen mihi ambitione inclarescendi ardenti, ac succo loliginis turgentis in proclivi erat nonnulla beanis. parum cognita malitiosa interpretatione depravare, velut cum heterodoxis conspirantia. Et commodum mihi accidebat, quod post projectum à me poemum Eridis silentium mihi imperaretur. Nam alias turpiter admodum me daturus fueram, si demonstrandum mihi fuisset, singula capita, quorum adversarium accusabam, ab eodem doceri eo sensu, quem mihi fingere placebat. Nam circa pleraque vel ruditas mea, vel malitia misere vapulatura erat. Enimvero bono meo fato inventus est, qui Indicem à me compilatum, meo, an alterius cuiuspiam, an proprio instinctu nihil attinet dicere in Germania publicaret; ubi inventi sunt rixosi aliqui homines, qui ut & ipsi supra vulgus sapere viderentur, ansam inde arripuerunt super quaestionibus nonnullis philo-



philosophicis magis quam theologicis, theologica tamen vehementia, disce-  
 prationis ferram recipiendi. Quibus cum adversarius odiosam suam styli  
 acerbitatem opposuerit, & aculeis suis istos denso alias corio & ad palimpse-  
 sti usum idoneo tectos ad vivum pupugerit, clamorissima rixa jam à male-  
 feriatibus per tria lustra fuit extracta. Quicquid ergo gloriæ ex hoc certamine  
 socienni mei reportarunt, ejus maximam partem meo jure mihi vindico. Si  
 enim ego istis calumniando non privivissim, haur temere iisdem occasio fu-  
 tura fuerat stultitiam, & sordes animi sui tantopere apicandi, ac orbi eru-  
 ditò tam festivos ludos dandi. Ac jam demum tuo, privigne delicatissime,  
 scripto tantum fulgoris nomini meo accessit, ut ejus obtutus ad instar Moy-  
 sis è monte Sinai descendens oculos aliorum perstringat, seu quod Vulga-  
 ta significantius exprimit, ut facies mea cornuta adpareat. Sic ut necessum  
 videatur, ne fulgor iste multorum oculos hebetet, larva tectum deinceps ad  
 morem bachanalia celebrantium incedere, aut fuliginis quid mihi aspergere,  
 ne colorem penitus animo meo inolitum plane exuisse videar.

Cum igitur summum claritatis fastigium, ad quod toto vitæ meæ tem-  
 pore adspiravi, tuo maxime scripto nitatur, quod & tibi aditum ad famam,  
 & pingvem forte Præposituram pandet, non abs te videtur extantiores ejus-  
 dem gemmulas paulo penitius perlustrare quo earum nitoreo clarior in om-  
 nium oculos incurrat. Nam non omnibus ea est ingenii perspicacia, ut  
 quid æralupinis distent, possint discernere; & inusitati generis est tua ele-  
 gentia, cujus delicias æstimare non est cujusvis. Ac sane haur me fugit,  
 multos fore, nescio quam literarum politiem amantes, qui de scripto tuo in  
 universum judicaturi sunt, id exprimere genium juvenis alta barbarie im-  
 mersi, cui adhuc à virgibus nates rubeant, qui tamen impudentiæ mentiendi,  
 & improbitate convitiendi & calumniandi cui vis veterano balatroni pal-  
 mam reddere ambigam valeat. Sed istorum hominum judicia tibi flocci  
 sunt facienda, quibus adversarius noster se adprobare mire studet. Nam si  
 quicquid scriptorum quotannis in publicum editur, fastidiosorum istorum  
 hominum gustui attemptatum esse deberet, tabernæ librorum vix quid-  
 quam materiam aromatariis præberent. Et indecorum tibi fuerat, supra vena-  
 bilem tuam vitricum sapere velle. Et quis à nobis aliud quid unquam,  
 quam pertæsarum sellarum instrumenta expectavit? Igitur sufficiat tibi me-  
 um suffragium, qui ex animo lætor conspecto isthoc sp'icimine, quo patebit,  
 quantum in mea disciplina profeceris. Ego enim tibi ab infantie pabulum  
 præbui; ego rudimentis eruditionis valde fursuraceæ imbui te curavi; per me  
 munere aliquo sacro potiri potes, quod per totam vitam faciendum ventri tuo  
 sufficiat. Num iniquum est, si in mei gratiam asinus scurra, fursifer, nebulo,  
 & quæ alia mereris elogia audias? cum id existimationi tuæ nocere nihil que-  
 at, quam nullum habes. Tu modo memineris, postquam semel verecunditæ  
 & honestatis limites transiisti, oportere te gnaviter impudentem esse; ac si  
 partum

partum decus tueri velis, frontem tibi fortiter esse perficiendam. Ac præcipue in super habendum, quid unus & alter langvide theologizans ganniat; patibuli magis quam sacerdotii candidatum tale specimen docere; ac cujusvis robustioris flagitii capacem esse; ubi in portum adoleverit, qui juvenis, & humili adhuc cornu tam proterve insultare potuit. Nam nobis ipso Apostolo autore per *δυσφημίαν* ad claritatem nominis grassari licet, ubi per *εὐφημίαν* id operosum nimis videtur. Sed nec alio quam impudentiæ clypeo tecti videmur consistere posse adversus aculeatum adversarii stylum; cujus fiducia is adeo in sui conservationem obduruisse videtur, ut tot latratoribus licet circumstrepentibus haut terreatur, quo minus ingruentes asperrime depekos det, propriisqve admodum & significantibus vocabulis eorundem infidolem, artesqve & conatus notet; cum ab initio, quando ego litem ipsi intendere meditabar, spes esset, levi impulsu pallii mei umbra, ac barbæ Winstrupianæ majestate ad terram fore prosternendum. Cum igitur tam acriter adversarius resistat, saltem vapulando, & ad ambubajarum instar convitiando istum delassare artificium nobis erit. Quin & nisi ab impudentia præsidium petamus, vix adparet, quomodo causam nostram etiam nostri ordinis hominibus adprobare queamus; illis dico nostri dissimilibus, quibus moderationis & prudentiæ laus in aliquo pretio est. Hos enim differentes subaudio; se quidem neque in vita & moribus, neque inscriptis adversarii potuisse observare quid, quod atheismo, aut Sociniano dogmati faveat, multa contra quæ ad utrumque destruendum faciant, animumqve arguant ab utroqve valde abhorrentem. Igitur admodum immodestum atq; imprudens esse, tale quid alteri objicere, quod si distincte & perspicue probare jubearis, non possis non vel obmutescere, vel jejuna cavillatione malitiam aut ruditatem tuam prodere. Neque enim sufficere dixisse, ab hoc vel illo tradi principia atheo-sociniana, sed oportere, ut sigillatim ostendantur loca illa, quæ talia dogmata contineant, per quæ vel existentia ac providentiâ Dei, vel ejus cultus atqve religio subvertatur, & quæ cum hac consistere non possint. Id ubi clare demonstrari nequeat, eo sædiorem fore nostram maledicentiam, quo gravius crimen habetur, vel omnem religionem abnegare, vel Christianæ religionis mysteria ita enervare, ut Christiano nomine non amplius digna sit. Enim vero mi Wildschyssi, istorum hominum enervem sapientiam ego quidem alto supercilio despicio; quin si me gravius urgeant, in promptu est Syncretistæ aut Quackeri vocabulum, quod statim in os sit ingerendum, si meam in clarescendi methodum probare nolint. Nam hæc quidem mihi *γνώσις* orthodoxi Theologi nota est, aut, ut elegantius dicam, proprium in quarto modo, zelum absqve discretionem ubiqve ostentare; nullam excusationem aut idoneam interpretationem admittere; quod semel damnaveris, jure an injuria, intellectum vel non intellectum, pertinaciter insectari, & ubi alia tela non suppetant, mendacis, calumniis atrocissimorum

rum hæresium, & cum primis atheismi tam familiari nobis convitio urgere. Si vel tritum sequi velis quod id languidi quidam theologi sanam rationem vocant, statim tepidus eris & ex ore Domini exspuendus. Et cum jure meo postulare queam, Spiritus Sancti assistentiam insolubili nexu cum pallio meo esse conjunctam, etiam in negotiis, quæ extra professionem meam, aut citra debitam notitiam suscipio; cur privilegio meo ipse derogare debeam: aut cur non ambitionem, invidiam, & malitiam meam pro pio Zelo venditare possim, ac pro enixo studio tuendæ religionis, etiam si alter de hac oppugnanda nunquam cogitavit? Nam si Politicis fas est, solidas causas à prætextibus discernere, & illas quidem dissimulare, has apud vulgus jactare; quare non & mihi liceat Tumultibus à me excitatis speciosa nomina prætexere, veras causas supercilii ac pallii modestia obtegere? Et postquam homines per vocabula non res solum sed & vel maxime affectus suos exprimere soleant; quare non & mihi fas sit immane & irreconciliabile odium, quod quibusdam theologicum vocatur, convitiis quæ atrocissima invenire potui, insinuare? Denique memoria excidisse non potuit, privigne delicatissime, sententia illa, quam aliquoties ex me, audivisti: si diabolus sacerdotis agitat, haut superfundit eos agitari se ñnti Teutonico idiomate nervosius id sonat; Wenn der Teuffel die Pfaffen reißet / so reißet er sie recht schafften. Ejus effati veritatem tibi meo exemplo demonstrare volui; quod & tu calamo tuo luculenter præsentasti, ac ubi cum atate furor incrementa sumserit, non dubito quin vel me magistrum superaturus sis. Postquam igitur camelos deglutire nobis integrum est, muscas percolare supervacuum fuerit. Ac si tam atrociam alteri citra fundamentum, aut ullam veri speciem obficere præclarum habetur, quare modicis quoque mendaciis & calumniis eundem adspargere vereamur? Nam quod subinde quædam admisces, quæ vel in se vituperanda non sunt, vel in me quoque retorqueri possunt, vesaniz juvenili imputandum fuerit. Quamquam autem non suspicor aliquem fore tam audacem, qui in dubium revocare audeat hypothesin, quam universo tuo convitiandi adparatui substravisti, tamen ne quis contra hinc audeat, paulo liquidius eandem deduci ad causam nostram non parum interest. Manifestum est igitur, litem, quæ ab initio adversario intendebatur, à dogmatum & rationum disceptatione ad mera convitia & maledicta, verborumque aculeos & scommata devolutum. Quod cum non omnibus ad palatum sit, opera danda est ut quicquid ejus invidiæ aut culpæ fuerit, unice in adversarium devolvatur, ego meique socii manus cum Pilato lavemus, atque ab omni labe immaculatos nos pronuntiemus. Id quod non alia ratione compendiosius fieri posse arbitror, quam si velut primam veritatem, & extra omnem dubitationis aleam positam statuamus; mihi, meique similibus indultum divinitus privilegium quoscunque placuerit hæresios arguendi, etiam prius non admonitos, neque expectata eorundem interpretatione & explicacione. Contra istis, qui arguuntur, nefas esse adversus nos

mutire sed iisdem patienter & citra contradictionem hæreses & atheismi crimen agnoscendum; quin si nobis ita placet, rogamus citra tergiversationem subeundum. Tum majestatis divinæ in legatis ejusdem plenipotentariis violatæ reatum contrahi, si quis neget à fatalia, quæ nos pertendimus, statui; aut si idem ostendere audeat, à nobis verba & sententias ipsius malitiose detorqueri; multoque magis, si invidiæ, aut calumniæ, aliarumque pravæ artium idem nos insimulet. Equidem credo, multis *λυδι μεγα αθημα*, grande nimis postulatū iri visum, illis scilicet qui negare nō horrent, omnes turbidos affectus, quibus ego meique similes creberrime agitamus, Spiritus Sancti impulsus esse; nec ideo bonis viris necessitatem impositam ut aliorum se libidini proculcandos exponant, quia obrectatores ipsorum talare palleum & pileum serico obductum gestant. Haut eo minus id mordicus est tenendum, & si quis contradicere audeat, in eum citia moram anathema vibrandum. Quid enim? cur minoris nobis videamur, quam Pontifex Romanus, cum non minores quam hic spiritus geramus. Et cum is quinque propositiones in libris Jansenii damnare potuerit, quas tot eruditi viri etiam perspicillis naso admotis invenire non potuerunt: quare mihi non liceat vel misse hæreses in libris adversarii fingere, de quibus ipsi forte ne per somnium quidem in mentem venerit? Hac igitur hypothese salva ille utique hæreticus, Socinianus, atheus est, quicquid contrahitur, & ad scripta sua, ad sermones suos, ad vitam in celebritate actam, ac magnis quoque Regibus, Principibusque probatam provocet. Et si à nobis injuriam sibi factam, & sententiis ac verbis suis vim illatam queratur, multoque magis, si asinos & calumniatores nos nuncupet, unctos Domini sacrilego modo violasse censetur. Cum igitur divinitus mihi concessa sit potestas ad destruendum & perdendum adversarium, illi autem contra hincere piaculum sit, justum quoque piumque habendum erit, quicquid vesaniæ nostræ in istum evomere libuerit. Id quod privilegium, oppido quam favorabile, eousque ampliandum videtur, ut quia mihi jejuna admodum & ludibrio obnoxia dictio est, quæ acerrimum pectinem adversarii expertura fuerat, & qualiscunque pudor Generalis Superintendentionalis me cohibet, minus sædam animi sanie in conspectu orbis eruditi evomeam, subornare mihi liceat sterquilinum aliquod hominis, sine exiffimatione, sine pudore, quod sædissimo modo in viros honestos & honoratos debachetur, totamque latinam effundat. Si enim insanire mihi per me licet, quid prohibet, quo minus insanix meæ ministram substituam, à quo præter oleta nemo quid expectat, quod jam toto schemate sterco præ se ferat. Et vel ideo tale furoris instrumentum adhiberi decebat, ut eo minus erubescendum foret proprias laudes, valde quidem eas jejunas, decantare, quas ego publicari dudum ardebam. Quod quidem cum tam egregie præstiteris par erat à me tibi condignum elogium reponi, ut mutuo muli scabere diceremur; ni proprium tibi jam monumentum crexisses, cujus singulæ lineæ insignem vesaniam aut malitiam spirant.

Cæterum ut paulo propius ad nonnulla scripti tui loca illustranda accedam, mi privigne ad porcelli instar jucundissime, in *prolatione* quidem tu plausibiles rationes comminisceris, quare tam aspere ab adversario perstrictus huc usque intra silentium me continuerim: arcanam tamen ejusdem causam non amplius apud te dissimulare debeo; Postquam enim articulos Indicis mei consarcinasset, persuaseram mihi adversarium meum tam fore stolidum, aut rerum theologiarum imperitum, suique adeo ipsius oblitum, ut istos omnes & singulos tanquam suos esset agniturus, eorumque defensionem suscepturus. Ast cum is negaret, talia asserere unquam sibi in mentem venisse, ac ad oculum demonstraret artes, quibus ego usus essem ad pravos ipsi sententias affingendas; aqua mihi statim hærebat, nec quomodo ista me difficultate extricarem adparebat. Ac sane collega meus, qui tacite conatibus meis fa-verat, ubi *Apologiam* adversarii conspexisset, quassato capite in hæc verba erumpebat: Was hat der Teufel gesehen; quod nempe genium disputationis, quem nos animo præceperamus, plane immutatum cerneret, ac præter pau-cas quæstiones philosophicas tota disceptatio huc devolveretur; an quæ ego fixeram à Putendorfio statuerentur, an minus. Id quod hic negabat ac pernegabat, idque è claris libri sui verbis deduci posse contendebat. Unde commodum valde mihi accedebat, quod silentium mihi à superioribus esset injunctum, quod honestum colorem præbebat, quare causam prave cæptam non persequerer. Et nihilominus subinde licebat mussitare & baubari, cum plenis faucibus latrare integrum non esset. Simul cum alii circa philoso-phica quædam rixari cum adversario instituisent, rerum imperitis facile per-suadere poteram, non plane de nihilo fuisse, quæ ipse movissem; ac mihi velut agonothetæ sufficere gladiatores commisisse; ut ipse quoque in are-nam descenderem infra fastigium meum esse. Nunc postquam quicquid erat quæstionum ad satietatem est discussum, tota demum disceptatio te præcone ad mera convitia & maledicta fuit pertracta. Quorum invidia si-ne dubio in me velut autorem rixæ redundatura esset, nisi modo laudatum privilegium nobis consuleret. Alias cum si adversario communi inter homi-nes jure frui liceret idem mihi, Sociniana dogmata, ipsi impingere cupienti mendacii opprobrium impurique calumniatoris titulum in os ingerere pete-rat. Nam ejusmodi pestilentem doctrinam alicui affingere, sane vim atro-cis maledicti atque injuriæ habebat. Unde si vel maxime ad nebulonis mo-dum mentiri ab isto di-erer, injuria in me non admittebatur, sed retorsio duntaxat adhibebatur; juxta dicta Jctorum, in quæ tu nescio quo casu in-cidisti. Ac notum est eruditis illud pronuntiatum, Vespasiani super jurgio cujusdam Senatoris Equitisque Romani: non oportere maledici Senatoribus, sè maledici civile fasque esse. Enimvero quod juris in alios cadit, id adver-sus me, mei que similes pietatis Zelum mentientes adhiberi nequit. Nam si ego alicui athenæ & sociniana dogmata falso objiciam, id jure meo facio; si iste mentiri me & calumniari dixerit, injuriarum actione tenebitur. Unde & recte

quondam in furias ibat Fridericus Gesenius, quod adversarius mentiri ipsum  
 dixisset, dum scriptum quoddam de polygamia ipsi attribuerat: cujus tamen  
 autorem fuisse quendam Holmiz Doctorem Medicum ipse noram. Et cujus  
 Gesenii scripto tu quidem, mi Schwinhundi, laudentum admodum locum  
 excerpisti velut flosculum, nostro cum primis ingenio mihi congruentem;  
 qualia divinorum hominum dicta oppido quam ordinem nostrum, & offi-  
 cium, quo superbumus, exornant. Sed & ut dictum *Matth. V. 10.* à te addu-  
 ctum ad presentem causam quadret necessum est, ut eidem à me pro auto-  
 ritate pontificali adhibeatur interpretatio extensiva, sic ut beatorum nume-  
 ro & illi comprehendantur qui dum inclarescendi cupidine Indices Novi-  
 tatum per omnes cavillandi artes consarcinant, eo nomine acriter vapulant  
 dignamque calumniatoribus mercedem accipiunt. Ista porro verba prae-  
 fationis tuae non parum obscure posita sunt, quod, dicis adversarium nostrum  
*cum ipsis vetulis & mulieribus in publicum jam certamen descendisse.* Ne igitur is  
 locus licitori crucem figat, paucis monendum est, per ea verba innui Domi-  
 nam Doctorissam Valentinam Albertam, quae mirae metamorphosi sexum mu-  
 tavit, & bina jam prole prosperam se exhibuit, quarum uni Eroti Lipsico, al-  
 teri Podagræ vocabulum est, quam lepidissimam puellam singulari ad saltan-  
 dum dexteritate ferunt cui compatrem me haut sane lubentem invitavit. Un-  
 de ex propria jam experientia librum est editurus de Arte obstetricandi ad  
 analogiam status Paradisiaci, quem omnes mulieris non minori desiderio  
 quam Judzi Messiam expectant.

Est autem scripti tui exordium eo nomine cum primis commendandum,  
 quod uno intuitu genium nostrum lectorum oculis subjicit, nil nisi vesaniam  
 & furias spirantem. Sane haut meminisse videris Venerabilem tuum Vitricum  
 pastorem in vico quodam Cassubiz situm esse, dum alteri velut probrum objicis  
 Ministro Ecclesiae in Misnia ortum fuisse; qui & ipse in purpura non re-  
 ptasti. Ac mirum cordatis videri possit, dedecus jam haberi, si quis literis  
 humanioribus probe à puero imbutus quo diutius in Academiis studia excolere  
 possit, egregiorum adolescentum informationē suscipiat, ni in frontispicio scri-  
 pti tui ostendisses abs te nihil sani expectandum esse. Sed juvenicitati tuae igno-  
 scendum est, mi Rozloffeli, quod ignoras, in tenui re constitutum propria  
 industria ad eruditionem & fortunam non spernendam eluctatum, laude di-  
 gnissimum esse. Sed nec illud sane homines digesturi sunt, quare docto viro  
 objiciatur, juvenili ætate juxta alia studia theologiae quoque operam navasse,  
 & exercitii causa sermones quosdam sacros habuisse, cum ne in ludis quidem  
 scenicis personam egisse, ut praesenti animo coram aliis loqui discas, turpe ha-  
 beatur: nisi forte id ferendum non est, Latcos in arcana disciplinae nostrae  
 penitus se immergere, ac inde fiduciam sumere de nostris rixis liberius judi-  
 candi. Istud cujus relatione perceperis mihi non constat, (nam id me tibi sug-  
 gessisse non memini,) primum adversarii nostri in Svecia patronum Calvini-  
 anaë religioni fuisse addictum; cum Holmiz notorium sit, istum in Luthera-

na religione & natum, & educatum, eamq; tota vita professum, & in eadem mortuum. Et si istud à te fuit confictum, bubulum videris iudicium habuisse alteri in probri locum objecisse, Reformati patris filios Lutherana sacra professos informasse; cum Augustissimus noster Rex reformatis sacris addiditana Reginam in thorum assumserit; Quem facile formido corripere possit, se à me eo nomine excommunicatum iri. Nescio quoque, an id satis causæ nostræ quaderet, quod totam adversarii theologiam è compendio quoque iam haustam blateras. Nam melius meo actot virorum è nostro ordine pudori consultum videbatur, si diceretur, istum in studio theologico id proficisse, ut non quidem doctor theologiæ sine prævio examine & specimine fieri potuerit, uti mihi contigit satis tamen in ea disciplina callere, quid æralupinis distent. Nam sane vehementer erubescendum est, tot luminaria Ecclesiæ unum tironem non valuisse erroris convincere, omni cavillationū artificio incassum consumto; sic ut demum nobis ad privilegium nostrum de impune calumniando sit confugiendum, aut de Hobbesio ganniendum, quem neque ego, neque quisquam eorum, qui Lundis tam inauspicatum bellum movebamus, legerunt, aut quid in eo tolerandum, quid improbandum intelligebat. Quæ de adversarii nostri vocatione ad docendi munus Heidelbergam ac Lundas tradis, à Nicolao Beckman. mutuo sumta adparet, quo bipede nemo unquam mentiendi opificium impudentius exercuit. Nam res ipsa loquitur, ut iste Heidelbergam vocaretur, libello ejusdem de Elementis Jurisprudentiæ Universalis effectum fuisse: nec ad id commendationem patroni sui conferre quid potuisse, cui nullum cum Heidelbergæ commercium, qui & ipsum in Sveciam pertrahere maluisset. Nec minus constat adversarium & ab Heidelbergensibus invitum dimissum, & post ut eodem redire vellet invitatum. Cujus & colloquia super statu Germaniæ, quas jussu Serenissimi Electoris cum filio Principe habuit, nihil plane ad nostram fabulam faciunt. In eo autem sane pro pietate tua facis, mi pulle, quod non solum ita solicite titulos meos ingeris etiam per anticipationem; sed & ingenti cum mea gloria Episcopum Winstrupium meum suffraganeum, & à me dependentem ostendis, qui bonus senex cum neque Hobbesii neque Grotii libros de jure belli & pacis, neque adversarii libros conspexisset, me solo asseverante carbonaria fide quicquid mihi fingere placeret credebat. In eo te tamen furor tuus plane à bono sensu in transversum egit, quod adversario meo nihil plane recti aut justitribuis, sed per omnia eum damnas velut infausto plane fidere natum, cui ne mica quidem boni viri reliqua sit. Nihil promotionis iste suo merito obtinuit, sed omnia in immerente aliena commendatione collata sunt; nihil unquam didicit, aut docuit bonæ frugis nihil bonarum artium adhibuit, quibus Regum ac Principum gratiam quæreret atque conservaret: omnia per calumnias & prævas artes egit. At qui ista tibi apud cordatos fidem plane destruant; cum non omnes cæci aut mente moti esse potuerint, quibus mores ipsius, aut eruditio & scripta non parum probantur; quorum iudiciis aut favore iste fretus te tuisque frater pa-

ri cum scabioso cane pretio habet. Sic satius fuerat circa primam Indicis mei discussionem ingenue fateri, adversarium Præfidi provinciz, cui in eam rem inquirere injunctum fuerat, statim liquido demonstrasse, errores Theologicos, quos ipsi impactum ipsam, libris suis non contineri, ac verbis suis vim inferri; philosophica in utramque partem disceptari posse, in quibus non autoritati, sed rationibus cedere sit paratus. Ac sane oportebat interpretationem ab isto allatam non adeo absurdam videri Rectoribus Sveciz, nisi sensum communem iisdem plane velimus detrahere. Quod autem circa quæstiones philosophicas non statim mihi fascis submittere vellet, causa erat, quod miserandum me philosophum ducebat, cujus totum encyclopediam jejuna cognitio terminorum logicorum & metaphysicorum absolvebat. Neque vero istas quæstiones philosophicas è verbo DEI definire mihi in mentem veniebat, præter unam illam de socialitate & pace inter homines colenda; adversus quod dogma sane quam pestilens ego dictum Salvatoris *Matth. X.* afferebam; se non venisse ad mittendam pacem in terram, sed gladium. Quo ipso proscribere me posse arbitrabar magnam partem virtutum Christianarum, quæ ad artem nostram inclarescendi parum faciunt; nimirum caritatem, modestiam, mansuetudinem, candorem animi, studium concordiz, animum reconciliationi primum, tum putidam illam à Luthero allatam interpretationem octavi præcepti, ut omnia in meliorem partem interpretemur; quæ si valeat, maxima rixarum pars ultro expirabit, ac nobis velut mutis canibus perpetuo obticescendum erit, cum nunc insanis latratibus Deo hominibusque molestiam exhibere nobis volupe sit. Denique & hoc ipso cavebam, ne quid detrimenti caperet Spiritus ille persecutionis & crudelitatis, regno antichristi peculiaris, quem tamen & ego, & mei similes nonnulli intra præcordia volunt, ac libenter sint exprompturi, si ardori animi vires responderent, quem & tu, ô delictum meum, non obscure expressisti.

Circa narrandam porro eclipsin nostri Indicis omnes numeros mali historici te implevisse, ac quicquid est pravarium artium, sed quæ candori nominis nostri mire congruunt, adhibuisse video. Nam id quod maxime ad rem faciebat abs te omissum est; nempe postquam intra priorem obscuritatem superiores me hæzere jussissent, repertam esse aliam viam nostri ingenii factum in lucem protrudendi, subornato Nicolao Beckmanno: cujus vesania operam suam turbis ferendis accommodare mire gestiebat. Is igitur effecit, ut index noster assumptis quibusdam revera insipidis auctior opera unius bibliopole Holmonsis, alterius Hamburgensis Giesse inprimeretur. Sic ut revera Index iste impressus meus sit; non minus quam libri, qui notis quibusdam illustrati prodeunt, non ideo autorum suorum esse desinaunt, quod secretum revelare ambitio me mea subigit, ne forte alium in orbe terrarum tam felix ingenium credatur extitisse cudendo tam lepido indice idoneum. Et sane non minus miraculo propinquum futurum erat duobus hominibus per diversa loca agentibus easdem cavillationes in mentem



tem incidisse, eandemque calumniandi libidinem subisse; quam olim Romæ duos repertos homines sibi facie simillimos, unum in Asia, alterum in Gallia natum. Apparet tamen hoc ipso nobis non amplius integrum esse impressum istum Iudicem, in testimonium excitare, velut eadem nobiscum sentientem; non magis quam pro duorum testimonio haberi potest, si idem homo nunc pallio ad lumbos duntaxat descendente, mox talari indutus eadem mentiatur. Iste ergo meus Index, operum quæ hoc seculum peperit longe nobilissimum, tantam pulveris scholastici nubem in Germania excitavit, quæ multis risum, aliis indignationem movit. Ubi tu, mi Scherensschleiffere, dignum tuo stupore παραρημα admisisti, quod negotio tam inficeto Magni Principis nomen admiscere non erubuisti. Nam illæ literæ, quibus tantopere cristæ nobis surgunt, etsi istius nomen in frontispicio præserunt, non magis tamen eodem conscio scriptæ sunt, quam mandata tribunalis Spirensis conscio aut consulto Cæsare, cujus tamen nomine eduntur. Ac sane, si paulo maturius hanc rem considero, valde dubito, an magnam gratiam imituri simus ab isto Consilio, cujus estimationi parcere etiam adversarius noster, quantum salva sua causa licebat, studuit. Nam notorium est, id Rescriptum unice iudici meo in libellum famosum jam transfigurato innixum fuisse, ac nulli ex isto Collegio librum adversarii nostri tunc conspectum, nedum examinatum & cum isto collatum fuisse. Qualis autem esse soleat autoritas sententiæ, causâ non cognita latæ, etiam tublenus quantumvis intelligere potes. Sed & quæ duo testimonia à te allegantur (p. 4.) metuo ne parum causam nostram juvent. Nam epistola Meisneri nihil aliud dicit, quam in adversarii Apologia *genus scribendi* nec à theologis, nec à politicis probatum fuisse, nimirum ob salem nimis asperum adhibitum. In cujus acerbitalis excusationem adversarius noster semper dicere solitus est; utique majore se moderatione usurum fuisse, si cum doctis & bonis viris res sibi fuisset; sed asinos & professos calumniatores aliter non debuisse tractari. Et valde metuo, ne mollius adhuc mecum se egisse adversarius dicat, postquam tam obscenum latratorem sibi à me immissum viderit. Epistolæ Alberti Brandenburg parum ponderis est velut manifesti adulatoris, & supra cujus captum ista erant: cujus & verba, *credas equidem Pufendorffii causam non bene agi*, hic forte pro se allegabit, quod nemo ipsi patronus fuerit, qui inauditi & per calumniam impetiti causam defenderit. Etsi revera Wittenbergenfes in hoc negotio parum sese mihi probarunt, quibus non pro voto ac spe nostra insanire placuit. Contexis deinde prolixum catalogum magnorum virorum, qui cum adversario nostro in arenam descenderunt quæ vel solo numero isthunc obruere possent, ni duo potissimum obstarent; primo quod nemo istorum de omnibus erroribus, quos Index meus fingit, adversarium peragere reum audet, sed omnes duntaxat circa philosophica quædam litigant. Quo ipso non obscure me arguere videntur, velut errores theologicos in libro adversarii non invenerim, sed intulerim. Deinde quod nondum abs quoquam istorum trophæum erectum viderem, sed quilibet tantum responsi retulerit.

rit, quantum ad ruborem sufficere poterat. Quin & ea fuit adversarii nostri ferocia, ut ne Valentini quidem Alberti nasus bilibris, & è multis poculis ad modum galli Indici rubens, terrorem ipsi incutere valuerit. Quin ut eruditus orbis de toto litigio eo liquidius judicare posset ausus est sparsim edita scripta in unum volumen compingere, Eridis scandicæ vocabulo, elogia nostra duraturo monumento conservaturum. Quo cum non satis laudes meæ decantatae sint, vel ideo scriptum tuum edi è re fuit, ut ab adversario auctuarium quoddam elogiorum nostrorum eliceremus.

Dum autem ad excutiendam Eridem Scandicam accedis, privigne eruditissime, insigne quidem diligentiae specimen ostendis, quod elogia eorum, qui adversarium nostrum calumniis aut inanibus litigiis lacefferunt, collecta uno obtutu lectoribus conspicienda exhibes, materiam fortasse poetæ, qui vena & otio abundat, scizontibus data. Commendationem quoque meretur circumspectio tua, quod omisisti addere, qua occasione adversarius singula elogia istis impegit; quæ fortasse nonnulla nimis mollia ut viderentur efficere poterat, præsertim cum non omnes privilegium illud impune calumniandi, quo nos gloriamur, sibi arrogare queant; quod & ipsum nimis vulgatum fieri meæ autoritatis, & fortasse boni publici non multum interest. Nescio tamen quare tot illustribus nominibus velut peplo Minervæ inserere omiseris Nicol. Beckmannum, qui secundas à me partes in hac fabula egit: cujus emphatica admodum encomia passim occurrunt. Nam si fortasse importunior aliquis rationem ejus omissionis acrius exquirat, num recte istum ab adversario increpitum putemus, an minus; quid respondendum sit, haut ita in expedito est. Nam si id affirmamus, præcipuum harum rixarum incentorem damnabimur, citra quem hæc controversia in herba fuisset oppressa; simul ingenti ego præjudicio urgebor, si is flagitium admisisse dicatur publicato scripto per me condito. Si negamus, sententiam à legitimo iudice latam & à supremo confirmatam damnare grave fuerit: ac parum bona fide cum socio egisse censebimur, cui ad facinus admittendum ansam præbuimus, ac nunc infamia coopertum tam lutulento scripto, quale tuum est, mi Severine, vindicare omisimus. Ac si hominem probe novi, non parum is in fermento erit ob omissa sua elogia, ac ingrati animi iuxta, improbi que factus nos accusabit, velut ipsum socium dedignatos. Nam sane is de claritate nominis nostri quam maxime meritus est. Absque ejus seclere si fuisset, intra paucorum conscientiam tantum specimen meæ artis stetit. Iste, iste flagitium meum publicavit, ac quam ego meritus fueram pœnam sustinuit. Iste quoque tot aliis ansam delirandi præbuit. Quin absque eo si fuisset, tibi mucoso adolescenti, & post aures adhuc madido occasio defuisset ejusmodi specimen publicandi, ob quod impudentissimus furciferorum audire mereris; utque Wildschyffianum nomen in postica Parnassii parte luteis sit literis scribendum, velut fatentissimum orbis literati excrementum.

Mea autem elogia quod attinet, circa reliqua quidem parum est, quod moneam, nisi quod illud, *nigri calumniatoris nigra schola principili*, &c. facillime condonare adversario possum quippe à theologo adversus alium theologum

itum, & in materia non dispari ad me itidem theologum haut absurde ad-  
 licitum. Si enim nos ejusdem Ecclesie lumina & columnae, levi ex invidia  
 alibus convitiis nos impetimus; quid mirum, si laicus mortaliter à nobis læ-  
 us eadem in nos retorqueat, ut furorẽ nostrum nobis exproberet? *Præstet ut  
 mpernat, sic volens redamnet inde.* Id tamen facile patebat, non ab ad-  
 versario, sed ab ejus errore, qui indicem Eridi Scandicæ adjecit, profectum,  
 quod me æque, ac Nicolaum Beckmannum ob Indicem Novi-  
 atum infamia notatum, relegatumque ibi ponatur. Nam ego quidem  
 & suffragator meus ita recte rem gesseramus, ut talia indicia, quæ ad sep-  
 us aliquod in foro humano probandum requiruntur, non extarent; præ-  
 sertim postquam Nic. Beckmannus, qui socios flagitii prodere posset, pro-  
 fugisset. Etsi negare non possum, *εσπευ* parentibus insitam haut leviter  
 peccus meum vellicasse, cum adpareret, revera factum meum, alteri ut-  
 cunqve suppositum, à carnifice fore comburendum. Unde apud super-  
 riores anxius instabam, ne sententiæ in Nic. Beckmannum lætæ executione  
 succederet. Sed qui ut quiescerem monebant, ne si ulterius rem urge-  
 rem, meo me indicio ut forex proderem. Unde sufficere mihi debere, si poenam  
 fori humani utcunqve declinarem: virorum bonorum de me existimati-  
 nem facile posse stoccifieri; nec tribunal divinum illi metuendum, qui  
 claves regni cælorum si aliis, multo magis sibi et ipsi dispensare potest.  
 Sed & si scrupulose rem examinare quis velit, literæ Regiæ abs te, mi pul-  
 le, adductæ (p. 20.) non me crimine eximebant, sed tantum declarabant,  
 Nic. Beckmannum haut ideo à pœna eximendum, quia quædam *essentialia*,  
 ex meo Indice in Indicem ab isto editum translata erant. Sed & hoc ig-  
 norasse videris, quod multi perfidix ac perduellionis crimine revera se  
 adstringant, de quo nunquam in foro civili rei peracti atque damnati-  
 fuerunt, quod crimen cum revera in illis hæreat, neque calumniatur, ac-  
 que injuriam facit, qui istud illis objecerit. Quæ cum ita sint, dubito an  
 magnus plausus apud cordatos te excepturus sit, quod velut extra te rap-  
 tus summis conniti viribus volueris, quousque furendo progredi pos-  
 ses. (p. 17. 18.) Nam ita inepte Lutheri dictum allegas, ita insulso modo  
 convitia tua eructas, ut etiam adversarius à risu temperaturus sibi non  
 sit, ubi te Coprix insanientis personam tam infeliciter agere conspexerit.  
 Nam qui tali modo bilem in inimicum evomit, non ipsi, sed sibi et mac-  
 culam adspargit. Valde etiam metuo, ne prætextum illud de *miseriordia*,  
 ex qua adversarium hæreos peragere instituimus, cordatis æque ridicu-  
 lum videatur, quam si polyphemus eum colorem devoratorum Ulyssis so-  
 ciorum diceret, se per misericordiam illos comedisse, ut tantis laboribus  
 in reditu ad patriam supersederent: aut si latrones se viatoribus sarcinas  
 adimere dicant ex misericordia, ne iis ferendis amplius defatigentur. Sa-

ne si tantopere in eum debacchamur, quem misericordia prosequimur, quomodo illos tractabimus, quibus bona fide irascimur? Sed nec memini me legisse, quo capite Novi Testamenti Christus iusserit *animam servanda* causa suspendi, qui sibi hæreseos labem per aliorum calumniam non patienter tulerint. Non est tamen, mi puffed, quod hisce velut asperius in te dictis movearis. Nam hæc ex aliorum magis, qui nescio quam honestatis regulam sectantur, quam mea sententia dixi. Nam tua omnia examussim genio meo quadrant, & quo impudentius insanieris, luculentius Vitrici tui curam circa formandum tuum animum ad sui similitudinem expresseris.

Postquam hucusque exordii in vicem gravi delirio prælusisti, jam serio rem aggredi videris, mi fili, (p. 21.) ad defensionem meam suscepturus, magno iudicio præmittis quæstionem: num qui injuriam illatam vindicare omittit, periculum famæ subeat? Ubi meras sententias loqueris, carnisifex, dum negas, contumeliosus verbis viri alicujus levis (qualem ex auctoritate mea Pontificia adversarium creo, pronuntio, proclamo, & ab omnibus pro tali haberi sub pœna anathematis volo jubeoqve) detrahi existimationi herois cujuspiam, qualem ego me suffragante privigno meo habeo; ac mihi cum Luthero gratulandum censet, quod ob calumnias alteri intentatas DEUS me angelum suum vocet. Et nihilominus tam solícite velut pro tribunali omnia diluere studeas etiam quæ conseratu & levi cavillo dissilari poterant. Et cum Grotium probes, qui nihil mali ex injuriis ad nos pervenire putat, nisi quod *in soluta persuasione* positum est, etiam ejus cui inferuntur; tamen atrocissime ob jactata in me exclamas, quasi nihil acerbius mihi inferri potuerit. Quæ quomodo inter se coherereant, vix adparet. Nam etsi ista adhuc à me contemni per modestiam & animi magnitudinem asseras: tamen cum respondendi provinciam tibi demandatam fatearis, furoris tui labem mihi quoque adspergis, dum id quoque pro nostro habetur, quod nostro jussu & auctoritate suscipitur. Deinde & dubito, an valde causæ nostræ profutura sint illa Jctorum nescio unde contraria dicta; quod etiam qui vera alicui obijciat, injuriarum tenentur; item, quod ista ad causam principalem non spectent, nec ex eadem, nempe Indice, promanent. Fortasse enim Jcti multum interesse arbitrabuntur, ultro quis alterum convitiis etiam veris laceffat, an vero ab altero laceffatus quædam parum honorifica reponat per modum retorsionis, aut defensionis, & ut vel malitiosum laceffentis animum, vel ignorantiam demonstrat. Quod si igitur adversarius dicat, cum ego ipsi conatus sim per calumniam errores circa capita fidei impingere, se injuriam mihi non fecisse, quando ostenderit, me ingenio esse turbulento, & gaudere circa talia inanes lites movere; tum & eruditionem mihi valde esse medicam, nisi quod cavillandi dexteritas doctrinam suppleat; quid solidi è pri-

è principijs juris reponi queat vix adparet. Et meminisse debueras, eos qui viam inclarescendi à me usurpatam ingrediuntur, non posse nec solere omnia ad apices juris exigere. Quanto compendiosius igitur fuerat omissis Jctoram tricis privilegio nostro unice inhæres, cujus vi licet mihi alterum hæreseos arguere; qui si contradicat, injuriarum, læsqve majestatis Pontificæ tenebitur.

Sed omittamus tetrica ista, & ad amœniora convertamur, lætoque animo recolamus elogia, per quæ fama toto me orbe celebrem circumfert. Objecerat mihi adversarius ingenium turbidum, & in litigia pronum, cujus specimina in Pomerania, Holmiz, & Lundis ediderim. Id tu egregie refutas, producto encomio, quo aures meæ titillabantur, quando Doctoralis mitra, cui præter nolas nihil deberat Lundis imponeretur. Quod quidem pari religione scriptum fuit, atque in sermonibus funebribus personalia, quæ vocant. Uti enim hæc omnes, quibus parentalia fiunt, innocentes, sanctos, summisque virtutibus præditos, nec nisi levissimis vitiosis adspertos prædicant: ita ubi aliqua promotio scholastica sit nemo candidatorum est, quin Augustino papiniano, Hippocrati & Aristoteli sit æqviparandus, si non præferendus. Et quis adeo morosus foret, ut amicum id rogantem, & vanæ ambitione misere langventem inter inania ista non velit in os laudare, ne mimus aliqua parte mancus sit. Id tamen è secretissimis de arte inclarescendi regulis à me expressum, quod poetas potissimum in laudes meas excitarem, imitatus in eo exemplum Imperatoris Augusti, proximo mihi fastigio viri, qui & ipse magnam partem lætitudinis suarum poetis debet. Sic & ego magno ambitu senis Buchneri morositatem expugnabam, ut aliquod propempticum meæ importunitati ne denegaret. In quo tamen encomiasta meus (p. 16.) parum candide mecum egisse videtur, quod ea potissimum loca excerpfit, quæ sensum habent valde ambiguum. Nam jubet Poeta me Nigrinum apparare itar non colore avi, & quæ in crucem abeuntes comatur, sed *candido*, & *cumprimis* auspicata, anserem nimirum, quæ & viatoris novi indolem exprimeret, ac sub vesperam pingui cœna famelicum reficere posset. Quem & sensum sequentia verba insinuant, quibus præceptum dat post septennem cuculi bibitionem in p. s se datur, ut *sequatur ipsum innocentia, prohibet quoque morum, sed causa tamen sui*; ne ex asse anserem exprimat, veterique Germanorum dictorio per exemplum suum fidem adstruat. *Es sey eine Gans übern Rhein / es lam ein Guckgack wieder heim.* Quod & præceptum tibi à me inculcabitur, si quando peregrinationem Moelnam ad visendum morioris ab Ulula dicti sepulcrum instituere placuerit. Sic & negativo testimonio D. Maukiffii nil nervorum in se, quod negat se novisse aliquem, qui vitam meam improbarit. An enim iste norat, quid quisque

de quocumque judicaret? Unde quod ad tam jejuna testimonia encomiasta meus ita repentinus, & fere consternationis quid incutientes exclamaciones tollebat, vix ad aliam causam referri potest, quam quod jam animo vespertinam belluationem precipiebat. Ac sat scio, adversarium, cum è loco superiore istam fabulam spectaret, non superfunctorie nostram stultitiam risisse.

In eo quoque ingenium tuum magnopere & commendandum, quod è quavis re ansam arripis nomen & facta mea extollendi. (p. 28) Ex thesi innoxia & per experientiam evidentissimam nota omnibus, qui pedem extra patrium limen protulere, quod nempe cœli solique genius, & humorum in corporibus temperatura voluntatem hominis ad certas actiones inclinare faciat, ego hæresin pro solertia mea formaveram, vocabulo *peccati* substituto *pro actione*. Adversarius brevi responso in remanifesta cupiens defungi, reposuerat; mirum esse, à me id in dubium vocari, qui & ipse brevi per Galliam & Hollandiam peregrinatione defunctus experimentum capere potuissem, nisi ad anseris instar terras forte transferim; obiter jocus, sine dubio ob tenuitatem crumenæ pedibus mihi aliquando iter fuisse carpendum. Quod ne dedecori mihi crederem, qui omnia ad famam referri gaudeo, magni me Imperatoris Adriani exemplum allegare posse cavillabatur. E re tam pusilla quantum tu laudum mearum materiam extorques? Primo enim arripitur occasio me meumque fratrem cum Basilio Magno, & Gregorio Nazianzeno comparandi, sat quidem pueriliter, etsi pia ex intentione, cum ego solus nominis celebritate, eruditione, & meritis in Ecclesiam quicquid est veterum Doctorum multis parasangis superem; quorum nemini mitra doctoralis inter tubarum & tympanorum strepitus & crepitus imposita fuit. Deim jactas, me expertum Parisiis, *quid falsè ad veros doctores disputando valeant*, meque adeo totam Sorbonam ad silentium redegissem, ut ex una mea disputatione aliquot myriades Pontificiam doctrinam ejuraverint. Cur enim Petrus à piscatura recens uno sermone tria millia convertere potuit; & meæ conciones centuplam vim non habeant, qui per septennium Witebergæ cuculum bibi, & abiens Buchnero propenticum extudi? Prævideo tamen paucis te fidem facturum, ac plerisque vero similis visum iri, me quidem aliquando Sorbonæ parietes aspexisse; aliquando etiam cum disputatio quædam haberetur, hiante ore prope ostium in turba adstitisse, sed ob volubilitatem linguæ, & quia isti doctores Latinum sermonem Gallicè nimis sonabant, pauca admodum potuisse assequi. Ista porro observatio curiosa admodum est, quod memoras, *absentem esse, in regionibus Papistarum pedibus aliquem Lutheri discipulum absque religionis abnegatione iter facere posse*. Nam cum Lutherani hodie quoque per Italiam, ipsamque Romam equis & asinis & curribus iter

facere

facere soleant, ear pedibus id vetitum sit? Ac isto tempore, nihil persecu-  
tionis ob religionem in Gallia erat. Sed nec Lutheri discipuli notam all-  
ivam corporis habent, ut statim ipso adspectu deprehendi queant; nisi  
orte, pallium, quod ante Sexennium Witebergæ mihi in foro scrutario  
mura fuerat, aspectantibus suspicionem injicere potuisset, me cum Gi-  
eonitis è longinquis locis venisse. Magnam porro in expectationem  
p. 29.) seculum eruditum conjecisti, facta mentione *Itinerarii* nostri, ex  
ivo inter infinitas curiositates discere licet prælia nostra, quæ quotidie,  
lum vicos transimus, adversus canes ipsi baculis & lapidibus probe armati  
omniūmus; & quam sæpe per vestes sepedum animalculorum venatio  
uerit instituenda, quæ per impurum cauponarum stramen comites fere i-  
ineri nostro, nobis, sane inuitis, addere voluerant. Cum porro via publi-  
a æque plebejis hominibus, quam magnatibus pateat, ac sæpe contingat,  
it diversissimæ fortis hominum iter in idem tempus incidat; argute ad-  
nodum ratiocinarius, magno cum splendore peregrinationem mihi pera-  
tam, ideo quod, dum Diepæ ex Anglia in Galliam appello, ac attonitus  
gnota omnia circumspecto, lingvæ insuper ignarus, popularis quidam  
neus, qui cum nobili Sueco Lutetiam tendebat, misericordia tactus me per-  
niferit eandem secum viam legere, ut aliquo modo expedire me possem in-  
er homines, quibus ego mutus eram. Sic ut revera istud non nisi nostræ  
implicitatis indicium sit, non secus ac quod fraudes crumenifecarum  
n Hollandia declinare non poteramus, viatico nos emungentium, ita ut  
lonis plane evisceratis in Angliam accederemus.

Sed missis hisce levioribus jam plenis velis in gloriæ nostræ pelagus  
nveheris, (p. 31.) ac pugnas meas syncretisticas (p. 31.) recenseres, ob quas è  
patria profugiendum fuit; è quibus immane quantum utilitatis res Prote-  
tantium cepit. Sane nisi ego in Pomerania clamorem sustulissim, sincera  
loctrina ibi perierat, cujus & puto vix scintilla me digresso remansit. In  
niversum autem ea bella id commodi pepererunt, ut autoritas doctorum  
ostrorum apud communem hostem immane quantum gliscere cœperit,  
ui istorum pugnacitate perspecta ne hiscere quidem deinceps ausi sunt.  
tum & integræ myriades desertis istis doctoribus in nostra castra tran-  
vivere, simul nostra sacra longe lateque fines protulere, regno contra Pon-  
ificio ad incitas fere redacto. Ac propediem in lucem prodibunt tabulæ  
eographicæ, splendidis coloribus illustratæ, quibus exhibentur regiones  
me, meique similibus ad orthodoxam religionem adductas, è quibus de-  
nceps cognomina mihi ad imitationem veterum Imperatorum adscisce-  
ur.

Ut porro celebritate nominis per Pomeranicos meos triumphos par-  
tuto frui liceret, satius visum Sveciam adire quam Witebergam, ubi

magnam mihi esuritionem præfagebat animus, si collegiis habendis vitus quærendus foret. Nam & ea ratio inclarescendi semper nimium laboriosa mihi visa fuit, quam & ingenii tarditas, curæque conscientia suppelletilis decinare suadebat. (p. 51.) Sane & Qvenstedii literæ haut obscure famem mihi ominabantur, Witebergam delato, quod qui alibi tenebriosa nocte ad instar Canis Majoris aut Arctophylacis fulgere possem, ibi vix tenebricosum Afellorum sidus expressurus fueram. Mallem tamen abs te omissum fuisse illud de *communi* à Serenissimo & Potentissimo Rege Sveciæ petito, antequam in id Regnum accedere auderem. Cum enim omnibus honestis viris eo liber accessus pateat, nec venia petita opus sit, non obscure me talem fuisse arguis, cui extra juris gentium beneficium posito securitas non constat, nisi peculiari concessionè obtenta. Nisi forte dicere malis, me Legatorum morem imitari voluisse, qui ad loca tractatum accedere non solent, nisi literis salvi passus cautum ipsis sit. In ipsa autem narratione rerum à me in Sveciâ gestarum magna cum arte video te versari, dum è privatorum literis, quæ sæpe ad votum magis alterius, quam rei veritatem scribuntur, illationes formas nimis liberales. Velut ex eo, quod fautor meus scribebat Rectores Sveciæ ita fuisse præpeditos gravibus negotiis, ut ejusmodi privatis, quæ tempus opportunum requirunt, vacare non potuerint: tu quidem concludis, me Holmiam ad munus aliquod capeendum venisse autoritate eorum, qui ad clavum reipublicæ sedebant, munusque mihi ultro fuisse oblatum. Nam reveræ earum literarum hæc est genuina interpretatio: oportere me rerum humanarum valde imperitum esse, si credam, Rectoribus Sveciæ ob tantillum negotium molestiam facessendam, aut eorum interesse, utrum ego in Morboniam, an Anticyras navigem. Si tamen ultro velim accedere, neminem esse, qui prohibiturus sit. Tutum quoque est tibi, mi Lalifio, subinde in adversarium mendacia & calumnias ingeminare, quem satis noras tuos ruditus tanti non facturum, ut de testimoniis in contrarium formandis operam sumturus, esset. Etsi revera, quæ tanta cum confidentia jactas, scipsa destruant. Sane cum Lundas advenissem, usque adeo tenuis mihi erat res vestiaria, ut hospita mea à lotrice monita par indusiorum recentium mihi dono daret; cui, neminus haberer munificus, vetera & attrita vicissim donabam, in fomitis usum adhibenda. Id quoque valde magnifice (p. 54.) quod narras, me cum vix pedem Holmiam intulissem, ultro invitatum fuisse ad concionem coram Rege & Regina habendam, quibus tantum erat desiderium novum Apostolum audiendi, ut animarum suarum saluti metuerent, nisi me sentinam & picem adhuc è navigatione olentem audirent. Sed metuo, ne istius aulæ periti inanem jactantiam irrideant; cum constet, ibi sæpe juvenes quoque, & sat infacundos,



los, rudesque magnatum. aures radere., & studenti miserum stipula di-  
perdere carmen. Sed & satis pellucet, multa te comminisci, ut repulsa  
nez circa pastorum ecclesiarum Teutonicarum, quae Holmiae est, colo-  
rem circumponas. Sane valde stupidos credidisti lectores tuos, quibus  
tam inusitatum electionis eventum te persuasurum credidisti, ut nempe  
ego studiosus, & in concionando adhuc valde inexercitatus, satisque ari-  
dus, ducenta amplius suffragia ferrem, è reliquis duobus competitoribus,  
sane facundissimis & longo usu exercitatis, alter sedecim, alter novem  
sunttaxat suffragia haberet, ac ut qui novem tulerat, munere vacante po-  
siretur. Tum vero tot ædiles templo Teutonico Holmiensi attribuis,  
quod templum Sophiae quondam Constantinopoli habuisse haut credide-  
rim. Id autem abs te astute admodum factum, quod post viginti amplius  
annos probari postulas, num ego aliquos è tutoribus & fabris, qui mihi  
suffragati sunt, prensaverim. Sane tanti est ea res, ut nobis Pythonissa in-  
vestiganda sit, quae dudum in cinerem redactos sepulchris evocet.

In sequentibus porro (p. 55.) lepide expressisti fabulam de vulpe uvam  
saltu assequi haut quidquam valente. Nam cum pastorum illo Holmiensi  
admodum pingui excidisset, decorum erat simulare, me nulla ejusdem  
cupidine tangi. Ac revera magnitudo laboris me terreat, cui pigritia  
mea non sufficiebat; absque quo si fuisset, mire mihi proventus ejus spar-  
tae talivam movebat. Unde cum postea Lundas pervenissem, meliorem  
mihi occasionem datam arbitrabar rem citra laborem faciendi, quæsito ad  
functionem Academicam optimo pastorum rustri, cujus labores ego in  
pauperem diaconum derivare constitueram, redditibus in crumenam meam  
confluentibus. Sed quia Senator quidam Regni Sveciae alterius templi  
patronus erat, is eum mihi bolum hiantibus jam faucibus eripiebat; qui  
impudens valde jactabat, me septimo inde milliari habitantem laboris im-  
munem proventus velle devorare, functione in miserum mercenarium de-  
voluta. Unde tenui sat conditione Lundis aliquamdiu vivebam, donec  
spes optimæ dotis me ad procandam tuam matrem subigeret. De cujus pu-  
dicitia ut eo certius mihi constaret, duos juvenes Nobiles Lundis Mal-  
mogiam ablegatos subornabam, ut pudicitiam ipsius prius tentarent. Quam  
isti inexpugnabilem fuisse bona fide referebant; me ob ingeniosum com-  
mentum magnopere gaudente, quod & omnibus sponsis imitandum de  
meliore nota commendo. Nam post tale specimen in utramvis aurem  
ipsis licebit dormire, nulla suspitione perstrictis, ut ut juvenes post assi-  
due gynæconitidem frequentent. Nam illos ego nihil moror, qui cre-  
pant; si sponsæ meæ plus pudicitiae aut circumspeditionis, quam mihi  
prudentiæ fuisset, me mihi ipsi lenocinium fecisse; imo revera lenonis iux-  
ta & curæ opprobrium incurrisse, si intentio magis mea quam eventus  
specte-

spectetur. Illud autem metuo ne nimis aperte putidam ambitionem re-  
 doleat, quod scribis, (p. 56.) me *primarii concionatoris aulici vice sanctum*, qua-  
 si nullus labor me dignus fuisset, nisi qui in proceres Ecclesie caderet.  
 Nam in aula Holmiensi labores concionatorum aulicorum in orbem e-  
 unt, nullo primarii aut secundariorum discrimine; nec in recitandis pre-  
 cibus matutinis ac vespertinis majus à me artificium, quam à reliquis ad-  
 hibebatur, nisi quod vox mea *αὐστ* vulgo aulico risum fere moveret.  
 Nec minus verendum est, ne à cordatis pro figmento habeantur, quæ ami-  
 ci mei de gratia Reginz, & quod tantopere me concionatorem & confessio-  
 narium desideraverit, scripsere, misellæ mez ambitioni mutendæ. Quis  
 enim voluntati Reginz repugnasset, si svada mea tantopere ipsi arrisisset?  
 Sane quod natio mea non obtulerit quo minus id fieri possem, quod tu  
 jactas, indicio est, quod utique Germanus natione eum locum paulo  
 post sortitus sit, quem ego in casum anhelabam.

Contextitur inde (p. 58.) abs te historia actorum à me Lundis in pro-  
 fessione theologica, quam tamen metuo ne delicatuli citra nauseam legere  
 non possint, velut plane putidam, ac subinde barbaræ rusticitatis tibi pro-  
 priæ sordibus conspersam, & nil præter litigiæ continentem, qui nihil ad  
 claritatem nominis mei conferre possint. Nisi forte dixeris; cum eruditi non  
 sint dedignati legere pugnam murium & ranarum, etiam meam opposi-  
 tionem (p. 73.) lectu dignam esse, inaudita mysteria continentem. Post  
 prolixas tamen nugas (p. 81.) ad splendida magis accedis, & quomodo ea  
 in me dignitas collata sit, ad quam neque Chrysostomus, neque Hiero-  
 nymus, neque Augustinus adspirare potuerunt. Cujus tamen affectatæ  
 arcana ratio à te recte dissimulata fuit, quæ erat, quod, cum non obscure  
 calumniæ notatus essem, indieto silentio, mire languebam, & velut tenta-  
 tis cornibus Luna per obscuram nubem maligno lumine apparebam. Ut  
 igitur eam labem utcumque eluerem, simul ut Winstrupio in novo Procan-  
 cellarii munere jactandi se occasio præberetur, de assumendo doctoris ti-  
 tulo movere institui; ad quem prona admodum via ostendebatur, quod  
 citra examen & disputationem, nullo edito eruditionis specimine, eo poti-  
 ri liceret. Ac inter angustas licet domi res sumptus istos profundere vo-  
 lupte erat, ut aliqua ansa adversario insultandi ne deesset; Etsi tubicines  
 ac tympanotribæ sat acerbam sui memoriam mihi relinavebant, qui non  
 sine importunitate exprobrabant, se cum tanto nixu templi fornices stre-  
 pitu & clangore resonare fecissent, post tam parce vinum epulæque fue-  
 rint præbitæ, oblato & tam sordido donario: quod si præscivissent, alia  
 potius corporis parte strepitum fuisse daturus. Cæterum fateor eo die in-  
 ter inania ista scholastica ingens gaudium, pectus meum pertentasse.  
 Sane videbar mihi sublimis per nubes ferri, ac subito *è vulva lucis*,  
 (agno-

(agnoscis verba programmatis Winstrupiani p. 81.) Jemerfisse ruptis repe-  
 re tenebris velut secundis; totumque orbem terrarum oculos in me ye-  
 lūt ad exortum novi sideris convertisse. Nec minus quicquid est sapi-  
 entiz divinæ & humanæ velut torrente quodam pectore meo infusum,  
 cui si reliquorum homuncionum quispiam oppedere auderet, idem fatum  
 cum gigantibus imponere Pelion Ossæ conantibus esset experturus. Eo  
 justior tibi indignandi causa est, mi Wiidschyssi, quod etiam post eam di-  
 gnationem in me collatam adversarius eruditionem meam elevare non  
 horruit, cum nosse debuisset, per vocabulum doctoris me plane omni-  
 scium redditum. In eo tamen naris te parum emunctæ ostendis, quod  
 quæ Rolletus in Scharfchmidium scripsit, ipsi adversario attribuis, velut  
 is tantopere deliravit, ut ipse sibi tanta elogia arrogaret. Nam dictio-  
 nis genius alium plane autorem arguit, sine dubio adversarii amicum,  
 sed qui quanti hunc æstimaret, aut quibus elogiis eundem oneraret, huic  
 prohibere non licuit. Et quantillum erat ante Scharfchmidium haberi,  
 revera somnium hominis? Tu tamen; cum meam eruditionem solidis  
 rerum argumentis, & illustri quopiam ingenii monumento demonstrare  
 difficile admodum videretur, compendiosorem credidisti viam me ex-  
 tollendi, dum adversarium pro dictatoria tua autoritate contempnis, velut  
 solidæ doctrinæ plane expertem; qui tamen nescio quibus magicis arti-  
 bus per viginti amplius annos erudito orbi imponere potuit, ut non infi-  
 mo inter doctos loco haberetur. Qui & proci nefas *pedanteria* vocabu-  
 lum haud probæ Latinitatis in quosdam magistros nostros, eorumque  
 fœtus ac studia jactare non dubitavit. Quo audito ego non possum non  
 penitus excandescere, quippe cum nemo æquo ferre animo possit sua sibi  
 vitia in os exprobrari. Unde & me sane invito memoriam reficis (p. 91.)  
 orationis illius à Nobili Sveco, cum fasces Academiæ susciperet, habitæ.  
 haut dubie adversario suggerente, de scabie pedantismi, & num ea neces-  
 sario studia literarum comitetur. Nam statim atque id vocabuli aures  
 meas ferret, effervescente bile indignationem vultu totiusque corporis  
 motu præ me ferens, sede mea surgebam, & è medio confesso foras me e-  
 jiciebam, toto auditorio stultitiam meam irridente, quod istud oppro-  
 brium solus in me traxissem, cum cæterorum nemo idem ad se pertinere  
 arbitraretur; præsertim cum orator iste sibi proposuisset ostendere, id vi-  
 tium non magis ad naturam eruditionis pertinere quam avaritiam ad offi-  
 cium sacerdotale. Per hoc autem solidum fundamentum famæ tuæ substravisti,  
 mi privigne, quod ipse imberbis adhuc tanto supercilio contemnere ausus  
 es eruditionem viri, jam per quinque lustra è scriptis publice editis noto.  
 Nam Lectori istam proterviam consideranti nõ potest non in mentem ve-

nire: Si Wildschyffius iste tantos spiritus gerit, cum adhuc ipsi pauculos ante annos nates adhuc à virgis rubebant, quantum Laux Mundi idem futurus est, ubi aures madere, & nares muco fluere desierint? Et sane quantum profectus feceris in Logica, in qua ego tot per annos Witebergæ defudavi, egregiis documentis ostendisti, & quæ plane par mihi Ecclesiæ lumen minantur; quæ ut eo conspectiora fiant, ipse quoque non nihil lucis iisdem affundere conabor. Ego pro cathedra mea Pontificali definieram, atheismum esse, quod adversarius scripserat, *civitem debere personare ejusmodi doctrina, qua cum fine & usu civitatum congruunt*; quem finem & usum Apostolus Paulus, magnus utique & ipse atheismi autor, definit, ut honestam & tranquillam vitam agamus. Reposuerat adversarius; si Atheisticum est dicere, civitem debere personare doctrina cum fine & usu civitatum, i. e. honesta & tranquilla vita, congruentibus, igitur divinum dogma erit dicere; civitem ejusmodi doctrina debere personare, quæ cum fine civitatum non congruunt, i. e. quæ honestatem & tranquillitatem civitatum evertunt. Si enim atheistica est doctrina, quæ cum fine civitatum conspirat, divina utique illa erit, quæ eidem fini repugnat. Ast tu pro tua subtilitate demonstras, ejusmodi ratiocinio adversarium proderet, se ne rudimenta quidem dialecticæ callere. Id enim perinde esse, ac si quis dicat: Venerabilis unus Doctor Schwarzius negat omnem hominem militiæ nomen dare debere, Ergo vult contrarium, nullum scilicet hominem militiæ nomen suum dare debere. Quantum capio atheismus jam consistet in universalis signo *Omnis*, eoque ita debuerat formari appositio contradictoria: quædam civitas non debet resonare doctrina, quæ cum fine civitatum congruit. Unde adversarii propositio particulariter concepta vera erit: quædam civitas resonare debet doctrina, quæ cum fine civitatum congruit. Si enim falsum est; omnem hominem debere militiæ nomen dare, & nullum hominem militiæ nomen dare debere. Verum erit aliquem hominem debere nomen militiæ dare aliquem non debere. Unde vera quoque & citra atheismi notam erit illa propositio particularis affirmativa; aliqua civitas debet resonare doctrinis cum fine civitatum congruentibus; nec minus ex mente mea vera quoque erit illa particularis negativa; aliqua civitas non debet resonare doctrinis cum fine civitatum congruentibus. Atqui cum ex tua mente atheismus non sit in particulari hac propositione; aliqua civitas debet resonare doctrinis cum fine civitatum congruentibus, i. e. non seditiosis, & quæ cives ad honestam & tranquillam vitam disponunt; nihil rationis abs te allatum video, quare atheismus utique lateat in eadem propositione universaliter concepta, præsertim cum adversarius de civitatibus rectis, & ad normam sanæ rationis, legisque naturalis confi-

stitutus egerit. Unde utiqve tibi afferenda erit certa aliqua nota, qua discernantur civitates doctrinam seditiosam respuentes ab illis, quae eandem requirunt. Ego sane pro mea in politicis simplicitate non aliam con-  
 jiciendo assequi possum, quam emolumentum regni antichristici. Hoc enim ubi viget, saepe interest Pontificis, cives ab obsequio suorum Principum abduci, ac ad seditionem & rebellionem disponi. Sed quo casu civitates, quae antichristo nuntium remisere, doctrinis seditiosis opus habeant, ego quidem fateor me non perspicere. Nam etiamsi quondam, cum in Scania agerem, muneris mei duxerim, hoste ingruente civium animos in hujus partes à legitimo Principe avertere, modo à latrociniiis abstineant; tamen si Augustissimi nostri Monarchae imperio ejusmodi Evangelium praedicarem, metuendum mihi foret, ne patibuli, poena, quam olim merebar, nunc mihi repraesentetur. Sed & circa alterum exemplum (p. 92.) metuo, ne angelicam tuam subtilitatem frustra prodegeris. Dixerat adversarius, Deum dici *quodam* non posse agere, non ex impedimento aliquo naturali aut morali, sed ex proprio beneplacito. Ego, ut calumniandi ansam invenirem, eam ipsi thesin affinxi: Deum *omnia*, quae non agere posse dicitur, ex proprio placito non agere. Adversarius querebatur, à me per calumniam pro *quodam* substitutum *omnia*. Tu contra in arte Logica caecum istum pronuntias, quod non viderit tò *quodam* esse partem termini, non signum particularitatis: tò *omnia* vero non rem universalem significare, sed quod subiectum universaliter accipiatur. Sed quid si aliquis dicat, te sine mente sonum dare; ac tò *omnia* itidem esse partem termini, non signum universalitatis? adeoque quem locum tò *quodam* obtinet in thesi adversarii, eundem tò *omnia* in nostra thesi obtinere. Et utiqve gravem fuisse calumniam pro tò *quodam* substituere *omnia*. Sic si quis dicat in scripto Wildschyffiano *quosdam* occurrere phrasas latinas, fortasse ferri posset. Sed si quis afferat, in eodem *omnes* phrasas latinas occurrere, non minor asinus atque tu habebitur. Circa illam autem calumniam, (p. 93.) per quam adversarium mentigbar statuere, v. g. furtum, adulterium &c. ex liberrima Dei voluntate peccata esse, non autem per se & sua natura; pro tua in me pietate fecisti, quod disputationem meam de *Novis v. ri falsique Doctoris* dudum per cloacas sepultam, jam in lucem revocas, cujus exemplum praeter me nemo servavit. Alias abnuere non possum, adversarium eam calumniam adversus Reverendissimum atque Excellentissimum Dn. Dn. Doct. Velthemium ita à se depulisse, ut huic quod contra boaret, nil superesset. Sed quod tantos profectus in nobilissima materia de praedicamentis feceris, (p. 94.) ut adversarium circa recondita illa dogmata impegisse arguas, in eo majore verborum pompa jactare te posses, ni cum tali nobis res esset, cui statim pedan-

danteriz vocabulum ad talia in ore est. Etsi contra istius scommata id nobis solatio esse debet, quod quicquid est beanorum plenis faucibus in triumpho, adrudente molitorum satellitio, sit acclamaturum. Nam ut ut idem regerere quoque velit, abs te veteres meas calumnias dudum jugulatas recoqui; sufficere tamen tibi debet, quod omnes agnoscant, te non quidem patrifare, sed vitriciffare, ac perfectum artificem habendum, quia magistrum tuum mentiendo & calumniando æquas, convitiando etiam superas. Non autem commoveri debes, si forte asini probrum tibi impingatur; nam & idem mihi, aliisque mei commatis deglutendum fuit, qui tamen haut eo minus nobis belli, festivi, sperdæ videmur, & cum aliis nos irrideant, nobis ipsi intus canamus.

Postquam igitur per mysteria logica, quicquid adversarius in philosophia nosse se putat, feliciter prouisti, in proclivi est tenues ejusdem reliquias evertere, quas juvenis est theologia aut jurisprudentia obiter hausit. Sane quam circa theologiam nihil norit, luculento valde documento probas, (p. 95.) quod is nempe ignoret, *quod causa diligendi Deum Deus sit, quodque eum non ex commodis metiri, sed ex infinita majestate debeamus*; cum tamen ista etiam rusticorum pueri qui porci non sunt, norint. Ubi quidem tu egregie artificium meum exprimis, quod calumniæ causa adversario alia verba substituis. Nam quantum memini, nulpnam autor scripsit, *Deum commodis metiendum esse*. Sed illud tantum aserit, fundamentum & causam impulsivam proximam, quare homo Deum colat, esse beneficia à Deo in hominem collata. In quem errorem, oppido quam atheisticum, video misellum præcipitasse, quod in Scripturis sacris passim legerit, fideles, dum Deum invocant, solite admodum eum vocare Deum nostrum, Creatorem nostrum, Patrem nostrum; quæ verba iste notionem alicujus beneficii involvere judicavit, eoque nomine nos ad cultum Dei obstrictos esse, quod is *noster* Deus, Paterque, nosque creaverit conservet ac gubernet. Sed nunc iste, te facem prælucente, è tenebris ignorantiz rusticæ est eruendus, ac novam editionem orationis dominicæ docendus, veteri formula proscripta, in hunc fere sensum: O Deus, qui infinita quidem majestate præditus es, sed à quo ego Josua Schvartz, non tua gratia Superintendens Slesvicensis non dependeo, nec à quo creatum me profiteor, nec ejus in me imperium agnosco, aut eundem patrem meum vocare dignor, cuique adeo nullum beneficium in acceptis refero, aut referre cupio: non possum non admirari tuam magnitudinem; quæ multis partibus mea natura excellentiorem esse suspicor, quam etiam tibi non admodum invideo, etsi molestum sit mihi non eas esse vires ut adversarium, omnesque ejus fautores uno flatu in pulverem redigere possim. Tunc enim tam obscæno defensore famæ meæ, qualis est meus privignus opus

opus non esset. Et si autem neque beneficia tua desiderem, nec penas metuam, ea tamen meae naturae generositas est, ut non intercedam, quo minus nomen tuum sanctificetur, regnumque tuum adveniat illis, qui abdicata sua independenter libertate id subire velint. Facile etiam patior, ut ea, quae in se & sua natura necessaria sunt fiant, juxta deliram explanationem Valentini Velthemii. Et hucusque nostra formula lepide procedit. Sed circa quartam & sequentes petitiones aqua haeret, quibus nimis aperte Deus beneficium exposcitur; quod longe infra meum fastigium est. Itaque nullum aliud remedium superesse video, quam ut ista per Indicem expurgatorium plane deleri jubeamus. Puto jam satis adparere, summo jure me ruditatem adversarii in rebus theologicis irridere potuisse; cuius & recentem tractatum *de Habitu Religionis Christiana* mirorà multis aestimari, cum tu tantus librorum censor flocci eum facias. Et si non memini postillam me legisse, è qua iste, ut tu arguis, descriptus sit. Id quoque egregium, quod elogium soli Salvatori nostro competens mordicus mihi vindicatum is. (*Wörter weither Sohn.*) Et si non dubito, quin adversarius pro sua ferocia te subsanaturus sit, qui Danicæ linguæ Innutritus de genio Teutonicæ linguæ judicare præsumas. Nam dum dictum *Luca III, 38.* allegas, cucurbitas te lippuisse apparet, quod non observaveris; Lutherum linguæ Teutonicæ non imperitum, cum de reliquis dixisset, *der war ein Sohn Seths, der war ein Sohn Adam &c. de Adamo non dixisset, der war ein Sohn Gottes sed, der war Gottes.* Et sancti passim non vocantur *Söhne Gottes* sed *Kinder Gottes*. Igitur, mi Compropryme, paulo accuratior tibi opera circa linguam Teutonicam ponenda erit, si adversarium ejus linguæ imperitum arguere velis. Nostros Theologos ultra Erasmi & Lutheri victorias nihil promovisse, non adversarii dictum est sed Rolleti. Quod falsitatis convinci vel meo exemplo constat, qui longe lateque pomœria puræ religionis protuli. Sed longè compendiosius fuerit per aliorum Testimonia adversarii eruditionem destruere, eumque plane in idiotarum classem redigere. Inter quos primum locum assigno auctori indicis Novitatum, adversus quem iste ne hicere quidem ausus fuit. Enim sequuntur duo Parnassi lumina & cacumina, an potius cacamina Velthemius & Scarfchmidius, ad quorum oracula caput inclinandum, digitisque labium premendum est. Postquam igitur adversarium plane tritum novisti, ac in Cæritum tabulas redequisti, jam tempus monebat (p. 97.) ad meam quoque eruditionem prædicandam suadæ vela laxare. Et si mallei alia elogia investigasses, quam insipidam illam & proletoariam adulationem in promotione mea prolatam, ne petulantior aliquis nobis occinat tritum illud, crambe bis mors. Qui & encomiasta quam manifestus sit adulationis, & è musca ele-

elephantum facere non erubescat, vel id indicio est, quod disputationum mearum academicarum *frequentiam* (p. 99.) laudet cum præter duos manipulos tutissimarum thesium tunc nihil proposuisssem. Sed tuz laudes, quas non modio aut trimodio, sed toto horreo in me congeris, non paulo pinguiores sunt; velut quod tanta polleam disputandi dexteritate ut adversarium statim convincere, & ad silentium redigere potuerim, quod in vectivis meis Calvinistas & Syncretistas in confusionem dare calleam; quod vocabula quæpiam veterum hæresium forte fortuna audivirim, eaque per calumniam in alios jacere norim; quod adeo chalybea sim fronte, ut vel centies destructam cavillationem de indifferentia vitiorum cocyffare non erubescam, eandemque cantilenam te quoque gannire docuerim; quod ut colorem calumniis meis invenirem, offendi me alterius doctrina simulaverim; quod conciones meas ad logicæ & rethoricæ regulas tam dextre tornare calleam; quod è cathedra sacra tam animose allatraverim adversarium absentem ac nulla respondendi occasione; quod cum iste sententiam suam adversus calumnias meas explicaret, statum controversiæ eundem mutasse questus sim, ne ita repente rana Scythia fierem; quod in dicta mea concione patibulo digna de bello plus eruditionis ostenderim, quam adversarius omnibus suis liberis de Jure Naturæ & Gentium; & quæ sunt alia communem mortalium sortem supergressa. Inter quæ encomia debaccinanda tu quoque subinde insignem leporem ostendis, quod toties de concionibus ab adversario habitis ingeris, velut re flagitii, quid habente & quod eum ad ascensionem Domini cum triumpho Caroli V. Bononiz acto comparasse nugaris, quod alicubi ex obsoletis Jocoferiis hausisti. Cui dicitur tantum gratiz inest, ut eo nomini munus cucullati morionis in aula Regia sperare debeas, naso tuo tam insulse petulandi in talitra exponendo.

Ut autem mutuum muli scabamus, mi pipio, uti tu de laudibus meis ad instar agyrtæ circumforanei declamas; ita ego vicissim pronuntio, te in arte calumniandi, ubi exercitium accesserit, me ipsum, magnum ejus artis magistrum, longe superaturum. Id modo deinceps cave, ne pueriliter nimis te jactes, & in quovis simpulo fluctus excites; ac si ego aliquando miserum syllogismum alteri opposuerim, aut ad alterius rationium quid utcunqve exceperim, tantos clamores excites, ac si Turcam Viennæ obsidione depulerim, aut Budam expugnaverim; aut si post unius diei meditationem tubicini sermonem funebrem exarare potui, post per otium expoliendum, id specimen eloquentiæ debuccines velut orationem Ciceronis pro Milone. Et sane si omnium laborum, quos tam pueriliter enumeras, rationem inaeas, vix industrii viri trimestrem operam inde redegeri. Et quantum meritum erat, titulos articulo-



**Formula Concordiæ contentorum cum paucis corollariis exiguo folio impressisse, quod ne semel quidem anui tergiendo sufficiebat. Sic & ut adversario meo ægre facerem, semel atque iterum semipagellas imprimebam thesibus quibusdam adversus Socianos percacatas. Nam calumniari alterum instituenti stultissimum erat non atrocissima quæque ipsi affingere. Sed eo minus clamoris per eas disputationes audiebatur, quod opposentium nemo ullum unquam librum Socinianum inspexisset, ac velut effosso thesauro gauderet, si aliquod argumentum centies dilutum è nostratum scriptis aucupari posset, quo horæ quadrantem inter hæsitaciones & screatus extrahendi facultas foret. Video quoque elevari posse testimonium Cancellarii Academix (p.107.) cujus l. teræ non nisi de primis thesibus mentionem faciunt, quæ & ipse nondum viderat. Et ea erat viri istius humanitas, ut etiam qualescunque conatus probaret accendendæ diligentix. Palmarium tamen opus sine controversia erant duæ disputationes *de Notis veri falsique doctoris*, quibus & adversarium meum dissimulato nomine insultare, & collegas meos perstringere instituebam, quod turbulentix meæ socios se ferre abnuerent. Ubi tamen nescio qua socordia rem omisisti memorare cum primis festivam, cum alibi frigidissimas ineptias ad nauseam inculcaveris. Cum secunda ejus argumenti disputatione publicanda esset, mei clientes tota provincia famam sparserant, velut jam acerrimus conflictus esset surrecturus, adversario mecum cominus congressuro. Itaque non solum quicquid studiosorum Lundis erat, sed & è vicinis oppidis, vicisque non nulli auditorium stipaverant, magna cum expectacione sonoro certamini inhiantes. Ast adversarius stultum judicabat clamoribus mecum ad vetulæ instar pisces aut poma vendentis decertare, sed aliam sat malitiosam viam invenerat me ulciscendi. Nam cum disputationem meam accepisset, statim collationem suæ thesios, meæque antitheseos adornabat subjuncta brevi responsione, eamque clam nemine resciscente imprimi curabat. Die disputationis omnes patulo ore adversarii adventum in auditorium circumspectabant, sed ille nusquam adparebat. Interim quo diutius iste aberat, eo plus spirituum mihi accedebat, velut isto congressum formidante, ac vox gestusque in miram gravitatem componebantur, cum in proclivi esset, languida adolescentum ratiocinia, quæ ipse misellis suggesseram, cum supercilio dissipare. Itaque instante jam hora prandii velut victor orabundus vota pro tanti prælii eventu alta voce persolvere incipiebam, cum adversarius per quosdam suorum refutationem suam impressam toto auditorio distribui curabat. Quæ res tantum strepitum & risum excitabat, ut nemo amplius preces meas curaret: & ipse in compendium redigere preces laborabam, per quas numini illudebam; quod suspicio esset, nuntium for-**

te è domo mea allatum , à cane in culinam irrumpentē anferentē devoratum, qui princeps ferculum in epulo meo triumphali exhibiturus erat. Sed mox cum cathedra descendens quid rei esset cognovissem, qui antea elato collo ad modum galli post gallinam conculcatam iō præni exclamaveram, velut canis aqua perfusus recondita sub alvum cauda discedebam, mixta dolore ira æstuans, multaqve gemens ignominiam, risusqve petulantis adversarii. Intelligis etiam me non monente , mi Copronyme, quantopere scabiosi versifices, quibus *Durus hereticorum malleus*, & *Præses inexpugnabilis* audieram, refrigerati fuerint, tam ridiculo pugnæ exitu audito; qui & antea, dum contumacia vocabula in numeros tornant totum prope occiput crinibus & cute scalpendo nudaverant. Etsi quocumque eventu mihi de istorum Poetarum favore gratulor, idque cum Cæsare Augusto, & aliis magni nominis Principibus singulare arcanum duco claritati consequendæ. Et quamvis Marones & Flaccos non habeam mearum laudum præcones; tamen cum & ille corvos habuerit salutatores, picæ mihi graculique sufficere possunt, præsertim cum pro captu patularum mearum aurium stridulus magis, quam delicatus nimium sonus grator sit. Et quia video id scriptum in Eride Scandida nuspiam adparere, ne qua pars ejus fabulæ desit, illud heic subnectere placet.

E. D. B. V.

Brevis Elucidatio Disputationis II. de Notis veri & falsi Doctoris, adversus interdictum SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS, & absqve consensu Ven. Facultatis Theologicæ habitæ.

*Pufendorfi Thesis.*

**E**ntia moralia (entibus physicis contradistincta quorum præcipuæ species, status, persona moralis, titulus, potestas, jus, obligatio, existimatio, pretium,) sunt modi, rebus aut motibus physicis superadditi ac entibus intelligentibus, ad dirigendam potissimum & temperandam libertatem actuum hominis voluntariorum, & ad ordinem aliquem ac decorem vite humana conciliandum. de Jur. Nat. & Gent. p. 3. Modus ea entia producendi vocatur *Impositio*, quæ illustratur exemplis in

*in Apologia p. 27. sq.* Contra hæc objiciebat *Index*. 1. Legem naturæ homini non *superadditam*, sed *concreatam*. Respondebatur dupliciter. 1. Legem ab ipso non referri inter entia moralia. 2. *non superimponi* male opponi *non* concreatum esse. Licet enim quædam entia moralia in ipsa statim creatione homini inhaerent, adeoque ipsa substantiæ physicæ corvæ sint; nihil tamen repugnare, quo minus natura & modo concipiendi posteriora & superaddita intelligantur, quia per modum adjuncti inhaerent substantiæ physicæ tanquam subjecto. Subjectum autem adjuncto natura aut modo concipiendi prius esse, *trahititium* est. Obj. 2. Pontificia etiam tradere, justitiam originalem esse homini superadditam. Resp. Pufendorffii sententia cum errore Pontificiorum nihil habet commune. Nam ipse negat ea, quæ per lapsum sunt amissa fuisse entia moralia, sed sublimioris indolis, nempe perfectiones physicas. Superadditio autem qualitatis physicæ est plane diversum quid à superadditione seu impositione, quæ ens morale producitur.

### *Schwartzii Antithesis.*

*Reluctanti legi voluntate, qua nunc vivitur, velut re per se & naturam suam citra legis respectum indifferente creatum esse hominem, ingenti supercilio docetur.*

### *Replica.*

1. Hæc assertio per calumniam Pufendorffio affingitur, cujus contrarium extat p. 136. lin. 10. & denuo inculcatur *Apol.* p. 26. 2. Eadem est ineptissima; & contradictionem involvit, *aliquid legi reluctans indifferens esse ante respectum ad legem*. Perinde ac si dicerem: qui pedalem habet barbam citra respectum ad barbam imberbis est. 3. Ad informandam Sch. in rebus moralibus ruditatem hoc quoque facere potest, quod bonitas & malitia, quando sunt attributa actionum, medium habeant, nempe *indifferentiam*. Sed quando personæ aut rei physicæ ad alterutrum habili tribuuntur, non datur medium; v.g. inter rectum & pravum, justum & injustum, *integrum & corruptum*. Nam lepidi inter malos sunt. Eoque stolidissime quæritur; an substantia aut res physica à Deo creata sit *indifferens*. Unde suniculos ex arena necit Schwartzius. Si lex in ipsa creatione homini superaddita, & nunquam sine lege homo fuerit; Ergo Deus creavit aliquid, quod infinitæ ipsius sanctitati & justitiæ adversatur. Id est, quia Deus statim in creatione hominem esse bonum jussit, E. eundem malum ipse creavit. Item; si Deus nullo momento hominem sivit ex legem esse, E. Filius Dei de rebus per se indifferentibus homo factus est. Item; Quia

E

mal.

malitia hominis post creationem ipsi supervenit, (quæ Puseendorffii est affectio) E. in vita æterna rebellio affectuum locum habebit. Quis talem mentis humanæ stuporem contemplanis temperet à lacrymis.

### *Puf. Thesis.*

Deus quidem citra ullum dubium justus est in servandis promissis & exercendo velut munere judiciario, idque essentialiter. Quod si tamen aliquis velit se attemperare illi, qui sacras literas ignorat & non nisi ex ratione petita argumenta capit, incongruum ipsi videtur rationem officiorum, quæ hominibus invicem exercenda sunt, peti à justitia divina, hoc modo; tu hoc vel illo modo te gerere debes adversus proximum tuum, quia Deus est justus. Nam 1. ea consequentia gentili non est satis evidens. 2. Justitia humana respicit legem & superiorem, & ponit in altero jus ad exigendum; id quod in justitiam divinam non quadrat. 3. Objectum justitiæ divinæ & humanæ non æque late patet; quia v.g. justitia humana etiam versatur circa contractus onerosos; qui in Deum non cadunt. Quæclare ostensa sunt *Apol.* p. 19. seqq. Illa autem velut pars justitiæ divinæ, per quam placari humano generi in peccatum prolapsio non potuit Deus citra satisfactionem Salvatoris, pag. 1045. *lin.* 8. 9. 10. insinuat. Ubi expresse protestatio ideo inseritur, ne quis ea, quæ de justitia humani fori traduntur, extendat ad forum divinum, quod humano longe rigidius est. Meminisse etiam poterunt, qui doctorem publice audiverunt, eum sæpius inculcasse; in disputationibus contra Photinianos circa necessitatem satisfactionis Christi accuratissime esse distingvendum inter indolem fori divini, & humani, & quod hec obtinet, non statimibi valere.

### *Sch. Antithesis.*

Deus est justus non *ἐπιαιτιῶς*, à verbis, aut *δικαστικῶς*, à judiciis factis, sed & *ὁμοιωδῶς*, ab essentia; eoque justitia proprie magis illi, quam hominibus competit.

### *Replica.*

Deus servat sua promissa. E. Deus est justus *ἐπιαιτιῶς*. Deus incorrupte exercet quasi munus judiciarium. E. Deus est justus *δικαστικῶς*. Quid tali ratiocinio stolidius? Sic quis ita argumentantem ferat: modus agendi, quo Deus erga creaturas utitur, juste se habet; E. Deus non est justus essentialiter. In Deum propter eminentiam essentia quidam actus justitiæ humanæ non cadunt. E. justitia Deo minus competit quam homini.

*Puf.*

## *Puf. Thesis.*

In facultatibus hominis non est ejusmodi perfecta unio, ut omnes semper amice conspirent, sed illæ sæpissime in diversa abire, sibiqve invicem repugnare deprehenduntur. Affin. attributis divinis, quæ ad analogiam facultatum in homine utcumque solemus concipere, perfectissima unio & velut conspiratio est intelligenda, sic ut voluntas Dei ejusdem magnitudini, præstantiæ &c. nunquam repugnare possit.

## *Sch. Antithesis.*

Idiomata & essentia divina unum simpliciter idemque sunt, adeo ut de illis ne unio quidem satis recte, nedum *conspiratio* aliqua, vel reflexio vel nescio quæ *Dei voluntas ad magnitudinem & præstantiam ipsius attemperata*, sed unitas simplicissime dici possit: licet formaliter, i. e. juxta modum concipiendi nostrum ita ab se invicem differant, ut nullo modo confundi, nec v. g. *magnitudo & præstantia* pro *sanctitate & justitia* poni, dicique possit, quod *voluntas Dei secundum magnitudinem & præstantiam*, i. e. infinitatem & majestatem pro illo, quod dici debet, *secundum sanctitatem & justitiam, se moveat*.

## *Replica.*

*Perfectissima unio* Pufendorffio idem est quod unitas. Et quanquam ex mente Hutteri unio illa inter personas SS. Trinitatis rectius *unitas* dicatur; non dum tamen ideo vocabulum unionis circa illud dogma ex scholis Theologorum proscriptum fuit. Vocabulum *conspirationis* (cui & particula *velut* additur) carpere, jejuna cavillatio est, quod puto citra piaculum adhibetur exprimendo huic sensui; inter attributa divina nulla est repugnantia, & Deus non agit, quæ sibi repugnant. Nullibi porro Pufendorffius de attributis divinis *reflexionem* dicit; sed ita sunt ejus verba *Apol. p. 18* *SI vel maxime essentiam divinam ad modulum nostræ rationis vellemus exigere, quod nempe & ipse, quando actionem aliquam est suscepimus, velut reflexionem faciat super essentia & attributis suis. &c.* Ex quibus nihil prævi licebit colligere, nisi postquam propositiones hypotheticæ categoricis æquipolluerunt. Sed & nondum vidi, qui prohiberet dicere; *Dei voluntas ad magnitudinem & præstantiam ipsius est attemperata*. i. e. Deus nunquam vult aliquid, quod ipsius magnitudini & præstantiæ repugnat, seu quominus idem Optimus Maximus sit. *Magnitudo & præstantia* sunt vocabula generaliora, quæ *Sapientia, rectitudo, justitia, & Sanctitas* non opponuntur, sed hæc potius includunt. Præstans est, & qui justus, qui rectus, sanctus & sapiens est. Velim etiam scire, annon cum Deus cælum & terram crearet, sese velut moverit secundum magnitudinem & præ-

stantiam suam, i. e. ut non solum sapientiam, rectitudinem, justitiam & sanctitatem, sed & omnipotentiam ac bonitatem suam exfereret.

### *Puf. Thesis.*

Libertas omnimoda & omnis impedimenti aut defectus: nescia in solum Deum cadit. p. 133.

### *Sch. antithesis.*

*Voluntatis divinae non simpliciter quidem, accepta, sed quoad fertur ad illa, quae extra Deum sunt, perpetuum adjunctum est libertas: seipsum autem Deus, & quae in ipso sunt, non libere, sed per necessitatem naturae suae velle nobis intelligitur.*

### *Replica.*

Hae positiones sibi non contrariantur. Et cum Pufendorfio tantum propositum fuerit paucis tangere, quomodo voluntas Dei se habeat ad ea, quae extra sunt; non necessum erat ut adderet, quomodo eadem se in ordine ad ipsum Deum haberet. Neque enim tenebatur integros locos Theologicos in opus suum transferre.

### *Puf. Thesis.*

Deus legi non est obnoxius; quia lex proprie dicta praesupponit superiorem. *Apol.* p. 18.

### *Sch. antithesis.*

*Voluntas Dei nulla ratione à legibus naturae suae discedere potest juxta 2. Timoth. 2, 13.*

### *Replica.*

Quod Deus se ipsum possit abnegare, nemo unquam asseruit. Sed id valde dubium est, an rite hæc consequatur: Deus seipsum non potest abnegare. E. Deus est obnoxius legibus proprie dictis, seu quae à superiore proficiuntur. Si quis impropria legis acceptione se jactare velit, per ipsum licet.

### *Puf. Thesis.*

Difficile erit probatu, legem naturalem ita ad sanctitatem & justitiam divinam esse expressam, ut quomodo se Deus erga creaturas suas & peculiariter adversus homines gerit, taliter etiam sese homines invicem, jubente naturali lege, gerere debeant. p. 164. & *Apol.* p. 19. Ratio inter alias hæc subjungitur, quia actus justitiae divinae & humanae non æque sa-

te patent. Eoque nomine proprie & accurate loquendo lex naturalis hominum negatur dici posse *ἐκ νόμου* justitiæ divinæ.

### *Sch. antithesis.*

Adducitur locus B. Gerhardi, ubi lex sanctitatis, misericordiæ, & perfectionis divinæ *ἐκ νόμου*, & velut *ἀπὸ νόμου* proponi asseritur.

### *Replica.*

Gerhardus videtur ista vocabula paulo laxius accepisse, quod satis innuit particula *velut*. Saltem inadæquationem inter justitiæ divinæ & humanæ actus non negavit. Forte etiam de illa tunc in mentem ipsi non venit. Qui autem Pufendorfio vult contradicere, talia dicta Scripturæ Sacræ adferre debet. v. g. Reddite debita vestra, sicut Deus solet creditoribus suis reddere; estote grati, sicut Deus gratus est suis benefactoribus; obedite Regi, quia Deus obedit superioribus suis. &c. Deinde ideo noluit Pufendorfius sequi hanc viam demonstrandi officia hominum juxta legem naturalem; estote justii, quia Deus est justus; quia evidentiam hujus consequentiæ non capiunt gentes Scripturam Sacram ignorantes; quæ non modica pars humani generis est. Demum quia Pufendorfio de lege naturali & morali tradere non est propositum, quatenus illa aliquem usum habet in Theologia, nihil repugnat, esse aliquam considerationem legis apud Theologos, quæ in disciplina juris naturalis, quatenus ea foro humano subscribit, non attendatur. Inde subnectitur manipulus consequentiarum valde ægrarum, & quæ vix ossibus hærent. Qui nescit legem Dei esse ad æquatum *ἐκ νόμου* justitiæ divinæ, ignorat legem, nescit peccatorum deformitatem; etsi norit, per ea offendi Deum, qui est fortis Zelotes, & potest animam & corpus perdere in gehenna; non capit denique necessitatem Salvatoris. Si hæc ratiocinia admittimus, omnes eos regno cælorum quoque excludemus, qui non credunt, Deo eadem quæ hominibus officia incumbere.

### *Puf. Thesis.*

Omnes motus & actiones hominum, remota omni lege tam divina quam humana, & quatenus considerantur tanquam nudus motus physicus alicujus potentis physice sunt indifferentes; & in actionibus hominum nihil est honestum aut turpe antecedentes ad Deum. Vid. p. 25. 26. quæ latius explicantur in Apol pag. 35. sequ. item in Appendice contra Velebeminum p. 738. & in epistola ad Sberzerum p. 789. Quæ ita perspicue exponuntur, ut cui ea adhuc obscura sunt, illi nihil clari esse queat.

## Sch. Antithesis.

*In particularibus agendis hominis ratio ita obscurata fuit, ut quæ PER SE mala sunt, licita esse judicaret.*

## Replica.

Si isthæc assertio Pufendorffio tribuitur, quasi is statuatur, per se mala esse licita; tunc calumnia jam apicem tetigit, ut quo ulterius progrediatur, non habeat.

Tandem Schwarzius hujus quæstionis nodum Gordium sua responsione dissolvere instituit: *Cur qua ratione vel lege natura prohibentur, absolute, per se & suam naturam sint turpia?* Respondet, & quidem pie ingenue atque liberrime; (præstabat unico vocabulo dixisse heroice.) *Non ideo quod rationi repugnant, (hoc enim Circulus esset,) sed quod sapientia & justitia DEI, adeoque summa respiciendi intellectus & voluntatis divina adversantur.* Ubi primo observandum, quæstionem hanc ex mente Velthemii & aliorum vitiligatorum inepte hoc modo concipi. Nam ille rō *per se & sua natura* opponunt cuivis rationi à priori: seu quando aliquid per se & sua natura honestum aut turpe dicitur, nullam amplius rationem inquirendam putant, sed plane in eo adquiescere jubent. Unde etiam iidem importune clamant; honestum & turpe, quod per se tale est, *antecedenter ad voluntatem Dei se habere.* Ut mirum sit, Schwarzius jam in sociorum copias ruere, adversus quos ista, quæ hæc ab ipso disputantur, pertinent. Et sane Pufendorffius in hac controversia nihil aliud egit, quam ut originem moralitatis legisque naturalis ad Deum revocaret, eiqve supremam potestatem legislativam assereret. Deinde quæ tanto cum supercilio profertur responsio, obscuritate & ambiguitate laborat. Nam non satis distincte exprimitur, utrum; hoc, quod ea per se turpia sapientia & justitia Dei adversantur, ex jussu & sanctione ipsius Dei provenerit; an vero citra eandem in ipsa rerum natura extiterit. Posterior sensus re ipsa transit in partes eorum, quos rejicit. Priore sensu Pufendorffio non contradicitur sed potius ejus sententia adversus cæteros clamatores asseritur. Sed tunc *versio* notandum, eam responsionem esse remotam, & velut saltum committere. Nam proxima & immediata responsio est hæc: quia Creator ita naturam hominis formavit, ut ista non possent non eidem esse vitanda. Ast si ulterius quis querendo instet; cur Deus ita naturam hominis formavit? tunc demum responsum nullum superest quam quod Deus id sapientia & justitia sua congruere duxit. Cæterum postquam in re ipsa nulla est dissensio, inane deinceps litigium fuerit anxie disputare utrum ea necessitas, quæ creationem talis creaturæ, liberrime factam, præsupponit, hypothetica, an absoluta, ad se aut per se vocetur, Nam



eodem res redit, necessitatem absolutam, an hypotheticam certos gradus habere dicas. Sed quod *ultimo* Schwarzius negat omnes actus turpes v. g. blasphemiam incestum, &c. vel honestos v. g. cultum Dei, castitatem, temperantiam, supponere creationem animantis rationalis & socialis i. e. hominis; nosse debebat, Pufendorffium inquirere, quæ sint necessario honesta aut turpia *homini*. Et cultum Dei, qui Angelis necessarius est, utique creationem substantiæ intelligentis præsupponere. Culus enim concipi non potest, nisi sit inferior, qui eum exhibeat. Sed an in spiritu illos castitas & temperantia proprie dicta cadat ex ea questione dependet: an diversitas sexus in Spiritibus deprehendatur, aut quænam sit eorundem diæta? *Quæ* nosse an sit articulus fidei nondum constat. Deo autem ipsi cultum sui esse necessarium, seu ut se ipsum colat, contradictionem involvit. add. *Apol* p. 17. *lin.* 23. seqq.

Ex his igitur, qui eruditione & judicio à præjudiciis & affectibus vacuo pollent, facile agnoscent, quod pretium sit ponendum specimini huic *Præsidis inexpugnabilis*, quando tirones habet oppositæ, & *duri baccatorum mallei*, qui cum suo *Klip Klap* hæctenus nostra *stalla* & quietem non parum *impediit*: & tanta animi intemperie laborat, ut tam anxii publice temporibus inania ista litigia, S. Regiæ Majestatis, mandato dudum quiescere jussa, nunc ita importune instauret. Præsertim cum vel tirones jam agnoscant, quos Pufendorffio errores olim circa statum naturalem magno numero affingebat, è crassa inscitia promanasse, quod inter statum naturalem theologicum & politicum distinguere nesciret. Facile quoque erat suspicionem cæterorum errorum exuere, si istius declarationem pacato animo voluisset trutinare, & non omnia in sinistram partem rapere. Cætera in quibus revera dissensio aliqua est, philosophica sunt, circa quæ nunquam Pufendorffius Schwartzio alicui ingenium suum servitio mancipare dignabitur. Quod si autem omnino tantæ cum conscientiæ fermentatio strangulabat, ut quos semel animo sibi finxerat errores, publicè, non obstantè Regiæ Majestatis interdictione, impugnandos duceret; fas sane est alteri, cujus jugulum petitur, indiscreti illius zeli & à scientia destituti importunitatem strenue repellere. Neque enim minus pium est innocentiam suam defendere, quam alterum infamare. Sed quid mirum, Pufendorffium ab isto viro infestari, qui velut sui non compos universam hujus Regni Nobilitatem, & multos præterea alios atrocissima injuria afficere hac ipsa disputatione §. 50. non veretur, dum scribit: *Non PRIMORES solum populi nostri, sed interioris etiam sortis homines*, dicetæz puta, &c. pro MENDICISSIMA SUA SUPERBIA privatos sibi, suæque servientes libidini Doctores eligant, qui sacra in canaculis suis ad caminum, pueris interea nugantibus, faciant verbumq; Dei

*Dei* explicent, ut non adplicent &c. **NON DEI & CHRISTI NOMINE, sed DIABOLI NOMINE & AUTORITATE congregantur, quicumque peruerso hoc more congregantur.** Ut enim demus, apud nonnullos abusum heic intervenire; tamen promiscue, sine exceptione aut limitatione, summos & inferiores arguere, quod ex mendicissima superbia domi suae sacra obeant, ad quos doctores libidini suae seruietes eligant, eaque sacra inter nugas puerorum exerceant; simul omnes istos Concionatores neglecti muneris accusare; & qui domi suae congregantur, in nomine & autoritate Diaboli congregari, cum tamen ea sacra velut domestica utique ab Episcopis eo ipso adprobentur, dum concionatores ad ea sacra obeunda ordinant; non nisi ejus est, qui heroico furore inclarescere cupit. Quo nomine, an quos tanta injuria propius tangit, eam facile deglutire velint, ipsi viderint.

Hactenus adversarii scriptum; quod ideo adponi è re erat, ne quid mearum victoriarum, quas vapulando reportavi, silentio obsolesceret.

Postquam igitur & convitium adversario tam lepide dixisti, & eloquia mea tam decore debuccinasti, jam secundo loco quaedam, quae Indicem nostrum circumstant, monere tibi placuit. Ubi id quidem pie admodum (p. 114.) Deo ita dispensante factum scribis, quod Index meus jussu superiorum suppressus per Nic. Bockmannum in lucem protraheretur, ut publicum specimen extaret, quantum ego calumniando valerem. Sane uti ejusmodi litigia, & calumniarum, mendaciorumque strues Deo pacis & veritatis auctori magnopere placent, ita quinidem istius rixae auctoribus suae praemia sit persolurus, dubitare non licet. Ego sane habeo quod mihi gratuler, velut qui opera Eridis Scandicae me humo sustulerim, lateque vitiligator per ova virum volitem. Ceterum ista sibi non repugnant, inclarescendi, & alterum perdenda causa quid suscepisse. Nam perditio celebri viro perdentem utique claritas nominis insequitur. Quod autem conatus meus eo quoque spectaverit, ut adversarius fortunis exueretur, satis manifestum est; quia si Proceribus & Clero Sueciae persuadere potuissem, talia ab adversario revera doceri, quae ipsi affingebam, male cum ipso actum fuisset, si leges ejus regni cogitemus. Quod autem iste effectus non est secutus, non bonae meae voluntati adscribendum, sed industrie adversarii qui ita perspicue, & ad captum etiam minus eruditorum calumnias & cavillationes meas discutere valuit. Neque vero opus erat, ut ipse alios in perniciem adversarii diserte stimularer, cum noxa ultro secutura fuerit, si quae impingere ipsi volebam dogmata aliis adprobare potuissem. Et quorsum alio spectabat quam ad perdendum adversarium, quod negotium ad Archiepiscopum Upsaliensem referrem, eumque toto cum clero in partes meas perturbare conarer. Etsi illi haut visum

visum in mei gratiam, & Winstrupii delirare. Conatus tamen meos in contrarium vertisse, quicquid ringeret, ferendum fuit, quod iste invidiarumque ignobilium pertusus, academicæ vitæ nuntium remiserit, & in aulam se contulerit, splendidiore longe conditione & labore ætatem exacturus. Quam fortunam tamen dubito an mihi meisque sociis acceptam relaturus sit.

In sequentibus (p. 118.) grande abs te erratum admissum fuit, quod me *Afni Dominum* vocas cum Afni vitricus duntaxat sim. Non enim ut cum patris nomine Domini quoque est conjunctum, ita vitricus quoque idem semper cum Domino est; nisi forte pro tua pietate agnoscis, quia animum tuum ad impudentiam & maledicendi libidinem formavi, ideo & patris in te jus & Domini me mihi quævisse. Porro me iudicis per carnificem combusti autorem non fuisse luculento argumento probasti, quia nempe adversarius semper, quando de illo facinore loquitur, Tenebrionem per convitium vocat autorem anonymum Iudicis editi. Ubi quidem simplicissimum fuerat dixisse, adversarium ad nomen meum alludere, cum nigredo sit color tenebrarum, quod etiam vulgari dicitur adprobatur; per tenebras omnes vaccæ nigræ sunt. Ast tibi sublimius philosophari placuit, velut Tenebrionem talem notet, qui (p. 119.) mali quid ubi fecerit lucem fugiat, quique quod hypocritarum est, veritatem in honorem Dei confiteri non audeat. Quod quidem à me longissime abest quippe qui calumnias meas apricari gaudeo quod scelera in occulto exercita alteri quidem noceant, sed auctori famam non pariant, quæ mihi ante omnia affectatur. Videris tamen non satis attendisse, ab adversario Iudicem meum, & illum quem N. Beckmannus edidit, pro uno & eodem haberi, simulque mihi atque isti vocabulum Tenebrionis, & quidem cum prænomine Afni, tribui. Quod nomen quare non in me quoque theologum sensu theologico quædam possit, haut video. Sane opera tenebrarum instinctu patris tenebrarum patrata, habentur non ea solum quæ in occulto, sed & quæ in publica luce fiunt. Eoque opus tenebrarum est sive per anonymum Iudicem errores alteri affingas, sive palam & nomen tuum professus id facias; nisi quod majoris impudentiæ signum sit, palam malitiam suam expromere, eaque velut re egregie gesta gloriari. Sic igitur duo erunt Tenebrionum genera statuenda, unum eorum, qui si quid mali fecerint lucem fugiunt, quæ hypocritarum est: alterum qui veritatem in honorem Dei confiteri non verentur, quod heroum est, inter quos ego semper nomen professus sum meum. Qualis & Nic. Bockmannus esse poterat, ni metus infamiz per judicialem sententiam infligendæ misellum terruisset, quam tamen omni licet cautione adhibita declinare non potuit. Ast si palam famosi se autorem libelli tulisset, ex

tua sententia id in honorem Dei cessurum fuerat. Quod etsi superstitiosulis quibusdam forte durum dictu videri possit, sceleribus honorem Dei obtendere: tamen nobis, qui fortius theologiamur, utique pertendendum est, sancte pieque ambitioni, invidiæ, malitiæ & crudelitati nostræ honorem Dei prætexi. Hoc ipso enim nostræ actiones sanctæ, gloriosæ & meritoris habentur, aut saltem inter homines ob reverentiam nigri pallii impune sunt, ob quæ alii fustigationem aut patibulum merentur. Nam si ex doctrina & praxi Jesuitarum etiam immanissima scelera recte patrantur, ob majus bonum Ecclesiæ suscepta; quare scrupulum nobis moveant pauculæ calumniæ & mendatiæ in oxofum, nobis hominem jactata, tantilla peccata, ut inclarescat candelabrum Ecclesiæ, quod citra ejusmodi facinora velut modio obtectum intra tenebras. Et sane si quis genium tui scripti consideret, & quantum in illo non solum omnes virtutes, quas sana ratio dicitur, sed & quas religio Christiana peculiariter inculcat, reluceant, nullum amplius dubium est, quin & ego veteranus corvus & tu pullus corvi nil præter honorem Dei in corde, ore, & calamo habeamus, eumque insigniter promoveamus, floccifacientes illos, qui nobis occinunt istud Lutheri: *Ach Gott der teure Nahme dein / muß unser Schalsheit Decfel seyn.* Cæterum meo exemplo clare patet usus regulæ illius juris: si fecisti nega, præsertim si quis uti ego ita recte rem gesserit, ut adversario indica non suppetant, quæ ad flagitium in foro humano convincendum sufficiunt. Unde audacter potes adversarium postulare probationem ejus facti, præsertim cum is non solum inglorium ducat ejusmodi sterquilinum hominis, quale tu es mendacii convincere; sed & quia iste nunquam tam fatuus erit, ut in Stiria è Nic. Beckmanno inquirere tanti ducat, num me concilio & suggerente Index impressus sit, Quod etiam liquidissime probatum neque adversario proderit, qui nullo discrimine me æque ac Nic. Beckmannum pro nebulonibus habet; nec mihi nocebit, qui magnum partem famæ meæ qualicunque Indicis ejus editioni debeo. Addis porro ratiocinium invictum, & meo fastigio dignum: si solatio mihi fuisset per Nic. Beckmannum libellum famosum spargi, scandali & conscius & cupidus fuisset. Atqui verum est prius E. & posterius. Sed accurate distingvenda sunt tempora. Nam tunc quidem, cum uno sub Rege ageremus, rectius mihi malitia erat exferenda, quod in communi foro conveniri, plectique possem. Sed nunc alium dominum nactus, nec pœnam fori civilis metuens, intrepide calumniis spargendis jactare me possum, & ultro Nic. Beckmannum scandali arguere, quod suppresso nomine Indicem nostrum ediderit. Nam quod ego tantus Præsul pro cathedra promuntio, scandalum est non solum, quando veritas timide propugnatur, sed & quando calum-

calumniarum ac mendacia clanculum & velut meticuloſe ſparguntur. Nam degeneres animos timor arguit. Et magis odioſi ſunt clauſtiniſarii & qui pulverem ſucceſſionis miſcent, quam publici graſſatores. Unde & mi Wildſchiſſi, ſi tu & Nic Bockmannus eodem patibulo ſuſpendi deberetis, tibi citra controverſiam à dextris pendendum fuerit, velut qui nobile tuum nomen famoſo tuo ſcripto præſcribere non dubitaſti.

Circa Rectoratum meum non habeo multum quod moneam; niſi quod video, te ex frivola quantumvis re anſam gloriandi captare; veluti quod ſcribis (p. 120.) Venerabili uni viro à toto collegio academico munus rectoris ſumma voluntatum, ſtudioſorum, & ſententiarum conſenſione fuiſſe decretum. Crederes Pontificem Romanum, aut Ducem Venetiarum fuiſſe electum. Nam munus iſtud academicum in orbem ire nemini ignotum eſt. De mutatione autem literarum Regiarum tutum eſt tibi mentiri. Cui enim iſta refutare curæ erit; Et cum omnes ſchedas etiam obſcurorum virorum hoc ſcripto conſtipaveris, valde ſuſpectum eſt, eas literas Regias abs te ſuppreſſas, niſi quod in promptu ſit ea excuſatio; nemo tenetur allegare propriam turpitudinem. Sicuti & literæ Cancellarii, quas producis, revera ambiguae ſunt; *ut approbo, ita ſubſcribo.* Cæterum ut probes, me reſcripto Regio non fuiſſe immorigerum, ſubtiliter tu quidem illud diſtingvis, & ita limitas, ut ejus vis plane enervetur: non diſſiteor tamen, ſi Sereniſſimi & Potentiſſimi nunc Regis mei mandata tali modo cavillari auderem, minimam mihi pœnam fore in Sveciam aut in patriam relegari. Sed & quæ ſuper elencho nominali gannis, quo me abſtinuiſſe ſcribis, inania ſunt. Nam perinde habetur ſive nomen exprimas, ſive ita rem deſignes, ut omnes de quo fermo ſit intelligere queant. Sic ſive quis dicat; privignus Præfulis p. t. Sleviceniſis, id corium fœtens per quod canis invida mingit; ſive dicat, Severinus Wildſchyſſius, unum idemque dixerit. Id tamen omni jure licitum erat, (p. 124.) poſtquam adverſarius Apologiam ſuam ediderat, ut & ipſe ſilentium abrumperem quod illa tam patulam & pronam mihi ad famæ celebritatem viam ſterneret; ne Nic. Bockmannus ſolus laudem ob tam præclarum indicem reportaret, neve ego ſalutem Eccleſiæ neglexiſſe arguerer, quæ ſcilicet in manipulo calumniarum & cavillationum vertebatur.

Porro an adverſarius recte ſcripſerit, Indicem meum à carnifice combuſtum, an tu idem neges (p. 125.) ex hac quaſtione decidendum erit: Utrum Virgilius deſinat Virgilius eſſe additis commentariis Servii? Nam meus Index, & combuſtus ille circa eſſentialia non differunt, niſi quod leviora quædam capita omiſſa ſunt, & quædam de perſona adverſarii allita. Ad extremum tamen ex te erumpit vox me Vitrico digna; ſi vel maxime meus Index combuſtus fuiſſet, ego ta-

men honore dignus Doctor perstitissem, sicuti iis qui in effigie susperduntur, ne hilum quidem existimationis decedit. Neque enim dignitas mea infracta magis ea re fuisset, quam ipsius Christi & Apostolorum. Ohe jam satis, ohe libelle! Sane nihil amplius superesse video, quam ut ad imitationem S. Francisci novus jam liber prodeat de Conformitatibus Josuz Schwartzii; qui te autore non minus barbarici & stultitiz exprimet, quam si ab impudentissimo quopiam monacho compositus fuerit. Modeste admodum, fateor, & reverenter de salvatore mundi sentit, qui tam scabiosam causam cum illius passione comparat; praesertim cum è toto tuo scripto à capite ad calcem Spiritus Christi tantopere retuceat. Cujus & mansuetudinem mire exprimis, quando in Indicem Eridis Scandiciz tam enormiter excandescis; etsi bilis illa incassum effunditur, quod index iste non ab adversario sit confectus, sed à correctore in typographia Francofurtana; cui eo facilius ignoscere debes, quod rerum haud ita peritus uno in loco in errorem incidat, cum meus Index quantum quantus è calumniis sit compositus. Aliàs certissimum est, nisi in fugam me dedissem, infamem relegationem è Svecia mitissimam mihi penam fuisse futuram.

In tertia scripti tui parte minus ferociz videris ostendere, mihi privigne, quam in prioribus, forte quod facilius sit visum convitia in alium eructare, quam propria flagitia defendere, & quia reorum conditio semper spiritus imminuit. Et nescio quid indignitatis habet de capitali crimine argui eum, qui velut propheta divinitus inspiratus fallere nesciam sibi auctoritatem arrogaverat, ut si is errorem aliquem alteri objicere voluerit, huic ne diluendi quidem facultas relicta censeretur. Quam circa causam video te adversario objecisse, (p. 1:9.) quod is ob concionem habitam in me eam tempestatem excitavit. Sed cum nullum ejus rei idoneum testimonium asserre queas, si idem te mentiri pronunciet, quid reponas non habes. Nec probabile videtur, eidem de me cogitandi otium tunc fuisse, quando satis habebat post praelium Lundense Malmogia se suosque Homiam subduxisse. Revera autem ut de concione mea moveretur, praepropera mea ambitio in causa fuit. Cum enim sub id tempus Episcopum Revaliensem fato functum inaudissem, eam spartam ambiturus in castra Regia ad Christianistadium properabam, petitis à Governatore provinciz commendatitiis literis. Ast ille, cui de actionibus meis satis constabat, in eum sensum scripserat: se non credere Regem patriz suae fore tam inclementem, ut ejusmodi hominem, qualis ipse essem, Episcopum eidem dare velit. Unde responsum mihi est: ubi de actis me purgaverim, sat temporis fore de promotione cogitandi. Ita in Cancellaria illusus & irrisus pedem domum referebam. Ac post minus turbulento

lento provinciz statu cum super reliquorum perfidia inquireretur, de meo quoque facinore motum, postquam adversarium laboribus suis immersum Lundarum jam plane oblivio ceperant. Deinde valde dubito, an hominibus scrupulosis illam necessitatem, qua me ad eam concionem habendam impulsus scribis (p. 130.) adprobaturus sis. Cur enim, cum per quinque prope menses suggestu abstinuissem, utique Dominica XXIII. post Trinitatis publice dicendum fuit? An non licebat catharrum excusare, autumnali tempestate, aut ad aliam diem dominicam concionem differre? Cur denique ad quaestionem tam arduam & ancipitem descensum, cum alias nihil proclivius nobis sit, quam è quovis Evangelio de quavis materia differendi ansam arripere? Tum & quaeri possit, quo indicio aut testimonio probari queat, non alia me tunc pro concione dixisse, quam quae postea scripto exhibui? Nam non credent homines adfuisse notarios juratos, qui verba mea calamo exciperent; eoque mihi scriptum meum interpolare in proclivi fuisse. Et nimis aperte omnia, quae negotium illud circumstant, arguunt, me isthoc argumentum studio elegisse, ut odium in Svecicam nationem dudum conceptum evomerem, ac Danorum gratiam adreperem, viamque mihi ad novam fortunam sternerem, postquam Svecorum res tunc in ea provincia sat afflictae videbantur. Id tamen haut inficias iverim, dicta Scripturae quae eo loco allegavi, ad praesentem casum non quadrasse, prout moris & multis mei similibus sententias Scripturae praeter nativum sensum longius extendere, sicut sutores corium dentibus solent. Nam neque Paulus *Rom. XIII.* de hostibus, sed magistratibus legitimis agit; & *Matth. XXII, 20, 21.* Tiberius non erat hostis, qui adversus legitimum Judaeae Principem bellum gerebat. Nec dictum *II. Petri II, 19.* ad bella, prout ea nunc inter Christianos geri mos est, applicari potest: nec imperii statim mutatio fit, ubi hostis partem aliquam provinciae opprimit, legitimo domino ad hunc expellendum in procinctu stante ac toto caelo imperium, & vis cogendi differunt; & dum Deus traderat Judaeos in manus Sifak, hic non ideo imperium proprie dictum in istos acceperat. Ac satis in aperto est, ubi ad ejusmodi quaestiones perventum est, quo ex Jure & Politica decidenda sunt me ac mei similes esse asinos ad lyram. Sed & ipse adhuc dubito, num magnifice fidem meam erga Serenissimum & Potentissimum Regem Sueciae liberarim, quod civibus Lundensibus dissuaserim, ne in Suecos militarent, vel potius ne in eisdem latrocinia exercebant neque adeo vos in rotis pascere vellent; sic ut circa eam exceptionem non habeas, quod te magnopere jactes, (p. 136.) In eo autem mire genium, meum exprimis, quod nusquam bona fide verba adversarii adducis, sed semper in alienum sensum eadem rapis. Nam locus ille ex libro VII. c. 8. 10.

Operis tantopere mihi exoffi. non loquitur de presenti casu, ubi inter duos hostes bellum geritur, sed te tali statu, qualis in Anglia erat, Cromwelli tempore, Quod ex adducto *Sanderfonii* loco (p. 141.) manifeste adparet; ubi legitimus Princeps hæresq; Regni Carolus II. invasori Cromvello qui summam rerum in se traxerat opponitur, non hosti extraneo. Interquæ duò plurimum interest. Uti & ingens discrimen est, inter Regem legitimum, suas ditiones adversus extraneum hostem defendentem, & duos ex jure successionis super aliquo regno certantes. Unde & tam hunc *Sanderfonii*, quam eidem conspirantem *Pufendorffii* locum in apologia mea imperite allegavi ad excusandam patibulo dignam illam meam concionem nisi quod malæ causæ defendendæ etiam sophismata adhiberi mos est. Ad extremum quoque metuo, ne plane fidem tuam decoxeris quod de prælio ad *Lundas* scribere non erubescas (p. 144.) postquam vario Marte pugnatum esset, nox interuentu suo prælium diremis velut neutra pars victoriam sibi attribuere deberet. Nam si de facto per totum orbem notorio ita improbe mentiri non dubitasti quid fidei merebuntur quæ de invisissimo nobis viro nullo teste commentus es? Sic & nullam veri speciem habet, quod scribis; adversario potissimum auctore per *Gubernatorem Scaniz* missos, qui me ad causam dicendam attraherent. Nam cum alii ob similia crimina rei peragerentur, non poterat non de me quoque in mentem venire, cum concione mea patibulari ultro disseminata ipse mihi velut turdus exitium cæcasset. In pace porro inter duo Regna Borealia constat per amnestiam omnia facinora, durante bello patrata, hæctenus sublata esse, ne quis eo nomine deinceps in foro humano conveniri queat. Id tamen ea in pace legisse non memini, neminem mihi flagitum id unquam exprobrare debere, ne illum quidem, cujus ego existimationem atrocibus calumniis maculare studui, aut ut omnino pro bono viro, qui nunquam perjurio se obstrinxit, habendus sim. Et quare tu, mi *Wildschyssi*, post tot annorum intervallum injuriæ arguis *Gubernatorem* quendam *Scaniz*, quod sententiam in judicio latam in *Nobili Scano* executioni dederit? Frustra quoque adversario occinns, quid honoris mihi in *Dania* obtigerit; nam is pro pervicacia sua negabit eo se impediri, quo minus calumnias à me, meisque ipsi intentatas quantum potest acerrime repellat. Præsertim postquam vesania mea eo usque provecta est, ut sædissima quoque mendacia à *nebulone Nicolao Bockmanno* insulse conficta, & de quorum falsitate mihi ipsi constat, lutulento tuo calamo refricari fecerim. Quamquam autem eo facto nihil aliud obtinuisse videmur, quam ut non minus atque *Bockmannus* iste impurissimi calumniatores habeamur; id tamen non obstat, quo minus in sinu gaudeam, tuo qualicunque scripto tantam



tam accessionem factam ad claritatem nominis mei, cujus me tanta fitis semper ussit. Et quid alii tetrici homines de me sentiant flocci facio, dummodo poetæ mihi applaudant, quorum mirum favorem quod semper expertus sum, geminæ cum Cæsare Augusto fortunæ augurium interpretor. Quos non solum è literatorum ordine olim inveni; sed & nunc è sagatis hominibus non neminem cæstro poetico correptum in meas laudes rabida ora resolvere conspicio. Cujus tamen venâ cum sat tenuiter stillet, valde lætor proxima ætate gloriosis Venetorum armis Acrocorinthum captam, ubi Hippocrene adhuc uberibus aquis manare dicitur, proluendis Poetarum faucibus tam efficax. Unde sapientissimæ Reipublicæ provisu aliquot naves ista aqua onustæ paucos ante dies Hamburgi adpulere. Ejus aquæ in grati animi testimonium encomiastæ nostro dolium unum alterumve dono dabimus, quo is aventia ora humectare queat, ut deinceps aliquid minus stridulum sonet. Cui aquæ quanta efficacia insit, vel ex hoc specimine colligere licet, quod amicus quispiam noster, cum exiguum ejusdem poculum curiositatis causa delibasset, repente instinctu poetico correptus isthoc carmen in honorem tui effuderit; ut intelligas, te non minoris à Pœtis, quam me, fieri.

Arcadica increpuit Bileamum bestia vatem,  
 Cujus erat duro fuste petita nimis.  
 Hispida rudenti cum solveret Angelus ora,  
 Flammigero claudens Angelus ense viam.  
 Wildschyssi nobis asinum mire exprimis illum;  
 Sessitat in labiis svada aliena tuis.  
 Hoc discrimen inest, agitavit candidus istum,  
 Per te qui fatur spiritus ille Niger,  
 Dumque manu irata furialem lampada vibrat,  
 Frustra aliquem sperat cedere velle sibi.  
 Sed tu quod magni pressisti crura Patroni,  
 O pecus auritum! fuste domandus eris.

### Madrigal.

Ein graues Thier mit langen Ohren/  
 Das in Arcadien gar häufig wird geböhren/

Ran

Ran durch des Engels Trieb /  
 Der mit den Flammen-Schwert den Weg vertrieb /  
 Dem Bileam gar trotzig klagten /  
 Daß er im Zorn es tapffer abgeschlagen.  
 Wildschuß du bist fürwar derselbe Esel /  
 Nur daß ein Schwarzer Geist /  
 Der aller Lügner Vater heist /  
 Die Lasterung / so dein Ehand-Rachen führet /  
 Dir eingeblasen durch die Hinter-Kerbe.  
 Hab nur Gedult biß man wie sich gebührt /  
 Dir deine Esels-Haut mit Prügeln garbe.

Hæc in præfens occurrebant, quæ circa scriptum tuum monere placuit, quod genium meum mire exprimit, ac tuum nomen lato per ora virum differet. Macte hos specimine, mi fili, nec dubita, postquam eo ipso frontem perfricare cepisti, quin ad majora patrandæ idoneus sis futurus. Unum tantum memineris, quod ego in studio sanæ affectandæ palmarium semper duxi, ut quæ calumniandi dexteritas non pertingit, impudentiam assuas. Ita fiet, ut ex absurdo quantumvis certamine nunquam mutus sis discessurus.

Quia tamen, mi fili, tibi forte parum gratum est, me ad omnia tua adulatoris instar euge! bene! non poterat melius! acclamasse, sed hinc inde quæ impegisti annotasse, non sine significatione qualis quantusque sis; en ut candorem meum perspicias, par quoque specimen in meis scriptis edam, & conciones meas, quæ me è patria tua expulerunt, obiter percurram, ac si quæ ulcera & ibi occurrant, levi brachio tangam. Neque mirum hoc tibi videri debet, quod eo ipso ultro agnoscere videar, non omnia, quæ è cathedra Sacra à nobis proferuntur, oraculorum, & verbi divini sanctimoniam habere, aut nos semper, quando publice in templis declamamus, verbum Dei prædicare, uti vetulæ sibi persuadent, & ut omnes ita credant magnopere nostra interest. Sed mi Severiniole, animi mei dulcis imago, non possum quin ingenue tibi confitear, quod non facile alteri facturum sim: Esse quidem nostri officii, ut verbum Dei pro cathedra explicemus, atque idem amplectendum, factisque exprimendum auditores hortando, monendo, observando, quandoque & increpando permoveamus; extra hos limites ne evagemus, ac

ran-

rancorem nostrum , privatosque affectus , quandoque & vanitatem at-  
que ineptias ab eo loco longe abesse jubemus. Uti sane agunt reli-  
giosi quidam , qui semper nescio quam ædificationem Ecclesiæ , in ore  
habent. Sed ego , cui magna potius quam bona fama æstimatur , autori-  
tate cathedræ sacræ haut timide utendum censeo , quo minus è loco tam  
conspicuo evomamus , quicquid veneni in nobis invisos purulento pecto-  
re conceperimus. Et quanti est , inter aniculas ac rudem plebeculam in  
virosum eruditorum scripta posse inveni , mirasque tragædias ex-  
citare , aniculis interim ingemiscantibus , & nescio quem Hannibalem ad-  
portas somniantibus. Nam si calamum in istos stringere vellemus , in  
promptu responsum foret , aut si in os eadem ingerere auderemus , digna  
indigna vicissim audienda forent. Sed nunc ex isto loco clamantibus  
nemo nobis opponit , nemo eo nomine actionem nobis intentare audeat ;  
aut si fecerit , non desit exceptio , qua vim accusationis elidamus , præser-  
tim apud iudices , fere nostri favore imbutos. Sane ego , qui alias non-  
nisi furtivo dente adversarium arrodere audebam , ubi sanctum illud li-  
gnum conscendebam velut æstro percitus quicquid in buccam veniret in  
istum jacere gaudebam , & quando auditores oculos mihi turgere , faciem  
rubore suffundi , vocem exasperari , anhelitum cieri , manus denique ,  
totumque corpus tremere conspicerent , jam demum vivam se imaginem  
mansuetudinis & modestiæ Christianæ cernere judicabant. Ut igitur  
qualis in cathedra sacra fuerim , & quam salutaria ibi docuerim , alii quo-  
que , quorum aures faux mea non rasit , intelligere queant , conciones  
meas ut ita loquar patibulares publici juris facere visum , quas & egregia  
præfatione præmissa Magno Viro dedicavi , ut uno intuitu perspicere  
posset , quanti nebulonis accessione Regnum Danicæ auctum foret. Nam  
dum maxime circa veritatem , quantum illa tam omnibus hominibus ,  
tum præcipue nostro ordini profitenda sit , declamo , speciminis loco ma-  
litosissimum calumniæ genus adfero , cujus improbitate etiam innocentis-  
simum calumniæ genus adfero cujus improbitate etiam innocentissimum  
doctrinæ genus ita detorqueri possit , ut non desit color atrocissimum a-  
theistæ convitium in alium jaciendi. Tunc demum enim immanitatem  
odii nostri sat ponderoso vocabulo expressisse videmur , quando invisos  
nobis atheos nuncupamus , quod convitium omnia flagitia & scelera ex-  
superat. Neque ego curo tepidos theologos , qui monent ; non ita pro-  
miscue maledictum illud spargendum , ne si id in honestum virum & pi-  
um , longe nobis probiorem , jaciamus , impudentissimi calumniatores au-  
diamus ; ac tales , qui juxta effatum Salvatoris nostri rei sunt ignis gehen-  
næ. Hanc enim istam pœnam dictare iis , qui proximo suo dicunt fa-  
tæ. Jam autem maximum genus fatuitatis esse atheismum ; unde &

de stulto pronuntiatur, quod in corde suo dicat, non est Deus. Multo minus curio dictum illud nescio cujus Cancellarii Angliz, (nam isti homines ad sapientiam nostram nihil sunt,) qui maximam atheorum partem in nostro ordine esse innuit, nempe illos, qui sacra sine sensu parant, quod ego ita interpretor, sine sensu seriz devotionis, & qui tantum frigida recitatione precum & rituum sacrorum defunguntur, ac ubi privato studio non incalescunt, jejuna concione horam tantum dissipasse fati habent. Inter quos quidem ego meum nomen profiteor. Sed nec illum nescio quem philosophum audiendum duco, qui circa mores sacerdotum mei similitum ita pronuntiat: *nemo e vulgo ita est stupidus, ut non illius, qui credere jubet res alioquin credendi difficiles ita vivere videris, ac si ipse non crederet, non impostorem putet. Si doceant ergo, (ut utique docent, credentium esse minus AVAROS esse quam alii, minus AMBITIOSOS, minus SUPERBOS, minus sensibus indulgere, minus se immiscere negotiis mundanis, i.e. civilibus, minus CONVITIARI, minus INVIDERE, magis quam alii corde simplici esse (i.e. magis apertos,) magis MISERICORDES, magis VERACES, nec tamen ipsi tales sint, non debent conqueri, si fides illis postea non adhibeatur.* Nam si hæc philosophia valeret, ego & non pauci e meo ordine summo jure magni athei essemus; cum apud Calepinum videam hypocritam, impostorem, qui doctrinæ suæ pravis moribus fidem detrahit, Deoque & hominibus illudit, & atheum pro synonymis haberi. Sed ista omnia ego insuper habeo, cui ad gloriam sufficit, ut falso quantumvis, dummodo atroci convitio in adversarium jacto de tartareo ardore, qui præcordia mea coquit, publici testes. Quia autem virum sapientissimum ac summa eruditione præditum alloquebar, liquida mihi demonstratio præferenda fuit, ne idem à furiis me agitari crederet. Quo fine fas mihi fore judicavi verba adversarii equivoce subjicere, & laxatis velut omnibus membris in aliam plane figuram distorquere. Tradiderat iste, fundamentum, seu fundamentalem propositionem juris naturalis ad usum fori humani attemperati esse, quod homo sit animal sociabile; & ad eam propositionem omnia præcepta alios homines spectantia posse reduci; ad cujus quoque veritatem agnoscendam omnes homines permoveri possint, sive sint Lutherani, sive Reformati, Papistæ, Arminiani, Sociniani, Judæi, Muhammedani, denique Ethnici; qui etsi salvifica carent, aliquam tamen saltem religionem habent, adeoque dictante ratione omnes reverentiam Numinis præsupponunt. Ex hac doctrina ego miro artificio hanc sententiam formavi: *pacificam socialitatem uti sine vera pietate consideratur, esse fundamentum totius legis. Nam Deus omnes homines ad imaginem suam, & non tam ad hanc, quam alteram vitam creavit. Unde ut imaginem Dei & quidem ad æternam salutem conformiter videatur, verus timor Dei qui*

*qui hic excluditur, fundamentum & principium omnis humana sapientia abstinens, & virtutis ponda est.* Id quod multis dictis scripturæ, ipsoque catechismo confirmari potest; quibus adversarium dudum infugam conjecissem, nisi hic non sine irrisu occineret, se de cæpis, me de aliis loqui: ac eodem jure medicos atheismi reos posse peragi, quos nondum percepimus apud Valentium Albertum, novum paradisi instauratorem, nomina sua profiteri, ut arbori vitæ artis suæ fundamenta superstruant. Tum & nihil stultius esse, quam dictum Ezechiel. XVI, 49. *Hæc erat fororis tua Sodoma prævaricatio, superbia, omnium rerum abundantia, & alia pax, quæ ipsa gaudebat, sed in pauperes in humanitas, & vita abominationum plena.* Perinde ac si cives omnia socialitatis officia inter se exercere necessum foret ideo, quia pace externa fruuntur. Multa denique stomachatur in Albertos illos, qui ita turpiter ne ratiocinari docuerunt; quasi ejusmodi ruditas aut malitia mihi non nativa, eoque incorrigibilis esse potuerit. Quia igitur isthanc calumniam alios persuadere non potui, lepide admodum omnia illa prophetarum dicta mihi adplicare adplico, qui ob veritatem passi sunt; ac de cætero adversus omnia illa, quibus fæditas meæ calumniæ exagitur, clypeo impudentiæ me munio.

Par specimen exhibui, quam in proclivi mihi sit è quavis doctrina asnam arripere alicui athei convitium impingendi. Tradiderat is, quem allatrando illa mihi rupi; penes summos imperantes civiles esse examen doctrinarum, inprimis earum, quæ ad finem civitatum aliquo modo spectant, & quæ in conscientiis hominum efficaciam habent obsequio adversus summos imperantes promovendo aut impediendo. Ex quo genere non pauca apud Pontificios reperiuntur; puta, quando Papæ, meo collegæ, talia tribuantur, quæ in summis imperantibus non possunt non fraudi cedere. Atqui ego multa blatero de jure ministrorum Ecclesiæ cum modestia & discretione corripiendi etiam Principum peccata, quatenus hi membra Ecclesiæ sunt. Ad quæ meus adversarius nihil respondere potuit, nisi ut asinum me & stipitem nuncupet, quippe cum de mea thesi impugnanda ipsi in mentem non venerit: eamque à sua toto cælo differre, nec eam sibi repugnare jactet. Ubi quidem fateor, me velut miseram ovem, aut cornutam tamen, unguumque ac dentium robore lupo non cedentem, haut videre, quid ad istud responderi queat; nisi quod mihi sufficiat undecunque occasionem nactum athei & impii maledictum spargendi, etsi eo nomine impuri calumniatoris notam merear apud illos, quibus mentiri inter turpia habetur.

Sed uti ista eruditionis & candoris mei specimina cuiusvis in oculos incurrere potuerunt: ita intentio concionum mearum tibi paulo familiarius explicanda est, mi fili, quam subtili artificio me occultasse gau-

gaudebam. Scilicet quid veneni per jura mens parturiret haut tutum, erat expromere, quamdiu Suecorum res in Scania potiores essent. Ita- que tunc missitavi, ac bonum me civem simulavi; cum tamen si, quæ peccata esse credidissem, iram Numinis merentia, ea pro auctoritate officii mei prophetici mature debuissim denuntiare, ut Suecis penitentia atque emendationis, pœnæque adeo divinæ prævertendo spatium foret. Sed postquam pauper ovis ego credideram ab eventu unius confictus maritimi summam totius belli pendere, & nunquam reverti posse exercitium, qui ad auxilia sibi adscienda paulisper recedit, jam impune judicavi me publice apricari posse, quod dudum vapido sub pectore texeram. Et cum alias boni sacerdotis officium sit tali casu cives ad fidem in legitimum principem servandam confirmare, meus me perfidus animus impulit ut, Scanos quantum in me exanimarem, ac desperatione implerem velut implacabili Suecorum peccatis Deo; utque novi se Regis velut liberatoris imperio lubentes se subderent. Simul in absentem adversarium inter aurigas & vetulas inveni præclarum erat. Etsi nescio quem colorem conquerere debeam, quod inter peccata Sueciz iram provocantia tunc posuerim fiduciam in auxiliis Gallicis, ac Galliam vocarim *Ægyptum, domum malorum, in quam speramus.* Nam si nunc ejusmodi verbum Dei prædicare aggrederer, metuo ne mihi in Sueciam remigrandum sit. Nisi præstet ingenue fateri; nos quicquid vesani affectus fugerunt, garrere, & quod alio tempore nigrum, mox album videri; eoque stolidum esse, nostra dicta aliter considerare, quam sonitus animarum venalium, & affectibus suis obnoxiarum, quibus nunquam ratio constat.

In eo autem credideram insigne me commentum invenisse virum mihi invisum immissa plebecula plane perdendi, quod inter causas belli quo Deus regnum Sueciz castigare statuerit, etiam horrida illa dogmata, quæ iste tradere haut dubitavit, retulerim. Nam si tam fatui homines inventi fuissent, quibus illud persuaderi potuisset nil aliud super erat, quam ut iste velut Jonas quispiam expiandæ iræ divinæ in mare projiceretur, aut rogo è vultis libellis methaphysicis extructo imponeretur, lento fumo necandus. Sed effectu quidem sperato corruit id artificium, ac retulerunt amici, sese adversarium jactantem audivisse, non habere vel ruditatem, vel malitiam, quo ulterius progrediatur. Inter doctrinas belli conciliatrices primo loco hanc à me poni: *Scripturam sacram esse questionem facti, quam omnes homines scire non tenentur.* Atqui ipsius doctrinam esse hanc: *naturam hominis primitus à Deo integram creatam, & post culpa hominis depravam non ratiocinando colligi posse, sed ejus veritatem, velut quæstionis facti, seu rei quæ in facto consistit, non nisi è divinarum auctoritate li-*tera-

terarum constare, quæ non probabilem, uti unius viri gravis autori-  
 tas, sed irrefragabilem veritatem producere apta est. Nulquam ab ipso  
 tradi, quæstionem facti esse illud, quod veritatem duntaxat probabilem  
 habet; ac ad præsentem rem pessime trahi, quæ ab JCtis de ignorantia  
 facti traduntur, quæ ad certam tantum materiam applicari possunt &  
 debent. Neminem quoque eorum ita delirasse, ut in univèrsum pro-  
 nuntiaret, cujusvis facti ignorantiam cum negligentia culpabili conjun-  
 ctam non esse, nec dari facta, quæ omnes scire teneantur. Quæ cum  
 supra meum captum sint, merito suo loco relinquo: ac fatiis perspicio,  
 quam temerarium sit carpere, quæ non capias. Alterum horribile dog-  
 ma, quod atroici bello à toto populo expiandum est, à me illud statuitur,  
*Deum plane justum non esse, nec dici posse, nisi tantummodo, quando promissa sua*  
*implet, & legem ab homine servari vult.* At qui adversario favent, ex ejus  
 scriptis demonstrant, illum ad æquationem duntaxat justitiæ divinæ &  
 humanæ secundum omnes actus negare. Unde mihi probandum esse,  
 omnes actus justitiæ humanæ in Deum cadere, etiam quæ citra subjecti-  
 onem, aut indigentiam intelligi nequeunt. Quod, qui asserere institu-  
 at, sensu communi carere visum iri. Nec absurdum esse ratiocinium si  
 dicam: si Deus, qui nemine indiget, & qui inconcussa fruitur beatitate,  
 est misericors; quanto magis par est mortales esse misericordes, qui sæ-  
 pe aliorum misericordia indigent, ne duritia sua aliquando in ipsos re-  
 cidat. *Non ignara mali miseris succurrere disco.* Denique eos, qui latini-  
 tatem suam haut superstitiose ad dictionem metaphysicam adstringunt,  
 rō eminenter rō formaliter non opponere, cum istud vocabuli etiam per-  
 fecto æquivolleat. Etiam qui eminentissime doctus est, etiam vere &  
 formaliter doctum esse. Tertium dogma istius est: *Deum non propter es-*  
*sentiam, sed tantum propter beneficia colendum.* Ad quæ paucis reponunt alii:  
 me de meo infarxisse vocabula *plane non* (gar nicht) & *tantum.* Deinde  
 me ad rationes, quibus sententiam suam iste stabilit, respondere debuis-  
 se, non solo verbo damnare thesin à multis nostratium theologorum  
 traditam. Quartum dogma bellum Sveco-Danicum generans à me fingitur  
 hoc: *hominem miserum absque imagine divina creatum.* Ad quod fautores adver-  
 sarii reponunt, hunc ad nauseam usque inculcasse, sibi sermonem esse de fi-  
 ctio homine, non de Adamo, qui revera extitit. Ac posse fingi hominem  
 justa statura ac robore, qui tamen Adamus non sit. Quantum denique dog-  
 ma, ob quod tota natio bello flagellanda fuit, hoc à me habetur: *omnia pec-*  
*cata, flagitia & vitia esse pura adiaphora seu res indifferentes, quæ in propria natura*  
*absque ea lege quæ è socialitate profuit, plane injusta non sint.* Eoque v. g. adul-  
 terium, homicidium, furtum in sua natura esse indifferentia. Ad hæc  
 adversa pars non citra indignationem fremit: toto cælo differre nudum

motum physicum ab omni moralitate abstractum, & integram actionem moralem, respectum quoque ad legem complexam: & ne pilum quidem boni viri habere, qui veras & innocuas sententias ita sycophantico more distorquere non erubescit. Qui tamen mitiore sunt ingenio, pro deliro homine me habent, ac stultitiae meae ingemiscendum ducunt, quod dum ad claritatem nominis via tam ignobili grassor, ita turpiter me coram erudito orbe proficiuerim, ac de rebus publice garrere non dubitarim, quas non intelligam. Et quia à me moveantur adversus illa, quia iste in aliis scriptis ita perspicue deduxit, inanes nugas tricasque esse. Ab aperto tamen furore excusari non posse, quia in peccata Sveciae vaticinabundus jaetera non sine sacrarum litterarum profanatione, ac miserrima earundem applicatione. Ceterum postquam hoc modo animam civium ad exuendum legitimi Regis obsequium praeparaveram, altera concione turbantes velut è divino mandato hostis imperium agnoscere jussi. Quam nunc dum per otium rumino, non possum non agnoscere; siquidem haec loci in simili casu ejusmodi concionem habeam, à Rege meo clementissimo torque me donatum iri, sed ferreo, & quo ex alta trabe collo suspensus saltatoriam pedibus sim exerciturus. Quia latius deducere merito supersedeo, cum nemo propriam turpitudinem allegare teneatur. Quamquam autem duz ejus commatis conciones sufficere poterant, ut bis patibuli candidatus declarare mererer, tamen quia trifurcio feri etlogium aliquid splendidius habere videtur, tertiam adjungere placuit, illustri admodum occasione in funere tubicinis & tympanotribus habitam, quibus atque ac mihi classicum canere artificium fuit: quam initio valde macilentam, post per otium variis sententiis, perjuri mei animi interpretibus, interpolare placuit. Inter quos illa facile eminet, quod dum ab adversario tradita circa extremam & injustam vim Principis in hostem abeuntis propulsandam damno, eo ipso Svecicam nationem, ejusque statorem Gustavum I. regem, Christierni tyrannidem amollentem incusor; damnoque: immemor, me Augustissimi Regis mei majores, nationemque Danicam eo ipso damnare, qui longe minore de causa, quam Sveci, istum regem expulerunt. Ubi si peculiarem aliquam & extraordinariam vocationem divinam comminisci velim, ab adversarii importunitate mihi metuo, qui haut dubie eandem à me probari est flagitaturus.

Puto me sat illustre documentum candoris mei dedisse, quod ubi laudes proprias per me ipsum, aliosque à me subornatos haut parce depradiciavi; ita si qui sint naxvuli sat ingenue notare haut erubuerim. Unde vitio mihi nemo verterit, si quam censuram in me ac Magnificum Dominum privignum meum exercui, eandem quo-



quoque circa amicissimorum mihi virorum commenta expromam. Præ-  
 fertim cum & stultum sit perituræ chartæ parcere, ac is mihi semper mos  
 fuerit, ut quod statis laboribus superfluit tempus non lectioni bonorum  
 scriptorum, sed vellicandis aliorum operibus, inanibusque litigiis im-  
 penderim. Igitur ad te mea se jam convertit oratio, Vir Reverendissime  
 Amplissime atque Excellentissime, Domine Valentine Alberte S. S. Theo-  
 logiæ Doctor solidissime, ejusdemque Professor publice extraordinarie  
 exaiciatissime, Logiciæ autem & Metaphysicæ ordinariæ subtilissime  
 Facultatis Theologicæ, nec non Consistorii Assessor gravissime, Philo-  
 sophicæ sub senior meritissime, stipendiariorum Ephoræ vigilantissime,  
 Academici Decem vir splendidissime, Nationis Polonicæ Senior illustris-  
 sime, Collegii Beatæ Virginis Senior, nec non Minoris Principum Sub-  
 senior bibacissime, bis Rector Magnifice, quinquies Decane Spectabilis, &  
 plura si velles. Ad te inquam, mea se convertit oratio, quem proximo  
 post privignum meum loco diligo ætumoque. Et quanquam id felici-  
 tatis nunquam mihi contigerit, ut nasi tui circumferentiam, ac minio  
 divites colliculos, sobrietatis tuæ testes, cominus inspicere, ac grandiori-  
 bus aliquot cerevisiæ scyphis amicitiaæ fœdus tecum sancire daretur; ta-  
 men ad arctissimam inter nos conjunctionem sanctissimi instar vinculi  
 merito habere censendus est communis hostis, qui utrumque nostrum  
 tam infestus urgere non desinit, nec nobis claritate nominis, cuius fiti  
 tantopere torquemur, citra molestiam fini permittit. Quem animo  
 concipiam, & cuius nomen præ odii magnitudine exprimere abhorream  
 ipsemet satis intelligis, scriptorem nimirum Eridis Scandicæ, virulentis-  
 simi calami virum. Qui cum præcipue opportunus nobis visus esset, ut  
 eo prostrato trophæum poneremus, nescio qua ingenii ferocia conatibus  
 nostris se opponere, & assultus nostros non sine acerbitate repellere, prohi-  
 dolo ausus fuit. Qui & usque adeo in sui defensionem obduruisse vi-  
 detur, ut tot latratibus licet circumstrepentibus parum commoveri vi-  
 deatur, quo minus qui mendaciis & calumniis obruere ipsum gaudemus  
 propriis vocabulis designare non dubitet, ne minima quidem ratione  
 supercilii nostri, talarisque pallii habita. Quidenique, quod acerbis-  
 simum est, quando nos quam maxime excandescimus, in jocos ac scom-  
 mata isumque quam maxime effunditur. Sed cum tu adversus istum  
 tot per annos prope solus pugnam sustinueris, cæteris dudum è prælio  
 se subducentibus, ac tacite domi prædam suam recensentibus, ne ad  
 extremum defestiteres, auxilio tibi submissi bellatorem vegetum flavan-  
 te rostro, à virgibus adhuc recentem, qui incondito ruditu omnium ani-  
 mos oculosque in se averteret, quo tibi anhelitum recipiendi spatium foret  
 Qui cum tantum operæ pretium fecerit, quantum vides, jure suo postulat,

ut tecti amicitia tefferam me lenocinante jungat, & inter delicias tuas primum locum fortiaur. Hunc igitur tibi collegam & focium in oppugnando communi hoste do, dico, addico, ac insolubili sacramento despondeo; qui improbitate calumniandi utriusque nostrum palmam ambiguam reddet, obscenitate autem & impudentia mentiendi ipsum Nic. Beckmannum superabit. Hunc in partem gloriæ, quam ex hoc bello reportasti non magis admittere gravaberis, quam ego non modicum famæ mihi quæsitæ partem eidem transcribere invidi. Nec movere te disparitas debet, quo minus fraterna ipsum familiaritate amplectaris, cum si in quovis alio, in hoc certè malitia ætatem suppleverit. Quam & omni studio amorem tuum meritum confido, nisi forte tibi hoc unum displiciturum est, quod non tam compendio tuo orthodoxo, quam Marennis & Carennis osculandis gaudet; quæ & sæpe matri ipsius quæstæ sunt, se vix tauri ruentis in Venere tolerare pondus posse. Quod si autem ideo fortasse istum fratrem fastidias, quod scriptum istius crassam admodum barbariem oleat, cum tua nil nisi paradisiacam ambra ex tuo iudicio spirent; age, & ad postremum scriptum tuum, (nam cætera fat acrem puto frigidum sensere,) quandam seriem sparsionem addam, ut scripta utriusque non disparis valde pretii esse constet, nisi quod meus velut javenculus scriptor paulo ferocius furat, tu veteranus nugator paulo mitius ineptias.

Atque id quidem abs te ordine & decenter factum, quod scripto tuo sacrosanctum nomen JESU præfigis, nimiam quia isto mores à Salvatore nostro cum primis commendatos ad vivum exprimis implacabile odium, miscellam ambitionem, tartaream invidiam, diabolicam calumniandi libidinem. Nec est, quod sanctulorum quorundam supercilium cures, qui jactant, dum frons Jesum præsert, pectus Satanam exprimit, Deo illud ejusque nomen in vanum adhiberi. Nam istud præceptum tantum Laicos spectat. Mihi autem fas fuit Numen in vota vocare etiam tunc quando conciones patibulo dignas eructabam. Quod & aliis mei similibus in usu est, quibus Spiritus Sanctus invocatur etiam quando viros innocentes calumniis publice proscindere instituant. In eo autem privigno meo plane geminus es, quod in tua charta nil solidi, & quod ad rem facit adpareat, sed eam totam cavillationibus, & scommatibus impleveris, quæ tamen ex aliis fere confarcinas, aut cuculi ad instar ex ipsius adversarii scripto imitaris. *Dixerat, Hic quis ades? Et ades? responderat Ecce.* nihil autem à te falsius dici potuit, quam quod tu istum *fidæi nostra consanguineum* vocas. Nam & ego credo, me inter magna Ecclesiæ esse columina; nec tu minor ejusdem Atlas tibi videris. Et tamen iste nos magnos hypocritas & sycophantas credit, & me

me insuper, qui inter doctos me habendum duco, asinum credit. An hoc est fidei consanguineum esse? video quoque te invidiam velle adversario facere, sed ita anilimodo ut plane animum despondisse videaris velut causa plane desperata. Quid enim putidius est, quam ad *innocentiam* provocare, ac inique tecum & cum illo, cujus defensionem suscepisti agi velut *innocentibus*? Sane si mihi contigisset ob perduellionis crimen ad supplicium duci, forte pro more id genus hominum de innocentia mea protestari non indecorum fuerat. Ast quid tibi accidit, ut tanto cum ejulatu potissimum super innocentia tua queritari necessum habeas, cum non nisi ineptiae, & calumniae è meis flagitiis levissima, tibi objecta sint. Et cur non meministi *Valentinum* te esse, qui juxta *Jacobum de Voragine Hist. Lombard. c. 42.* dicitur, *quasi valens tiro i. e. miles, qui nunquam cedit, fortiter ferit, se valenter defendit, potenter vincit.* Quod si utique durum tibi videbatur adversarii aculeos excipere, quare laesere eundem non desistis, quem nosse non debebas nunquam omisurum latratores digno telorum genere abs se repellere. Et cum hos veterani sycophantae negotium ipsi facessere non desinamus; is provectiore licet aetate haut indecorum ducit famam suam adversus nostros assultus vindicare. Sed nimirum idem te, qui me infestat morbus, famae sacra fames, & quod *gloriam* tanti *Heróis* defendendi necessitas tibi incubuit. Qui tamen credo tota vita nihil acerbius evenit, quam *Albertus encomiasta*, qui adeo insulse parasitandi artem tractas, ut ne reliquias quidem hesterni juris lambere dignus sis. Sicut credo nec illi gravissimi viri, quos tu enormi titulo oneras, in adulationis inficetae praemium tibi salarium augebunt. Nisi forte modicam olim dignitatem *Consulium Romanorum* fuisse putas, aut vulgare meritum tantam urbem imminenti exitio eripuisse. *Camillum* aut *Ciceronem* *Roma* patrem patriae libera dicit; sed *Cæsarem* dignatione introducta id elogii his solis competiit. Sicuti nec *Calepinus* meus explicare mihi novit, quod genus hominum sint viri, *de toga* bene meriti. Nam si id in solos factores non quadrat, non video quis elogii istius partem jure sibi vindicare queat, praeter famulum meum qui pulverulentam togam scopis purgat. Sic igitur tu carperis non ob amplitudinem tituli, sed ob absurditatem, ob ut ita loquar illatinitatem. Nam si de republica bene meritum dixisses, nemo futurus erat qui reprehenderet; Sed quid sit de toga bene mereri, id ipse fateor me non capere, qui tamen quondam *Witebergae* quatuor tironibus epistolas *Ciceronis* praelegere ausus sum. Unde & invidia tua nimium quantum pellucet, quod cum in alios circa titulos ita prodigus sis, quæ ab amicis adversario tribuuntur elogia cavillaris; quæ hanc duntaxat ob causam ab isto non supprimi constat, ut nobis oculi aegrescant. Quamquam & dubitem, an idem conditionem suam permutare velit cum eo cujus admiratio ita te corripuit, ut neminem mortalium cum isto comparandum putes. Nisi forte credis, senatorem aliquem urbis vestrae *Lipiensis*

sibi minoris videri, quam consulem Cizensem; utut hic oppidi sui primus ac de dignitate sua mira sibi persuadeat, quamdiu extra portam pedem non effert. Quod autem circa historiam adversarii carpendam dentem exerce instituis, id quidem facile mihi adprobas, qui omnia istius viri scripta a Garamantas deportari optaverim, ipsa dissimilitudine pedanteriam nobis eprobantia. Valde tamen metuo, ne illi, qui politicos sese vocari gaudent, tibi occinant tritum illud, ne sutor ultra crepidam. Nam uti isti vulgo jaectant nullum genus hominum minus esse idoneum ad negotia reipublice tractanda, quam qui vitii nostro ordini familiaribus imbuti sunt: ita & iidem arbitrantur, ubi vis potius nasum nobis nostrum esse exercendum, quam circa cerasendas historias, recte an secus eminentia reipublice negotia expriment. Mihi sane instar omnium historicorum est promptuarium exemplorum Buntingii, unde quovis casu historiolas depromere licet, quas & circumstantiis pro lubitu nostro exornare nemo prohibet. Operam quoque luisse videris, quocumque terrorem ipsi incutere conatus es, ostentata offensa nobilis illius profapiae, è cuius majoribus aliquem pecuniis donata adversarius memorat. Sane quid in isto facto vitii sit, ego non perspicio; cum ipse, si quis pecuniam afferat, vel Judae Iscariotae apologiam sibi conscripserit. Nec credo istum è rumusculis talia hausisse, sed è tabulario regni Sueciae, cui eo tempore non defuisse vero simile est, qui quid Dresdae ageretur referrent. Fateor tamen id factum mihi plane incredibile videri non ideo solum quod nullus unquam nostri ordinis auditus fuit pecunias aestimasse; sed & quia satis novi mea consilia circa facta conscientiam tangentia vix tanti aestimatum iri, quam collegia tua Logica quae si quis semuntiali nummo taxat, ultra dimidium laeditur. Id autem mirum est, à te contendere, Inclutissimi Seckendorffii libros etiam Teutonice lingua conscriptos utique ab exteris legi, & intelligi. Nam credas mihi velim qui Belgico, Anglico, & Gallico solo vestigia pedum meorum impressi, apud istas nationes, ne de aliis dicam, paucissimos dari linguae Teutonice peritos ac libros hoc idiomate scriptos raro ibi conspici. Id autem ridiculum est abs te dici, ex invidia non obscura istius libros ab adversario improbatos, nimirum quia idem hujus luminibus tantopere obstruxit; cum satis constet, adversarium nunquam Seckendorffii mentionem in sequiorem partem fuisse facturum, ni hic iudicio suo parum tempestivo rixiositatem tuam irritasset, ut unum & alterum libellum adhuc abortire velles. Nam ita pervicaci ac sczvo ingenio est iste vir, ut fas sibi esse credat quorumvis insultationes & vellicationes à se repellere; quae prava persuasione si exuere ipsum possemus, non dubito, quin brevi causam nostram adversus ipsum simus periculi. Video quoque abs te sat inepte adduci locum *Dan. Heimssii de Satyris*. Nam adversarii scripta satyraz non sunt, sed apologiaz, quibus se suaque scripta contra aliorum morsicationes defendit, in quibus si subinde quid asperioris dictionis adhibe-

betur, sibi imputent, qui virum injuriæ impatientem læcessiverunt. Neque vero legem ullam vidi quæ pœnam dicit illi, qui me ac mei similes Indicum confectores aut patronos calumniatorum aut asinorum titulo macet. Id tamen prudentissimum à te consilium Seckendorffio suggestum agnosco, ut nihil amplius negotii cum scriptore tam mordacis calami habeat; sed potius è sublimi fastigio, quo tua ipsum elogia supra humanam sortem collocaverunt, istas minurias despiciat; cum magno ipsi mercandum fuerit, censoriam suam auctoritatem haut portexisse ad hominem vivum, & respondere paratum. Quia tamen isti à tuo consilio discedere placuit, metuo ut istam scribillandi libidinem impune sit laturus. Saltem quid mihi circa eam videatur non dissimulabo, postquam tuum scriptum stricturis meis illustrare desiero.

Cæterum tu quidem valde generose, quod ommissis acculeatis in te jactis diceriis, quæ ad rem faciunt expedire instituis; ac imprimis circa lepidum titulum Erotis tui Lipsici asserendum satagis. Ubi quidem graviter admodum & plusquam verissime à te pronuntiatur, eo scripto Eridem Scandicam refutatam à te, *prout amantem Dei atque proximi decet*. Hic vero nova nascitur materia condendo egregio commentario, distinctius è tuo scripto (deducantur regulæ circa modum exerendi amorem erga Deum & proximum; cui si succenturientur privigni mei chartæ, sine dubio prodibit opus, quod theologiz morali colophonem imponet. Sane *amor* iste sat rixosus est; & chariti isti tam negligenter circa caput capilli volitant, ut eam à Furia haut disceveris. Ut valde metuam, ne cordati te non modo hypocritam, sed fatuum pronuntiaturi sint, quod talem te isto libello præstitisse dicis, qualem titulus designavit. Prout & mox Christiani candoris, & exquisitissimæ eruditionis specimen præbes, quod negas ab isto tradi, scortationem juri naturali repugnare; cum te Inspectus l. VI. c. 1. E. 4, manifestè calumniæ convincat. Sane in latinitatem peccari non puto, si vaga libido, & scortatio pro æquivalentibus habeantur; ac meliorem jure decalogum infimulaveris, qui machinationem duntaxat exprimit. Et valde cæcutisse me oportebat, si istud oculos meos effugisset, quod gemmæ instar in meo Indice fulgere poterat. Non immerito autem tibi à cavillo adversarii metuis, dum Ignatii dictum, *amor meus crucifixus est*, tibi applicas. Nam iste ita hoc explicandum putat: Eros meus Lipsicus acerbissimum crucifragium perpeffus est. Sed in eo admiranda ingenii subtilitas exsplendescit, quod adversario exemplum Grotii imitandum fuisse asseris, cui cum incongruus titulus maris clausi, ad imitationes Maris liberi à Seldeno adhibitus, displiceret, hic nihilominus ab isto *Honos Britannia* dicebatur. Intellego quid velis. Nimirum *Honos Lipsia* dici cupiebas. Sis ergo me autore *Honos Lipsiæ*; sed cave ne quis detracta adspirationis nota è Latino Græcum vocabulum faciat. Quod porro in collegiis tuis nullam lucri rationem habueris, nec quidquam emolumenti præter convitia in-

de retuleris, & se in iniquum, & tibi juxta tuisque auditoribus parum gloriosum est. Nam bobus trituranibus os non esse obturandum nosti; ac turpissimo sese ingrati animi crimine obstringeret auditor; si misero magistro ve vicies repetita crambe sese enecanti solatii nihil reponeret. At si forte meo exemplo solam nominis claritatem captasti, fortunæ benignitatem extollere debes, quod solis convitiis depecisci potuisti. Nam mihi illa ipsa inclarescendi libido longe atrocius malum pepererat, ni promte me in pedes dare callissem. Qua de causa porro adversarius libellum tuum *de interesse religionum*, tantopere despiciat, mihi quidem non constat. Sed quid mihi videatur, exponere grave non erit. Animadvertisse mihi in te videor singularem ambitionem cum cacozelia conjunctam, ut statim si quid plausibile ab altero prolatum sit, id interpolatum pro tuo venditare gaudeas. Cum ergo audisses religionem Pontificiam soli *interesse* mundano superstrui, cæteras autem Christianorum sectas opinioni veritatis, quam quælibet sibi vindicatum it, dissidere; tu ut peculiare quid sapere videreris, omnia dissensionum fundamenta ad *interesse* revocare instituisti, mea sententia valde id quidem *αίσιπος*, nisi ita demum mentem tuam explicare velis: In qualibet religione deprehendi principium aliquod, aut primariam propositionem, ex qua reliqua fere scita promanant; quæ si vera est, prima veritas, sin falsa *πρώτων ψεύδων*, primum falsum dicitur potest. Assumpto autem semel in locum principii ejusmodi falso, ingenii humani ambitio cedere nescia, ac semel placita defendere pervicax, (cujus documentum uterque nostrum præbet non obscurum,) subigit doctores, ut pro adstruendo ejusmodi falso non minus acriter, quam pro insigni quopiam *interesse* pugnent; ne scilicet unquam errasse videantur, utque adeo autoritas sibi apud sectatores suos illibata persistat. Id autem miror, quare quod adversarius obtulerat, utiliter non acceptaveris, dum per pedanteriz aulas à se academias intelligi negat. In quo idem tibi contigisse video quod Joanni Bodino, qui in nescio quem scriptorem acerrime invectus dicitur, quod tradidisset, Andegavi in patria ipsius asinos non dari; quem ille erroris convicturus magna cum asseveratione contendit, grandes utique ibi atque excellentissios asinos dari. Cum igitur adversarius ordinem vestrum in univèrsam à labe pedantismi absolvere velit, tu autem istud elogii utique eidem vindicatum eas non aliam video rationem ejus litis componendæ, quàm ut quisquis tale habeatur, qualem se recipia exhibuerit.

Postquam hæctenus circa cavillationes sætegesti, jam tandem ad rem ac ut causam tuam utique obtines ab imprudentia & coccyismis præfidiū mutuaris, ac manifestæ licet calumniz convictus *προγραμματων* Spir. S. facta gannire non desinis. Video tamen dum alteri errorem obtrudere laboras, in crassissimum te solzicismum Logicum præcipitare, qui quinqvelustrali ejus disciplinæ cantillatori condonari non potest, & quo si privignus se meus adstrinxisset, virgarum puerilium aqua lustrali circumferendus esset. Dicis adversarium

um

non excusare, sed hominem spectasse, si miser fuisset. Atque pueris, qui vesbidus  
 mysteriis Logicis imbucæperunt, constat, particulam conditionalem si non  
 adponi consequenti, sed antecedenti; ac neminem unquam ita delirasse, ut  
 diceret, si afinus volat, si habet penas. Atque adversario rō *miserum esse*  
 temper fuit consequens,posito isto antecedente, si omni auxilio divino & hu-  
 mano sit destitutus. Non inquam supponitur miseria hominis, sed ex ante-  
 cedente inferitur. Ac ut eo magis convincaris quæro ex te; num theologo salvâ  
 conscientia liceat formare hanc propositionem; hypoth. Si Christus genus hu-  
 manum non redemisset, omnibus hominibus in peccatis suis æternum fuisset  
 pereundum? Ac numis, qui ejusmodi propositionem formavit, argui possit  
 aliquid finxisse contra *ἰσογραμμὸν* Spiritus S. qui utique dicit, Christum ge-  
 nus humanum revera redemisse? Dein interrogo, utra pars hujus propositi-  
 nis contineat hypothesin, seu utri addatur particula conditionalis *si*. Qui le-  
 gere norit, facile ad hanc quæstionem respondebit. Ast ubi quis particulam  
*si* consequenti adponat, *si omnes homines in peccatis suis æternum pereant*, ac inde  
 propositionis hypotheticæ autorem hæreseos arguere instituat, velut  
 contra mentem Sp. S. fingat, nullum hominem salvari, annon mente istum  
 motum pronunciabis? Video aquam tibi hæere, & omnes tabellarum Logi-  
 carum fabros concusso capite, ac nudato dentium ebore ringi. Igitur nihil  
 remedii superest, quam ut strenue frontem perfrices, & neges atque per neges,  
 hanc fuisse adversarii sententiam, quam nunc dicit; & quam nuac hypotheti-  
 cam esse excusat, ab initio categoricam & sententiam fuisse propositionem. Quo  
 sine necessarium fuerit ex omnibus exemplaribus impressis vocabulum *si* era-  
 disse. Equidem quantumvis inhonestum, non tamen rarum est isthoc artifi-  
 cium, autoribus aliam sententiam assignere: nec me in eo non mediocriter esse  
 versatum profiteor, quæ cum primis & multitudini inanium litium, & æterni-  
 tati inservit. Sed talia miscete, qualia tu forte flore cetevisæ Torgensis saucius  
 in chartam conjicis, non nisi ejus est, quæcuti ratione pudorem plane deco-  
 xit. Sane totum adversarii ratio: inlum huc redit: *si homo omni auxilio divino  
 & humano destituatur, erit miserimus*. Ex quo vultericus inferit, cum ad confer-  
 vationem & commoditatem vitæ humanæ ab aliorum auxilio hominum ac-  
 cedere plurimum possit, igitur ipsam naturalem rationem homini deditare,  
 ut sit sociabilis. Ut autem accurate intelligi posset conditio hominis, ab omni  
 auxilio divino & humano destituti, animo concipiendus erat homo non ta-  
 lis, qualis Adamus fuit, quem Deus peculiari cura profecutus est, & in ama-  
 missimo horto collocavit; id enim fuisset contra hypothesin, qua divinum au-  
 xilium excluditur. Deinde & idem concipiendus est in hoc orbe existere,  
 prout nulla humana cultura eidem adhuc accessit, & ab omni humano auxilio  
 destitutus, seu qui nunquam mediate aut immediate aliquo auxilio ab alio  
 homine usus est. Nam etiam si unicus homo concipiatur nudus in solita-  
 riam & incultam insulam naufragio ejectus, ex recordatione tamen invento-  
 rum

um humanorum facilius aliqua reperiet vite servandæ, quam si idem n  
 primum in mundum ingressus conciperetur, nulla humanoru  
 institutorum notitia imbutus. Atque istum statum hominis ab omni a  
 lio divino & humano destituti adversarius naturalem vocavit; etsi cam  
 natura, & naturalis varias significationes admittat, idem non repugnat, c  
 minus status naturalis vocabulum alio sensu adhibeatur. Ad hæc si tua c  
 fero liquido jurare posse videor, nil sensus communis tibi superesse. Di  
 adversarium *cum hominem tanquam miserum considerares ac describeres, in eo fa*  
*totum, ut statum naturalem formares atque delineares.* Atqui contra id adver  
 rius egit, ut si statum hominis consideraret, prout ab omni auxilio divino  
 humano abstrahit, eum ostenderet fore miserimum. Eo ipso tamen in s  
 tu non substitit, sed ex ejus suppositione ad necessitatem & commoditate  
 alterius status adstruendum progressus est. Id autem falsum est, quod su  
 jungis, adversarium noluisse statum felicissimum protoplasti *aga*  
*scere pro naturali*: sed id duntaxat verum est, eundem noluisse  
 vocabulum status naturalis in eo sensu accipere, ut statim perfectissimum n  
 tet; quia hæc consideratio pertinet ad theologiam Christianam; ipsi aute  
 propositum fuit tradere jus naturale ad captum etiam illorum, qui S. Scriptu  
 ras ignorant. Impudens quoque dictum est adversarium tanquam thesista  
 sumnisse hominem suum primum miserum. *Qui fingit* aliquid, quod nur  
 quam extitit, thesios alicujus illustrandæ causæ, is illud assumit non ut thesista  
 sed ut hypothesin, quæ vera an falsa sit nihil interest, modo ex ea posita id co  
 sequatur, quod sibi probandum sumit. Ac tibi ipse contradicis, dum mod  
 scribis, eum velut *thesista* assumnisse hominem suum primum; ac mox tamen  
 ais, eundem hominis miseri *fictionem* supposuisse. Denique ad societatem di  
 monstrandam eam *fictionem* adhibuit non unice, sed eo argumentandi gene  
 re, quod deductionem ad absurdum vocamus. Ex talibus porro præmissis  
 tam ineptis ad furiosum modum colligis, adversarium primum hominem  
 considerasse non hypotheticè *si* miser fuisset, sed categorice, quod aut  
*quasi* miser fuisset. Nam supra jam monitum, adversarii hypothesin seu sup  
 positionem non fuisse hanc, *si homo miser est*; sed illam, si homo fingatur omni  
 auxilio divino & humano destitutus. Ex hac si capere non potes id conse  
 qui ejusmodi fore miserum, stupidior es privigno meo Severino. Quando  
 autem conaris ostendere discrimen inter tritam illam propositionem, si asinus  
 volat habet pennas; & adversarii propositionem hypotheticam; ita asinino  
 more ratiocinaris, ut humanæ mentis nil superesse tibi adpareat. Et tamen  
 inter scedissimaam tuam stultitiam mire tibi lepidus videris, & velut in prato  
 Qverfurtano inter agnatos tuos subsultas, ac saxeos dentes nudas. Sane in  
 suppositione illa, *si asinus volat*, animali tuo aliquid per *fictionem* additur,  
 quod natura negavit. Unde non necessarium est fingere cutem griseum bel  
 luz detractam. Contra adversarius non fingit *primum hominem in se felicifi*  
sumum



*seruum miserum esse*, uti tu nulla fronte fingis; sed si concipiamus aut fingamus sibi soli relictum, miserum fore pronunciat. Nec *ab eodem abstrahit omnem illam, quam revera habuit, perfectionem*. Sic enim ipse dicit, ait. Atquiti Alberte, ostendendus est locus è scriptis adversarii, ubi is dicat: *se abstrahere omnem illam, quam revera habuit perfectionem*. Ego sane, qui calumniæ struendæ causa eadem semel atque iterum evolvi, nusquam tale effatum animadverti. Nam per abstractionem ab illo suo fictizio homine omne auxilium divinum & humanum removet; sed quæ essentialiam hominis absolvunt ipsi relinquunt, corpus nempe, & quidem in justam staturam adultum, & rationem, sed omni cultu destitutum, sed & vix à quadrimulo puero ineptius dictum expectari poterat; quo factò, i. e. si ab homine omne auxilium extrinsecus accedens abstrahatur, non potest non videri miser, & quidem categorice. Sane si quis ita loquatur, si fingamus asinum volare, idem habebit pennas categoricè. annon hunc planè *ἀλογον* dicemus. Sicuti & dum *fictionem categoricam* appellas, misere impingis in prima elementa ejus artis, quæ publice privatimque per quinque lustra parietes flagellasti. Nisi forte in propositione hypothetica, non antecedens solum, sed & consequens præsupponi oportet: si asinus volat; si habet pennas. Per eam autem abstractionem, quam adversarius ponit, ejusmodi homo non in *solo spoliatoris phantasia*, uti tu argutissime loqueris, sed revera miser erit. Sane si te omni supellectile, cibariisque exutum, egenum nudumque in desertam aliquam insulam, ubi nulla Eulenburgensis cerevisiæ copia, solum projiciamus, etsi caput adhuc inaniis metaphisicis turgeat, mox confessionem miseriz abs te extorquebimus. Sicuti igitur per fictionem volatus asinus manet asinus, uti tu fateris; ita non minus per fictionem amoti auxilii divini & humani homo manet homo i. e. animal rationale. Sed & frustra est, quando dicis: tibi quidem licere aliquid per impossibile fingere, quia contrarium habes pro certo. Nam idem & adversarius facit, qui itidem statum protoplasti, i. e. hominis revera existentis, & à Deo creati habet præcertissimo. Et quando doctrinam suam de naturali jure ad captum etiam gentilium formare vult, non est ipsi propositum eosdem de veris originibus generis humani edocere; sed ita duntaxat cum iisdem ratiocinatur: quamcumque vos persuasionem foveatis de originibus hominum, inspecta tamen rerum natura, & hominis eruditione cogimini fateri, miserum fore hominem omni auxilio humano destitutum, eoque colendam vobis & æstimandam esse socialitatem, Mira de hinc somnia misces; quando de methodo subnectis, per quam adversarius in hunc errorem prolapsus sit, ut nempe hominem ab omnibus destitutum miserum crederet. Inane quoque est, quod dicis, omnes, qui de idea aut essentialia juris naturalis egerunt, ad prima tempora recurrere. Nam ad prima tempora recurrendum est illis, qui de statu hominum naturali & adventitio tradunt; de quo paucis cogitare in mentem venit. Et jus naturale etiam sine consideratione primi status investigari potest.

&

& abstractio illa non minus apud Christianos quam gentes socialitati  
 cessitatem explicaturo utiliter adhiberi potest. Quæ tamen socialitas non  
 modo documque, sed firmissime demonstrari potest per rationes positivas, etiam  
 adhibita illa deductione ad incommodum; quicquid & tu, & ego cum pa  
 nostris sociis contra ganniamus. Denique & in eo admodum crasse hab  
 quod non intelligas, ad alium finem ab adversario abstractionem suam  
 alium ab Hobbesio suam adhiberi. Nam adversarius fictionem suam op  
 nit statui hominum per auxilium & industriam aliorum hominum excu  
 Hobbesius bellum omnium in omnes opponit societati & statui civili; cu  
 necessitas est fictione istius belli omnium in omnes egregiè illustrari poterat  
 Hobbesius id pro vera thesi, non autem pro fictione aut hypothese habuiss  
 Cum ergo adversarius in hoc negotio semper vocabulum conditionis sup  
 sitionis, & fictionis adhibuerit, & vero tu fatearis eo modo ipsum habere  
 consentientem; jam ergo & fatere, hætenus cum propria umbra te luctatu  
 Objicies forte, me in hoc palmario tuo loco ita tecum egisse, ac si ab ad veri  
 rii partibus stem, cum tamen Soldusiorum lege addictum me tibi profite  
 Sed scias velim ita solitum esse tenerrime & familiariter inter se amanti  
 ut quandoque parvulorum nequam vocabulo sibi blandiantur; pro ut, & B  
 realibus populis porcelli, & quandoque scrofarum vocabulum inter amanti  
 res adhibetur. Quanquam & revera turpe videbatur, te veteranum philo  
 sophum non paulo crassius ratiocinari, quam privignum meum, qui tecum  
 comparatus laliso est sed & hoc ipso discrimen inter verum amicum & adu  
 torem exprimere volui. Nam ille navos amici detigit atque corripit, ut e  
 emendentur; adulator promiscue omnia, pulchra, scæda probat. Ac sane ad  
 paret, adultores tibi non parum nocuisse, dum insipidis laudibus ita te de  
 mentarunt, ut revera inter eruditos aliquid te esse crederes. Cum si matur  
 tibi ejusmodi correptio fraterna contigisset, id obtinisses, ut saltem tacend  
 sapientiarum opinionem tueri posses.

Postquam arce causæ tuæ ita turpiter dejectus es, reliqua levio  
 brachio castigari possunt; velut quod ita ratiocinaris; quia est veteribus Plinius &  
 Solinus aliquam Geographiæ notitiam pro captu eorum temporum habu  
 erunt, nostro autem seculo Ricciolus in ea scientia non parum præstitit, igit  
 tur in universum Itali Geographiæ sunt periti. Adparet te parum nosse, quæ  
 rei literariæ in Italia sit conditio. In metaphysicâ porro summus utique sci  
 entiarum gradus, quo eruditus & sano sincipite vir eniti potest, is est, ut intel  
 ligat, steriles avenas esse, & nil nisi farraginem terminorum, quicquid ejus  
 scientiarum nomine vulgo venit: & qui solidi quid subesse huic putat, quid su  
 besse huic putat, quid solidi quid subesse huic putat; quid solide philosophari  
 sit haut intelligere. Nec magis ad veræ eruditionis laudem facere meta  
 physicam, quam ad boni concionatoris gratiam frequentes screatus & spu  
 tationes. Circa philosophiam tuam Christianam parum proficere videris.

Nam

**Nam dum dicis, antequam à philosophia hypotheses è S. Scriptura tuto assumi possint, prius à Theologis verba recte exponenda, quo facto philosophos statim intelligere, quz locutiones populares sint, nullamque inde hypothesin petere; nihil aliud quam nugaris, ac per inutiles ambages circumvolveris, cum recta via posses procedere.** Sane quod Deus oculos aut pedes proprie dictos non habeat, id non demum è theologia descendum est, sed & è sana ratione constat; quz & ipsa indicat quz dictiones populares quz accuratz sint. Cum igitur hypotheses, quas tu è Sacra Scriptura in philosophiam transferre cupis, prius ad rationem sint referendz, quem sensum habeant: fateare necessum est illas revera philosophicas esse, nec ideo revelatas aut fori theologici esse, quia in S. Scripturis obiter quoque & præter primarium earum scopum occurrunt. Sed & nihil magis à theologia Christiana alienum est, quam quod toties licet monitus coccyllare non desinis; *officium Christiana disciplina juris naturalis esse, hominem corruptum in moralibus conformare homini integro.* Ego contra pronuntio; Christianos non posse nec debere conformari ad hominem integrum. *Non posse*, quia corruptio humanz naturz, quz ad mortem usque etiam sanctissimis mortalium adhæret, eam perfectionem attingi non patitur. *Non debere*, quia justitia paradisiaca erat legalis, sed justitiz Christianz fundamentum est Christus statui Paradisiaco incognitus, cujus velut auspicii bonz nostrz actiones fieri, & ex eo ad probationem atque æstimationem trahere debent. Contra tu dum hominem corruptum vis conformare homini integro, qui per opera legis salvandus fuerat, videris eodem modo salvare velle hominem corruptum, postquam hunc per tuum Compendium, si diis placet, ad paradisiacam naturam reduxisti. Ac si tanta efficacia inest disciplinz juris naturalis ad methodum tuam formatz, quid immensis theologorum scriptis opus est? Sic & ineptum est isthocratiocinium: quia justitia originarie in protoplastis fuit, cujus reliquæ ad nos derivatz sunt igitur principium justitiz ab hisdem petendum est. Nam quz stio est, utrum ea justitia secundum omnes suos actus, in exercitio positos, in historia paradisiaca extet, & ad præsentem conditionem generis humani commode adplicari possit. Id tamen recte, quod adversario inscitiam philosophiz Christianz objicis. Nam ipsi persuasum est, ejusmodi philosophiam plane non dari, ac somnium Alberinum esse. Non capere quovque possum commodum id, quod è philosophia Christiana in orthodoxam theologiam redundat. Nam illa philosophia quod Christianum habet à theologiam habet. Si autem philosophia aliquantulum theologiz subservit, id non facit ut Christiana, sed ut philosophia. Cartesius porro, quando obiter monita quædam moralia adspersit, haut ideo philosophiam moralem ita attigit, ut de eadem justis principiis superstruenda, cogitationem susceperit. Etsi brevi tempore ejus philosophiz ne vestigium quidem superfuturum reor, postquam tu quoque calamum irmissellam stringere cœpisti. Debueras tamen scriptis tuis de Cartesianismo & Cocceanismo addere librum de Coccyismo, quem tu mira felicitate exprimis; quo sane nihil utilius esse nobis vitiligatoribus potest; qui etsi centies calumniz

& in optiarum convicti sumus, obdurata tamen fronte ad cuculorum morem eandem cantilenam vel millies iteramus. Et sane quæ ratio suppeteret controversias non difficillimas aut obscurissimas in infinitum alendi, nisi adhibito in subsidium coccyfmo? Ex quo genere est, quod ab adversario *primævum hominem miserum fingi* cuculas; cujus calumnie etiam Wildschyffium meum jam pudet, qui malitiam tuam miratur, quod *primævi hominis* vocabulum heic infercias, ut imperitis persvadeas, velut de protoplasto seu homine vere primævo sermo sit. Quo diabolico calumnie genere quid intendas, non obscurum est. Infelicem vero nostrum adversarium, quod te præceptore usus non est, à quo discere potuisset, quæ prudentia in lectione librorum, in quibus bona malis mixta sunt, procedendum sit. Sed nunc miser æra lupinis discernere haut calluit, ac dum per scævitatem in genii vetera Magistrorum nostrorum dictata presse sequi adspernatur, tantos adversus se clamores excitavit. Ast dum minutias confector, propemodum oculos effugitat effatum, quo subtilius in nullo theologico scripto legisse memini. Tradiderat adversarius, imperii paterni in filium causam esse non solam generationem, idque rationibus adstruxerat, quos tu quidem convellere nunquam ausus es. Addiderat, si generatio & paternitas necessario imperiū in genitū involveret, id etiam in divina essentia processurū. Heic vero tu ansam arripis Orbi communicandi sapientiā, quæ ab origine mundi hucusque occulta latuit. Accurrite ergo huc quotquot estis Theologiarum Doctores, Licentiati, & Baccalauri, ac ter inclinatis ad terram usque capitibus venerandi haurite vocem oraculi tam rarum mysterium jam pandentis. *Alia divina, alia humana generationis est ratio.* Mirum tamen est tanto sapientiæ fastigio ita repente te in lutum præcipitare. Dum enim utique contendis paternitatem in se imperium in genitum involvere, adducis dictum *Psalmi. XL. 9.* ubi Filius Dei paratum se profitetur exsequendæ voluntati divinæ. Ubi quæro, num ista executio eidem imposita sit pro imperio, an vero idem ultro est quædam quasi conventio eam susceperit. Si prius agnoscis, habemus novum Arrianum; si posterius, inane est tuum ratiocinium. Dicis postea, etiam si Cartesius & Hobbesius expressis verbis non tradant, licitum esse fingere in philosophia, cujus contrarium in sacris literis descriptum extet; ejusmodi fictionis tamen exempla utique in eorum scriptis inveniri. Videamus igitur exempla. Ais, annon *fabula Habbesii de primo homine misero, imo malo & iraculento repugnat Scriptura?* Mirum vero, qui Hobbesium tibi lectum intellectumque gloriaris, non observatum à te locum est c. 8. §. 1. *de Cive: ut consideremus homines, tanquam fessent jamjam subito è terra fungorum more exorti & adulti sine omni viuis ad alterum obligatione.* An qui ita loquitur, de veris originibus generis humani tradit. Aut fingit, id est, per errorem asserit, alio modo protoplastos productos, quam prout in sacris literis traditur? Dum autem Carthesium *Spiritus S. contradicere* asseris, quando scripsit, *est Deus nullam mundo aliam formam, quam Chaos, ab initio addidisset, dum modo post natura leges ipsi concursum ad agendam ut solet commodaret, sine ulla in creationis miraculum injuria credi posse, eo solo res omnes pure naturales cum temporis, quales nunc esse videntur, effici potuisse;* oblitus es è S. Scripturis adducere thè-  
fin

fin, quæ huic effato Cartesiano juxta leges contradictionis repugnet, aut saltem istam contradictionem per bonam & evidentem consequentiam è traditis divinarum literarum elicere. Sed & minus atrociter exclamare poteras velut ignominia juri naturali illata, quod adversarius dixerat: non ad jus naturale, sed ad Theologiam moralem spectare hanc thesin. *Deus est finis ultimus omnium nostrarum actionum.* Sane qui obligationem juris naturalis ab ipso Deo creatore, ac generis humani moderatore expressis verbis derivat, ex quo consequens fit, obsequium ei legi ob reverentiam & justum creatoris præstandum esse; is quid injuriam in Deum aut legem naturalem dicat non capio. Oportet vero palato admodum absurdo esse, qui deliciis istis distinctionum non capiatur, juxta quas philosophia Christiana theologiz subordinatur non ratione thesaurum, sed hypothesisum, nec essentialiter sed accidentaliter, quoad bene esse, non quoad ipsum esse. Ejusmodi nimirum jentaculo reficitur stomachus è vespertina cerevisia languens. Sane & iisdem elegantis antecessorū tuum M. Irū Perlrū se jactasse crediderim, è cujus eruditione tua philosophia plus trahit, quam è Melanchthonis aut Camerarii scriptis, in quibus parum aut nihil ejusmodi distinctionum occurrit. Qui &, dum vetera statuta vestrz Academiæ reformant, non eo sine Aristotelicam philosophiam commendarunt, ut in omnia secula seculorum homines eidem mancipio addicti manerent, etiamsi meliora & nitidiora posteriorum temporum ingenia invenerint: sed quia, cum melius philosophandi genus tunc cognitum non esset, præstare ducebant ipsos Aristotelis fontes adire, haut paulo limpidiores, quam lacunas Scholasticorū, à quibus tua philosophia non nisi gradu sordium differt. Uti autem in omni eruditionis genere mera miracula edis, ita in grammatica & critica te ipsam superas. Dum enim locum Virgili à te præter mentem auctoris, addo, & invita latinitate defensum is, tradis *levare* propriissime significare idem quod *attollere*, in quo significatu tibi quoque id adhibitum dicitis. At qui cum attollere in propriissimo significatu fit ex inferiore loco in sublimiorem movere, quæro quas machinas adhibuerit Erynnis, ut cælum ex eo quo nunc situm est loco in spatia imaginaria, aut in aquas supra cœlestes protrudere potuerit. Nam ut *attollere* & *commovere* synonyma sint, grammatici virgas potius tibi intentabunt, quam id credant. Porro non paulo accuratius Belgium tibi & Anglia, ne de aliis regionibus dicam perscrutanda fuerit, an non plures dentur, quam tu adducis, qui de perfectione protoplastorum dubitent; è quibus & percontari poteris, num tua sententia è Christianorum numero excludi se velint. Inscriptio Erotis tui quod tibi placeat non miror, cum parens isti nemo adhuc invenerit. Ad finem tamen properanti tibi recte plurima ficto pede transfiliuntur, ac unico duntaxat vocabulo damnantur; id quod ad victoriam tibi sufficere potest, cum nemo eruditorum sit, qui judicio tuo non assurgat.

Uti autem toto scripto putidum nugatorem egisti, ita in per oratione demum gravitatem talari pallio dignam exhibes. Dicit adversarii scripta te haut *surbare* aut *perurbare*, multo minus *ladere* valuisse. Nimirum quia nobis sycophantis, qui calumnias alteri intentamus, ac absurdissimas lites movemus in

chalybem frons induranda est, ut etiam apertissime calumniæ convicti erubescere nesciamus. Etsi tibi in vicem totius faciei bilibre nasi rostrum erubescendi officio perfungitur. Recte vero tu, & ex more meo, eorumque quos malevoli ulcera sacri ordinis vocant, quod ea alteri objicis, quorum ipse maxime reus es, imo quorum ipse alteri necessitatem attulisti. Sane nisi ego adversario hæreseos calumniam per invidiam aut ob inclarascendi cupidinem, impingere instituissem, tot scripta lucem non adspexissent, quorum magnam partem eloacæ iterum absorpserunt. ac nisi tu extremus omnium prælio excedere voluisses, plurima auditu ingrata declinare licuisset, Sane adversarius non absurde sibi jactare videtur; ab isto hoc certaminis genere se quam maxime abhorrentem in arenam pertractum. Famam sibi suam fuisse defendendam, ni salutis suæ proditor esse vellet. Quia adversus ipsum artes honestis viris indecoræ sint adhibitz, simul ruditatis & ineptiarum in nostris scriptis tanta seges occurrat, non potuisse non pro cuiusque meritis atque captu salem defricandis nobis adhiberi. Statim atque nos conticuerimus, se ne verbum quidem additurum. Interim merito nobis occini illud: hypocrita, ejice prius trabem ex oculo tuo. Et longe potius sibi jus esse ad existimationem & scripta sua defendenda, quam nobis ad ista per calumnias & ineptias oppugnanda. Sane si verum fateri velis, ea veneni malignitate scriptum tuum imbutum est, ut ne mica bilis toto pectore tibi superesse videatur; ac longe plura evomere animus ardebat, ni ingenium calamusque deficeret. Sed & mitius irasceris, si cogitare velis, te, cujus præcipuum munus est theologiz ancillam comere, haut quidquam arrogare tibi posse privilegium illud, quod supra mihi vindicavi, ut alios quidem tuo jure infamare possis, illis contra hiscere nefas sit, ni unctos Domini violasse argui velint. Eum tamen morem, quæ unus & alter etiam ex nostro Ordine usurpavit, quo minus sequaris non intercedo; ut nempe semel arrepta mordicus defendas, ac convictus licet contra calcitrare & baubari non desinas, ne si trepandum quidem sit. Scripserit sane Augustinus libros Retractationum: sed eo ipso, dum humani quid à se non alienum agnoscit, dignitatem episcopalem sædissime prostituit; sic ut si nunc è mortuis resurgeret, & Baccalaureatus theologiz dignationem ambiret, non sine increpatione repellendus sit. Nobis vero longe generosior esse animus debet, & quia scientia nostra admodum superficialis est, qua soliditate rationum non possumus, pertinacia & impudentia perrumpendum est. Ac nisi auguria meæ fallunt, jam quod hæcenus tanto studio contendisti, affectus videris ut adversarium demum ad silentium redegeris. Neque enim credo vel verbulum ad epistolam tuam repositurum, præsertim cum ego jure amicitiz, ac pro autoritate, quam mihi velut summus Induperator in commilitones meos mihi vindico, eam ita emacularim, ut supervacuum sit circa eandem castigandam plus operæ adhibere. Quod autem paulo austerius tecum egisse videor, nec strabonem partem appellarim, id eo æquiore animo tibi ferendum fuerit, quod ne meos quidem, dulcissimique privigni natos dissimulaverim.

Quaquam autem epistola tua, mi Alberte, talis sit, qualem hucusque obiter ostendi; non parum tam  
men splendoris eidem accessisse video è purpureo assumpto Clarissimi Seckendorffii, qui nullo à me auctora-  
mento accepto volonem sese ultro mihi obtrudit, laureolam quoque è glorioso hoc certamine captans. Qui  
praeter incomparabilem eruditionem, qualem elogia tua exprimunt, etiam ad nostram causam attulit stantes, in  
curribus Æmilianis & Curios jam dimidiis, namque minorem Corvini, & Galban auriculis nasoque  
carentem. Ac est sane quare cornua sumamus, postquam id genus viri sub signis nostris militare anhelant,  
ac post totam ætatem in aula exactam pulvere nostro decori incedere gestiunt. Fateor tamen è viri istius con-  
iunctione solidum me gaudium non percipere. Nam longe languidius rem gerit quam pro lege nostræ disci-  
plinæ, ac pungerè quidem conatur, sed telum imbelles sine ictu conjicit, velut, irritare in se adversarium me-  
tueret. Nostris autem copiis non congruunt languidi isti pugnatores qui modestiæ imitamenta tam anxie ex-  
primere student: sed quo impudentior quisque est & maledicentior, eodigniore inter heroes meos locum  
sortitur. Sed & quis gradus in nostro exercitu ipsi sit assignandus haut adparet. Sane privignus meus hoc è ipse  
cedere, praefractè abnuuit; quod hautquaquam generis hic & dignitatis rationem habendam contendat, sed  
prout quisque de causa communis meritis sit. Se autem scripto suo nostræ causæ tantum splendorem addidisse,  
se, ut vix reprimere ipsum poterim, quo minus Nic. Beckm. super digniore loco controversiam moverit. Sed  
& metus est, ne idem nobis eveniat, quod olim Argonautis ad vellus aureum rapiendum profectis, quibus in-  
itio Herculem socium adscivisse egregiè videbatur. Mox tamen cum ad pareret, quacunque is parte navis con-  
sedisset, eam pondere tanti herois deprimi, periculumque esset, ne ista forte pondere in unum latus nimis  
inclinante everteretur, simul invidia cæterorum glisceret, ne iste & prædam, & totam ejus expeditionis gloriam  
sibi soli vindicaret, in terram istum exponere satius duxere. Igitur id quoque exemplum imitabimur, & ne  
praeterea loci prærogativa veteranos nostros duces protelemus ipsum rogabimus, ut certamine nostro exesse  
dignetur, & alibi gloriæ materiam quærat, cujus ipsi heic exigua spes ostenditur. Nam quæ solidi quid habe-  
bant controversiæ ad nauseam discussæ sunt, ac dudum nil aliud nobis agitur, quam ut calumniis & maledictis  
adversarium obtruamus; in quo longe utiliorem navare operam Wildschyffius meus potest, quam vel præ-  
stantissimum morionum. Interim pro studio in nostras partes, oblatæ opera maximas gratias agimus, ac si à  
me olim præda interlocios dividetur, examam ipsi portionem seponere haut omitterem,

Sed & alios video certatim advolare, ut militiæ nostræ nomina dent; quos inter cumprimis manus in  
pugnam pruriunt Anonymo isti, qui adversarium modestiæ castigatione admonendum suscepit. Ubi non pos-  
sum non summa animi voluptate perfundi, quod meo exemplo totali delirare instituant, ac non secus quam  
olim tota Græcia bellatores ad oppugnandam Trojam ruant. Quibus sane à propriis rebus multum otii o-  
portet esse, ut aliena curent, eaque quæ nihil ad ipsos attinent; nisi forte in privignum meum invidia stimu-  
lat, cui gloriæ conseci hujus belli præripere velle videntur. Quæcumque tamè libido istos ageret, sane voti me  
jam damnatum duco, ac meo jure vindicare mihi possum verba mulcæ illius temoni insidentis; quantum  
pulverem excitavi! Num autem bellator iste nostris numeris sit adscribendus, in utramque partem ratio-  
nes sese ostendunt. Sane iste si quis unquam, nativæ latinitatis indolem exprimit, ac Tacitum ipsis cum offi-  
bus digessisse videntur, ita ut etiam rebus per se clarissimis tenebras affundere, & sordidos capillos calamistris  
inurere calleat. Sed quantumvis maximi ipse cothurnos aut grallas suas æstimet, potior tamen mihi privignè  
mei sribiligo ducitur, quam anxie affectatus iste & contortuplicatus stylus, saltem ad præsentem usum, u-  
bi non nisi de calumniis & convitiis spargendis agitur. Prout merito notabatur vesania illius luxuriosi, qui  
excrementa corporis misero auro excipiebat. Et turpe est difficiles habere nugas, ac tristis labor est ineptia-  
rum.

Eo tamen nomine cumprimis idoneus nostræ militiæ est; quod in eo insignis  
animi acerbitas, & maledicendi libido relucet, citra quas animi dotes nemo nostris sub  
signis cum gloria militare potest. Tam infensum enim se adversus virum, nulla quod sciam inju-  
ria ipsi cognitum ostendit, velut si dentibus eum lacerare vellet, & præter alia immodesta publicis modestiæ,  
doctor canis vocabulum ita sæpe in ore habet, ut canum præfecturam, quam Teutonici Vogdeiam vocant,  
vel possidere, vel affectare videatur. Sic ut fœdis animi motibus vel cum privigno meo paria facturus spe-  
retur. Nec minus ea virtute, quæ mihi meisque tantopere excolitur, exsplendet, ut etiam benedicta mali-  
tiosè detorqueat, ac inscitæ subinde quid calumniis suis adspargere calleat. Veluti quando scribit, ipsum in  
epistola nuncupatoria ad Principem Sœcia tam inconcinnè a ratione huc blandissimè, ut pridiana atque à Gu-  
staviana demum familia accepta nuper nobilitatis Sœcicam arguat gentem, videri atque obscuram, si a-  
cti è Germania Principes projecto ad Cimærias tenebras populo lucam spicando

*inuationem, cuius is iuribus alitur, & praesertim in maximum Regem Trollanae Gentis postremum (Gustavum Adolphum) injuria. Conferamus cum huic ipsa adversarii verba, ut adpareat, istum in artificio calumniandi ne mihi quidem concedere velle, Reges, inquit, è Gustaviana familia, è cuius ramo Celsifundo Vestra Regia prosapia ducta, fortitudine & prudenti regimine hoc regnum & hanc nationem ex valde afflictis sibus (id enim innuit Teutonicum vocabulum schlechten Zustand) ad magnam gloriam & felicitatem profecere. Neque illius adsumens dicam, quibus iste hæc adversarii verba infami arte interpolavit, & quæ in omnium oculis incurrunt. id cum primis turpe est homini ad carpenda alterius scripta provolanti ignorare, quæ in Suecia vocetur familia Gustaviana; quæ nequaquam à Carolo Gustavo Palatinæ stirpis Rege, sed à Gustavo I. è Vvasiorum prolapsa originem duxit. Par inscitia est Gustavum Adolphum postremum Trollanæ gentis dicere cum Trolliorum gens Danica sit, adhuc ibi superstes, quæ & aliquando in Suecia floruit, nunquam tamen ibi sceptro potita. Nec minus ignorasse videtur, gentem Suevicam ab afflictissimo statu in quem per intestinas discordias & Danorum machinationes prolapsa erat, virtute & felicitate Gustavi I. ereptam. Sed ita celsipitate solent, qui tam inconsulto impetu ad arrodendos aliorum labores ruunt. Quia porro proficitur, adversarii scripta sibi tantopere sordere, presentissimum quidem remedium fuerat eorum lectione abstinere, quibus forte etiam citra ipsum lectores non deerunt. Aut si utique curiositas & cavillandi libido ipsum eo rapiebat, admota naribus particula è privigni mei opere nauseam dispellere poterat, quod nil nisi messiem Sabzam spirat. Nescio tamen an nasus tam delicatus nostræ militiæ admodum congruat. Nam si in hoc bello operæ pretium facere velit, necessum fuerit consiliorum suorum scripta evolvere, quæ sane mephitum haut valde delectabilem exhalant. Id quoque habet cum privigno meo commune, quod uti is nuperam adversarii de Christiana religione commentationem è Postillis depromptam mira perspicacitate deprehendit; ita & iste Chronicon Suevicum hebdomadarius relationibus non paulo melius magno cum supercilio pronuntiat. Nec dubium est, quia horum in Duumvirorum iudicio omnes eruditi sint adquireti. Id quoque non possum non sum opere commendare, quod scriptum istud in publicum haut prodiit, nisi prius ab aliquo nostri ordinis aqua lustrali circumlatum. Quamquam enim ipsi nullus pudor erat famosum libellum velut inauspicato in lucem emittere; famelicum tamen bibliopolam Lipsiensem, cui is imprimendus offerebatur, nonnullus conscientie scrupulus vellicabat, velut tam scabiosi scripti obstetricatione in aliquam flagitiæ partem venturas esset. Quia tamen lucelli, quod è distractione earum chartarum sperabatur, jacturam facere haut placebat, è nostro ordine adibat, non mediocri sapientie opinione turgidus, qui adprobatione sua omnem bibliopolæ dubitationem abstergebat. Quia quidem in re venerationi salaris dignitas ab utraque parte rite litatum esse agnosco. Nam & in gloria nostri ordinis redundat ista persuasio, nostram ad probationem etiam flagitiosissimis negotiis venerationem adspargere, & quæ iisdem adhæret labem purgare, ut pensura theologi accedente libellus famosus non minus turpis esse desinat, quam gratiosa Monarchi illius benedictione accedente immersa aquæ perna inter carphones referenda erat. Ac non timide muneris theologi leges interpretatus est iste Censor, quod inter has esse agnoverit inutilia litigia ferere aut alere, & conpatoribus atque sycophantis pollicem premere. Haut pauciora tamen sunt, quæ mihi, in hoc Candidato nostræ militiæ non parum displicent. Nam mihi cui in conspectu Orbis furere dudum gloriosum fuit, timidie jusmodi & nimium & circumpecti veritatis confessores parum æstimantur. Et quamdiu nomen mihi tuum incognitum est, dubium est, inter gregarios an ordinum ductores referri debeas. Equidem fama de Sybota quopiam & Napserno, sibilat. Sed mihi nomina ex hara aut culina petita non placent. Potius arrident auspiciata nomina, qualia Romani in censu aut descriptione militum primo ponere loco gaudebant. Ac si è nominibus omina duci fas est quas palmas sibi non promittere debent Josue, Nicolai, Valentini? Quibus accenseri posset privignus meus Severinus, nisi quod Cicero de Verrutio dicebat, cauda in luto demersa esset. Id quoque plane præter meam sententiam, quod iste in calumniando aut convitiando modestiam quandam adhiberi posse aut debere arbitratur. Quid enim? iste mihi & theologo, præfuli, & quod maximum est, Schivartzio præscribere audeat, quousque mihi furendum & tumultuandum sit? qui in furore & stulticia nihil modicum esse debere, nec cum ratione insaniendum arbitror. Etsi non intercedo, quo minus adversario eam modestiæ & moderationem inculces, citè persuadeas, venerationi salaris dignitas ab is id se debere, ut licet atrocissimis à nobis injuriis affectus defectis tamen ad terram oculis velut imbellis ovicula adstet, nec vocem adversus allatratores emittere audeat, ne nos forte inter calorem disceptationis mendacii, aut calumniæ vesaniæque convincat. Id quoque omen plane despiciendum est, quod ac rfa*



nam ob me clava prostratus, & per triumphū traductum, *brodante* cognomen tum assumere posse ostendit. Id vero Dii prohibeant, ut cupiam mortaliū in mentē veniat me cupiam mortaliū succumbere posse, qui non minus quam Papam fallere me neciū iactem. Ne quæso me omne tanto prosequere in duri certamina Martis eunt. Accedit quod qui militē scribunt, haut temere assumere soleant, eos, qui contagiosi suspitione morbi laborant, ne forte tota contubernia per istos inficiantur. Atqui de toto scripto patet, miro istū pruriginis genere laborare, cū id unice agat, ut caput ipsi totumque corpus haut superfunctione scalpatur. Mihi vero imperatoriam haut videtur, munificē militē istius scabiei titillandæ adhibere. Sed quod præcipuum est, si vel maxime suspectæ valetudinis hominem militiæ nostræ adscribere placeret, haut tamen adparet, quænam isti munia sint assignanda. Nam quæ solidi quid habere videbantur controversiæ, ad fundum usque sunt excussæ; ac dudum nil aliud nobis agitur, quam ut centies eructatas calumnias revomamus, ne plane ad silentium redacti videamur. Enimvero ut circa rem ipsam operæ quid conferat ab isto haut affectari video; sed uti frontispicio scheidæ præfixa sententia insinuat, *maledictis* duntaxat adversarium impetere instituit; quorum & jam tantum specimen edidit, ut adversarius immodestæ argui non posset, si scurræ & sycophantæ elogium in os ipsi retorqueat. Cum tamen eas partes privigno meo jam detulerim qui & ita egregiū eo in genere se præbuit, ut inprobam sit sperare, abs quopiam tetrius quid proferti posse; igitur vitricalis pietas me prohibere jubet, ne quis tanti ingenii luminibus obstruat. His rationibus in utrumque partem liberatis de consilii bellici sententia pronuntio, istum in nostram militiam adscribi non posse. Quod si autem utique *maledictis* inelascere cupit, svaserim, ut proprio nomine bellum adversario nostro faciat. Ne tamen latronis, aut nocturni furis more grassari, sed solenne bellum gerere velle videatur necessum fuerit, ut causas belli publico scripto Orbi adprobare conetur; tum ut facilem ad res repetendas prius mittat, amicæque compositioni paratum sese ostendat. Ubi omnia æqua repudiata fuerint, tunc demum caduatur aliquis mittendus fuerit belli indicendi causa, cui muneri commedissime videtur adhiberi posse è muribus Homericis Embalichytros Tyroglyphi filius. Hoc modo & nobis nostra præda, & ipsi sua illibata manebit; nec minus ingruenti è diversis partibus hoste tandem aliquando succubitorum adversarium spes est.

Enimvero me circa asperandum bellum quam maxime satagentem non parum refrigerat. Slevogtius quidam Jenensis, qui somnia sua, quæ in parnasso vidit, nobis recitat, ac iudicia sapientum, quos inter is hætenus illustrè nomen gessit, interprete Melanchthone promulgat, lepida admodum inventionē. & cui parem respublica literaria ignorat, nisi quod nonnullos Lipsiū simiā cavillari inaudio. Scilicet nunc demum *Tertius è calo cecidit Cato. Felicia tempora, quæ te moribus opponunt; habeat jam Roma pudorem.* Sed credas mihi velim, mi Slevogte, nil affectata tua gravitate putidius est. Nam mihi meique, similibus, ut Curios simulemus. ipsa vestium forma decorem conciliat; quem tu alique breviorē pallio, & quod totum nequam tegere non potest, si imitari conentur, æque ridiculi videbuntur. ac si gravis persona simiæ agenda detur. Ac metuo, ne tibi usu veniat, quod Masonio Ruso apud Tacitum, studium philosophiæ & placita Stoicorum æmulato, qui cæptabat permixtus manipulis bona pacis & belli discrimina differere, armatos monere. Id plenisque ludibrio, pluribus tædio: nec deerant qui propellerent, proculcarentque, ni admonitu modestissimi cujusque, & alius minitantibus omisisset in tempestivam sapientiam. Ac sane mirum est, quomodo tam modicum per vigiliæ operæ pretium facienti ita lepida commenta per somnum obvenire poterint, ni dicere velimus, inter auditorii solitudinem somnum aliquando obrepisse, ibique tot per annos compressam in ventre sapientiam uno impetu erupisse, postquam nemo eandem audire dignatus fuerat. Satis tamen video, qua parte catceus ipsum urgeat. Nimirum è meo bello compendiaris via ad claritatem nominis grassari cupit; sed declinandis vulneribus in caduceatoris habitum deformatur, quasi pacis inter partes conciliator. Ast tam vili pretio isti non comparabitur gloria, quæ tot cicatricibus mihi emta est. Ac quo diutius eundem contemplos, eo ignavior mihi videtur, de genere blandimento hosti adrepens, ut furtivam sicam vibrare possit. Quod genus pugnæ cum latrocinio simile sit, partes nostras apertum furorem professas infamaturum; si utique manipulis meis admiscendus fuerit, ad modum Sangæ apud Comicum non nisi periculo portando idoneus habebitur, qui abstergeat vulnera. Sed & ita ambiguum se gerit, ut ab utraque parte stare ipsi placeat vix dignoscere detur. Atqui si me, privignumque meum & alios mearum partium maledicentæ & calumniando modum excelsisse arguere audeat nosse debet, temerarium valde esse credere, à mei fastigii hominibus patrari quid posse reprehensione philolopastri dignum. Nam quantumcumque infamamus id omne obtentu sacrosancti muneris, veritatisque orthodoxiæ tenetæ excusatur, & quo magis ad infamandum & perdendum, adversarium incubuerimus, eo compe

positum fuisse ullum mortuum. inacti vere. huiusmodi tam cum in actum, postquam in studijs tractandis in consuetam veteris Magistri verba jurare dedignatum, nec piaculum duxisse pedem alterius proferre conari, quam qua vulgi vestigia viam calcaverant. Mox cum ceteros circa se paululum a tergo relinquere velle videretur, invidiam in ipsum exortam, quæ mea ac facii mei Nic. Bockmanni opera erupit. Eo gravior autem ipsum nostro scelere commotum, quod non tam eruditio quam salus sua impugnaretur, impactis gravibus circa dogmata theologica erroribus in ea regione, ubi talia ludere non licet. Ac eo fervidius repelli debuisse criminationes, quod metus esset, ne levi brachio rejecta agnita viderentur. Simul lycophantiarum, artibus grassantes haut paruisse tractari, sicut cum eruditio & honestis viris agi decet. Nec minus styli indolem, ad eorum, qui ipsum impugnarunt captum attemperatam. nam Bockmannum non rudissimum solum, & pessimum mortaliū, sed & morientem professum fuisse. De Gesenio cum fato fundus sit, silentio involvi. Velthemium nil nisi vocem fuisse, non qualem luscina edit, sed qualis crebro ante portam Thomiam apud vos auditur. Strimesium, & Zentgravium non habere, quod querantur, quibuscum rationibus certatum. Albertum asperius habitum non ideo tantum, quod easdem mecum artes adhibuerit, sed & quia vitiligandi finem nunquam videtur facturus. Et cum jam è finetis prorepentes scarabæ ipsum circumstrepant, (etiam æne non monente privignum meum indigitari intelligis,) quid mirum, si & placidissimi vir ingenij asperioribus talitris importuna rostra protelet. Uti autem ad defensionis innocentiam non necessum est ictus ab adversario intentatos duntaxat eludere. sed & hunc inficis vultu debilitare haut nefas habetur: ita in literario certamine non objecta solum dilucte satis est. sed & importunis censoribus proprii navi deteguntur. Tum uti, in bello qui venenatis telis utuntur, durius quam honesti milites tractantur; ita qui calumniæ, mendaciis, verborumque ac sententiarum malitiosis corruptelis & interpolationibus rem gerunt; indignari non debent, si ista omnia propriis vocabulis exprimentur; adpersis quoque jocis & scommatibus adpersis ne id honoris iis exhibeatur, velut suis tumultibus ipsum animi quiete excusserint. Equidem dolendam esse conditionem eorum, quibus cum per totam vitam nil aliud actum sit, quam ut publico inserviant, ea gratia rependitur, ut à nauci hominibus convitiatorum & calumniarum sentina publice perfundantur; serendam tamen eam virtutis sortem; ac istas molestias abunde pensari tum optimæ voluntatis conscientia, tum bonorum favore & iudicio & quod latrores istos nullum aliud præmium maneant, quam ut improbitas eorum publicæ detestationi exponatur. Cum igitur à vicinâ parte magnam videatur gratiam initurus, suaserim, ut macilentam tuam sapientiam incassum ne prodigas, tuarumque rerum fatigas, ac solidis potius artibus inlarescere instituas, quam ut profligati dudum belli in gloria accessio fieri velis.

Denique & audio VVitebergæ diaconum quendam male sano capite huic se certamini obtrudere conatum. Nomen non succurrit; credo Hartungius, an Axungius vocabatur. Qui & palam è cathedra sacra adversarii nomen egregio in publicum exemplo exprimere non erubuit. *Quid Domini Doctores facient, audent si talia fures?* Sed non est quod credat, ideo st à me ut societatem sacri nostri commiliti adsciscendum. Delectus sane bellatorum est habendus, ne omnia purgamenta suorū osidinum in hanc militiam velut in sentinam confluant. Igitur res tuas æge, mi diacone, ac vide ut ita deliques, ne aliquando toga talari, & fistuloso collari exuaris. Ea enim sola sacerdotale quid præ se ferant; iisdem detractis quantus quantus balatro es. Nam quod putas adversario meo curæ fore, quid tu è ligno tuo gannias, frustra es. Novi hominis ingenium. Qualis ipse ego habear, tantus Praesul è scriptis ejusdem judicare potes. Et tamen tu longe infra privignum meum mihi æstimandus videris.

Hæc habebam, mi privigine, quæ circa hostra sociorumque scripta monenda videbantur; quæ ideo publico non invidenda judicavi, quod vix credam adversarium ita prodigum temporis sui fore, ut iisdem discutendis horas aliquot impendere velit. Eo igitur jam dehumum ad silentium redacto, plenis faucibus totam à toto nostro exercitu exclamandum fuisse; quem bello feliciter confecto, præda onustum sacramento jam exsolvo. Sed mihi faucibus depositis ad privatam vitam redituro volupe erit decora mea tecum recensere. mutuumque plausus dare, quod unus alteri amplum satis malitiæ ac ruditatis theatrum situturus. Bene vale, meum delictum, nata, mea vices, mea magna potentia! Dabam Slesvigo è palatio meo Episcopali d. 18. Augusti Anno 1698.

STAATL. BIBLIOTHEK  
REGENSBURG

JOSUA SCHWARTZIUS D.



Et iore Zelo domus Domini flagrate cenfebimur. Ast si aduersario perſuadeſe poſſit, ut vel plane obmutefcat, vel tela noſtra molli duntaxat brachio repellat, magnam quidem gratiam a nobis inuirit. Sed vereor ne oleum operamque circa illum perdat, cui fixum federe novi, ob terriculamentum togæ noſtræ exiſtimationem ſuam haut proderet. Nec dubito, quin idem huic, quod multis antea ingeſturus ſit; Sibi nunquam propoſitum fuiſſe ullum mortaliū. laceſtere ſed ſpartam, quam tunc naſtus fuerat, pro virili ornare ſtudiſſe. In ſtudiis tractandis in cuiuſpiam veteris Magiſtri verba jurare dedignatum; nec piaculum duxiſſe pedem ulterius proferre conari, quam qua vulgi veſtigia viam calcaverant. Mox cum cæteros circa ſe paululum a tergo relinquere velle videretur, inuidiam in ipſum exortam, quæ mea ac ſocii mei Nic. Bockmanni opera eruperit. Eo grauius autem ipſum noſtro ſcelere commotum, quod non tam eruditio quam ſalus ſua impugneretur, impactis grauibus circa dogmata theologica erroribus in ea regione, ubi talia ludere non licet. Ac eo ſeruidius repellere debuifſe criminationes, quod metus eſſet, ne leui brachio rejecta agnita viderentur. Simul ſycophantarum artibus graſſantes haut par fuiſſe tractari, ſicut cum eruditis & honeſtis viris agi decet. Nec minus ſtyli indolem ad eorum, qui ipſum impugnarunt captum attemperatam. nam Bockmannum non rudiffimum ſolum & peſſimum mortalium, ſed & morionem profeſſam fuiſſe. De Gefenio cum ſato ſunctus ſit, ſilentio involvi. Velthemium nil niſi vocem fuiſſe, non qualem luſcinia edit, ſed qualis crebro ante portam Thomauam apud vos auditur. Strimeſium, & Zentgraviū non habere, quod querantur, quibuscum rationibus certatum. Albertum aſperius habitum non ideo tantum, quod eaſdem mecum artes adhibuerit; ſed & quia vitilitigandi finem nunquam videtur facturum. Et cum jam eſſet ſimetis prorepentes ſcarabæi ipſum circumſtrepant, (etiam me non monente privigium meum indigitari intelligis;) quid mirum, ſi & placidiſſimi viri ingeniū aſperioribus talitris importuna roſtra protelet. Uti autem ad deſenſionis innocentiam non neceſſum eſt ictus ab aduerſario intentatos duntaxat eludere, ſed & hunc inſidiis vel neribus debilitare haut nefas habetur: ita in literario certamine non objecta ſolum diluere ſatis eſt, ſed & importunis cenſoribus propriū navi deteguntur. Tum uti in bello qui venenatis telis utuntur, durius quam honeſti milites tractantur; ita qui calumniis, mendaciis, verborumque ac ſententiarum malitioſis corruptelis & interpolationibus rem gerunt, indignari non debent, ſi iſta omnia propriis vocabulis exprimantur, adperſis quoque jocis & ſcommatibus adperſis ne id honoris iis exhibeatur, velur ſuis tumultibus ipſum animi quiete excuſſerint. Equidem dolendam eſſe conditionem eorum, quibus cum per totam vitam nil aliud actum ſit, quam ut publico inſeruiant, ea gratia rependitur, ut à nauci hominibus conuictorum & calumniarum ſentina publice perfundantur; ferendam tamen eam virtutis ſortem; ac iſtas moleſtias abunde penſari tum optimæ voluntatis conſcientia, tum bonorum favore & iudicio & quod latratore iſtos nullum aliud præmium maneat, quam ut improbitas eorum publicæ deteſtationi exponatur. Cum igitur à neutra parte magnam videatur gratiam initurus, ſuaſerim, ut macilentam tuam ſapientiam incaſum ne prodiſſas, tuarumque rerum ſatagas, ac ſolidis potius artibus inclareſcere inſtituas, quam ut proſſigati dudum bellilingloria acceſſio fieri velis.

Denique & audio VVitebergæ diaconum quendam male ſano capite ſe certamini obtrudere conatum. Nomen non ſuccurrit; credo Hartungius, an Axungius vocabatur. Qui & palam eſt cathedra ſacra aduerſarii nomen, egregio in publicum exemplo exprimere non erubuit. *Quid Domini Doctores facient, au- dent ſi talia ſures?* Sed non eſt quod credat, ideo ſe a me ut ſocietatem ſacri noſtri commilitiū adſciſcendum. Delectus ſane bellatorum eſt habendus, ne omnia purgamenta ſuorum ordinum in hanc militiam velut in ſentinam conſuant. Igitur res tuas age, mi diacone, ac vide ut ita delires, ne aliquando toga talari, & ſiſtuloſo collari exuaris. Ea enim ſola ſacerdotale quid præ ſe ferant; iisdem detractis quantus quantus ballatro es. Nam quod putas aduerſario meo curæ fore, quid tu eſt ligno tuo gannias, fruſtra es Novi hominis ingenium. Quales ipſi ego habear, tantus præful eſt ſcriptis ejuſdem iudicare potes. Et tamen tu longe infra privigium meum mihi æſtimandus videris.

Hæc habebam, ni privigie, quæ circa noſtra, ſociorumque ſcripta monenda videbantur; quæ ideo publico non inuidenda iudicavi, quod vix credam aduerſarium ita prodigum temporis ſui fore, ut iſſdem diſcutiendis horas aliquot impendere velit. Eo igitur jam demum ad ſilentium redacto, plenis faucibus ioſpan! à toto noſtro exercitu exclamandum fuerit; quem bello feliciter conſecto, præda onuſum ſacramento jam exſolvo. Sed mihi falſibus depoſitis ad privatam vitam redituro volupe erit decora mea tecum ſecenſere, mutuo. Bene vale. me-